

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

AFET EĞİTİMİ VE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

AFET EĞİTİMİ VE YÖNETİMİ BİLİM DALI

İLKOKUL VE ORTAOKULLARIN AFET VE ACİL DURUM PLANLARININ
YETERLİLİK DÜZEYLERİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ: ÇANAKKALE İLİ
MERKEZ İLÇESİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERVE UYGUN

ÇANAKKALE

AĞUSTOS, 2020

T.C.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Afet Eğitimi ve Yönetimi Anabilim Dalı

Afet Eğitimi ve Yönetimi Bilim Dalı

**İlkokul ve Ortaokulların Afet ve Acil Durum Planlarının Yeterlilik Düzeyleri ve
Öğretmen Görüşleri: Çanakkale İli Merkez İlçesi Örneği**

Merve UYGUN

(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman

Doç. Dr. İlknur MAYA

Çanakkale

Ağustos, 2020

Taahhütname

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “İlkokul ve Ortaokulların Afet ve Acil Durum Planlarının Yeterlilik Düzeyleri ve Öğretmen Görüşleri: Çanakkale İli Merkez İlçesi Örneği”adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve değere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

11/09/2020

Merve UYGUN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Onay

İlkokul ve Ortaokulların Afet ve Acil Durum Planlarının Yeterlilik Düzeyleri ve Öğretmen Görüşleri: Çanakkale İli Merkez İlçesi Örneği

Merve UYGUN

Özet

Bu araştırma, Çanakkale ili merkez ilçesindeki ilkokul ve ortaokulların afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeylerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Ek olarak, bu okullarda görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre, onların afet ve acil durum planları için farkındalık ve ihtiyaç düzeylerini saptamaktır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden; doküman analizi ve görüşme yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada, karma bir araştırma modeli söz konusudur. Okullardaki afet ve acil durum planlarının kapsamı literatür taramasına göre incelenmiş ve planlarda olması gereken kriterler ile ilgili bir kontrol listesi oluşturulmuştur. Kontrol listesinde yer alan sorular, ülkemizdeki okul afet ve acil durum planlarının, nasıl olması gerektiği, nasıl uygulanması gerektiği, hâlihazırdaki afet planlarının eksik yönlerini tespit etmek ve çeşitli önerilerde bulunmak amacıyla hazırlanmıştır. Verilerin geçerlilik ve güvenilirliği için, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde görevli iki öğretim üyesi ve Sağlık Bilimleri Fakültesinde görevli iki öğretim üyesi olmak üzere toplam dört öğretim üyesinden uzman görüşü alınmıştır.

Alt problemlere göre, verilerin analizlerinde nicel veriler için frekans ve yüzde dağılımları kullanılmıştır. Nitel veriler için, elde edilen veriler alt problem doğrultusunda gruplara ayrılmış ve içerik analizi yapılmıştır. Verilerin toplanmasında yüz maddelik kontrol listesine göre Çanakkale ili merkez ilçesine bağlı 17 ilkokul ve 16 ortaokul olmak üzere 33 okulun okul afet ve acil durum planlarının incelemesi yapılmıştır. Bu okullarda görev yapan 32 ilkokul öğretmeni ve 41 ortaokul öğretmeni olmak üzere 83 öğretmen ile görüşme formu doldurulmuştur.

Verilerin toplanması amacıyla oluşturulan kontrol listesine göre Çanakkale ili merkez ilçesine bağlı olan 33 ilkokul ve ortaokulun %50'sinden fazlasının hazırlanan kontrol listesinin 18 maddesinde sorun yaşadığı gözlenmiştir. Söz konusu eksik görülen ve eklenilmesi gereken maddelerden biri, okul afet ve acil durum planlarının yerel acil durum birimleriyle ortaklaşa yapılmasıdır. Bir diğeri, bir afet ve acil durum esnasında okullarda bulunan engelli bireylere yardım edecek kişiler listesinin oluşturulmasıdır. Afet ve acil durum planlarına eklenilmesi gereken diğeri ise okulları etkileyecek çevre faktörlerinin haritasının çıkarılmasıdır.

Verilerin toplanması amacıyla oluşturulan görüşme formuna göre Çanakkale ili merkez ilçesine bağlı olarak görev yapan ilkokul ve ortaokul öğretmenlerine sorulan dört soruluk görüşme formuna alınan cevaplar doğrultusunda öğretmenlerin okul afet ve acil durum planlarının farkındalık düzeylerinin yeterli olduğu gözlenmiştir. Ancak öğretmenlerin daha öncesinde afet planları ile karşılaşmamaları istenen bir sonuç değildir. Aynı zamanda araştırmaya katılan öğretmenlerin afet planlarının anlaşılmasında güçlük yaşadıkları ve planların uygulama kısmında büyük eksikliklerin olduğu anlaşılmaktadır. MEB'in okullarda uyguladığı afet planının taslak plan olduğu görülmektedir. Bu nedenle, yeterliliği eksiktir. Bu plana, afet alanındaki araştırma sonuçları dikkate alınarak birtakım maddeler eklenmelidir. Bu şekilde MEB afet yönetimi planlarının yeterliliği güçlendirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Afet, Acil Durum, Planlama, Planlama Süreci, Kriz ve Risk Yönetimi.

Adequacy Levels of Primary and Secondary Schools 'Disaster and Emergency Plans and Teachers' Opinions: The Case of the Central District of Çanakkale Province

Merve UYGUN

Abstract

This research aims to determine the adequacy levels of disaster and emergency plans of primary and secondary schools in the central districts of Çanakkale. In addition, according to the opinions of the teachers working in these schools, it is to determine the levels of awareness and need for their disaster and emergency plans. In this study, one of the qualitative research methods; document analysis and interview method were used. In the study, there is a mixed research model. The scope of disaster and emergency plans in schools has been examined according to the literature review and a checklist has been created regarding the criteria that should be included in the plans. The questions included in the checklist were prepared in order to identify the school disaster and emergency plans in our country, how they should be, how they should be implemented, the deficiencies of the current disaster plans and make various suggestions. For the validity and reliability of the data, expert opinions were received from a total of four faculty members, two faculty members from the Faculty of Education at Çanakkale Onsekiz Mart University and two faculty members from the Faculty of Health Sciences.

According to the sub-problems, frequency and percentage distributions were used for quantitative data in the analysis of the data. For qualitative data, the data obtained were divided into groups according to the sub-problem and content analysis was performed. According to the hundred-item checklist in the data collection, the school disaster and emergency plans of 33 schools, including 17 primary schools and 16 secondary schools in the central district of Çanakkale, were examined. An interview form was filled with 83 teachers, 32 primary school teachers and 41 secondary school teachers working in these schools.

According to the checklist created to collect data, it was observed that more than 50% of 33 primary and secondary schools connected to the central district of Çanakkale had problems in 18 items of the prepared checklist. One of the items that is seen lacking and should be added is that school disaster and emergency plans are made jointly with local emergency units. Another is the creation of a list of people to help disabled people in schools during a disaster and emergency. Another item to be added to disaster and emergency plans is mapping of environmental factors that will affect schools.

According to the interview form created for collecting data, it was observed that teachers' awareness levels of school disaster and emergency plans were sufficient in line with the answers received to the four-question interview form asked to primary and secondary school teachers working in the central district of Çanakkale. However, it is not a desired result that teachers do not encounter disaster plans before. At the same time, it is understood that the teachers participating in the research have difficulties in understanding the disaster plans and there are big deficiencies in the implementation part of the plans. It is seen that the disaster plan implemented by MEB schools is a draft plan. Therefore, its adequacy is lacking. A number of items should be added to this plan, taking into account the results of research in the disaster area. In this way, the adequacy of MEB disaster management plans should be strengthened.

Keywords: Disaster, Emergency, Planning, Planning Process, Crisis and Risk Management.

Önsöz

Afetler, yüzyıllardır toplumlara çok büyük kayıplar yaşatmıştır. Yıllar geçtikçe de daha fazla meydana gelerek daha büyük yıkımlara neden olmaktadır. Bu durum afetlere karşı dirençli olmanın önemini her geçen gün daha da şiddetlenerek hissettirmektedir. İnsanlar hem kendilerinin hem de yaşadıkları toplumun afetlere dirençli olması için sürekli çalışmak durumundadır. İnsanların afetlere dirençli olması için yapılması gereken en önemli husus afetlere karşı hazırlıklı olmaktır. Afetlere hazırlıklı olmak demek afet öncesinde iyi bir planlama süreci demektir. Afet öncesinde gerek eğitim ve seminerlerle bilinçlendirme eğitimleri, gerek tatbikat ve egzersizlerle uygulama eğitimlerine önemli ölçüde yer verilmelidir. Hayatımızın her evresinde planlama, bizler için büyük bir öneme sahipken afetlerde iyi bir plan birçok yaşamın kurtulması anlamına da gelmektedir. Bu yüzden afet planları afet yönetimi için vazgeçilmez bir unsurdur.

Yüksek lisansa başladığım günden itibaren, yardımlarını benden esirgemeyen, çalışmamın her anında bana yol gösteren, kıymetli vaktinden bana zaman ayıran, kendisinden çok şey öğrendiğim değerli danışman hocam Doç. Dr. İlknur Maya' ya teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunuyorum bu anlamda kendisine ne kadar teşekkür etsem azdır.

Hayatım boyunca verdiğim tüm kararlarda yanımda olan, maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen annem Ayşe Uygun'a, babam Mahmut Kemal Uygun'a minnetlerimi sunar, teşekkür ederim.

Çanakkale, 2020

Merve UYGUN

İçindekiler

Taahhütname	i
Onay	ii
Özet	iii
Abstract	v
Önsöz.....	vii
Kısaltmalar ve Tanımlar.....	xii
Tablolar Listesi.....	xiii
Bölüm I: Giriş.....	1
Problem Durumu	3
Problem Cümlesi	8
Alt Problemler	9
Araştırmanın Amacı	9
Araştırmanın Önemi	10
Araştırmanın Sınırlılıkları.....	11
Varsayımlar	11
Tanımlar.....	12
İlgili Araştırmalar	14
Bölüm II: Kavramsal Çerçeve.....	20
Okullarda Acil Durum Planları.....	20
Felaket-Afet.....	24
Risk Yönetimi.....	24

Kriz Yönetimi	25
Kaos Yönetimi	26
Afet Eğitimi	26
Türkiye’de afet eğitimi.....	27
Dünya’da afet eğitimi.	29
Afet Yönetimi	32
Bölüm III: Yöntem	34
Araştırmanın Modeli.....	34
Araştırmanın Evren ve Çalışma Grubu	35
Verilerin Toplanması.....	37
Verilerin Analizi ve Yorumlanması	39
Bölüm IV: Bulgular.....	40
İlkokul ve Ortaokulların Afet ve Acil Durum Planlarının Yeterlilik Düzeyleri.....	40
Genel tedbirler açısından okulların afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyleri. ..	40
Acil çıkışlar açısından okulların afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyleri.....	48
Yangın önlemleri açısından okulların afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyleri.	
.....	49
İlk yardım açısından okulların afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyleri.....	51
Öğrenci ve veliler açısından okulların afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyleri.	
.....	52
Öğretmenler açısından okulların afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyleri.	53
Haberleşme açısından okulların afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyleri.	54

Afet sonrası iyileştirme açısından okulların afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyleri.....	55
İlkokul ve Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Afet ve Acil Durum Planları İçin Farkındalık Düzeyleri	56
İlkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin, afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyleri hakkındaki görüşleri.	57
İlk ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin, okullarda uygulanması gereken afet ve acil durum planları ile ilgili görüşleri.	58
İlkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre, onların afet ve acil durum planları için farkındalık düzeyleri.....	60
İlkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre onların afet ve acil durum planlarına ihtiyaç duyma düzeyleri.....	60
Bölüm V: Tartışma, Sonuç ve Öneriler.....	62
Tartışma	62
Sonuç	71
Öneriler	72
Kaynakça.....	76
Ekler	88
Ek A: Veri Toplamak İçin Kullanılan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	88
Ek B: Veri Toplamak İçin Kullanılan Kontrol Listesi	91
Ek C: Çanakkale İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün Anket Çalışması İzin Belgesi.....	110
Ek D: Araştırma Yapılan Okulların Listesi	112

Kısaltmalar ve Tanımlar

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

ADP: Acil Durum Protokolleri

AFAD: T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AYAY: Acil Yardım ve Afet Yönetimi

İTÜ: İstanbul Teknik Üniversitesi

KBRN: Kimyasal Biyolojik Radyolojik Nükleer Tehditler

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

SPSS: Statistical Package for Social Sciences

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TDK: Türk Dil Kurumu

WHO: Dünya Sağlık Örgütü

UNISDR: United Nations International Strategy for Disaster Reduction

UNICEF: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

OKS: Olay Komuta Sistemi

YOTA: Yapısal Olmayan Tehlikelerin Azaltılması

CPR: Kalp ve Akciğer Canlandırması

NBC: Nükleer, Biyolojik, Kimyasal

Tablolar Listesi

Tablo No	Sayfa
Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	35
Tablo 2. Öğretmenlerin Branşlara Göre Dağılımı.....	36
Tablo 3. Genel Tedbirler Açısından Okulların Afet ve Acil Durum Yönetimi Planlarının Yeterliliği	41
Tablo 4. Acil Çıkışlar Açısından Okulların Afet ve Acil Durum Planlarının Yeterlilik Düzeyleri.....	48
Tablo 5. Yangın Önlemleri Açısından Okulların Afet ve Acil Durum Planlarının Yeterlilik Düzeyleri.....	50
Tablo 6. İlk Yardım Açısından Okulların Afet ve Acil Durum Planlarının Yeterlilik Düzeyleri	51
Tablo 7. Öğrenci ve Veliler Açısından Okulların Afet ve Acil Durum Planlarının Yeterlilik Düzeyleri.....	52
Tablo 8. Öğretmenler Açısından Okulların Afet ve Acil Durum Planlarının Yeterlilik Düzeyleri.....	53
Tablo 9. Haberleşme Açısından Okulların Afet ve Acil Durum Planlarının Yeterlilik Düzeyleri.....	54
Tablo 10. Afet Sonrası İyileştirme Açısından Okulların Afet ve Acil Durum Planlarının Yeterlilik Düzeyleri.....	55
Tablo 11. İlkokul ve Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin, Afet ve Acil Durum Planlarının Yeterlilik Düzeyleri Hakkındaki Görüşleri.....	57
Tablo 12. İlk ve Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin, Okullarda Uygulanması Gereken Afet ve Acil Durum Planları İle İlgili Görüşleri	58

Tablo 13. İlkokul ve Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Görüşlerine Göre, Onların Afet ve Acil Durum Planları İçin Farkındalık Düzeyleri.....	60
Tablo 14. İlkokul ve Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Görüşlerine Göre, Afet ve Acil Durum Planlarına İhtiyaç Duyma Düzeyleri.....	61

Bölüm I: Giriş

Araştırmanın bu kısmında problem durumuna, problem cümlesine, alt problemlere, araştırmanın amacına, önemine, sınırlılıklarına, varsayımlarına, tanımlarına ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

Afet konusu içerisinde önemli bir kavram olan eğitim, uygulamaya dönüştürüldüğünde insanlar için herhangi bir afet durumunda hazırlıklı olunmasını ve oluşabilecek felaketlerin önüne geçilmesini sağlamaktadır. Afet konusunda gerekli eğitimleri almış ve yeterli donanıma sahip bireyler olası bir afet durumunda ve sonrasında yaşanacak zorluklarla daha kolay başa çıkabilmektedirler. Bunun yanı sıra afet eğitimlerini alan bireyler acil durumlarda diğer insanlara yardım konusunda da oldukça avantajlı konumdadırlar (Maya ve Sarı, 2018).

Toplumsal risk faktörlerinin azaltılmasında ve güvenli bir toplum kültürünün oluşturulmasında örgün eğitimin önemi çok büyüktür. Afetlerde meydana gelebilecek risk faktörlerinin azaltılması, küçük yaşlardan itibaren başlanılan afet risk eğitimlerinin verilmesiyle mümkün kılınabilir. Çocuklar bir toplumun geleceğini oluşturmaktadırlar. Günümüz çocuklarının oluşabilecek afet risklerine karşı iyi korunmaları ve bu konu ile ilgili iyi eğitim almaları, gelecek nesillerin özellikle okullarda meydana gelebilecek afet ve acil durumlardaki olası risklerin azaltılmasında ve krizleri iyi yönetebilmelerine katkı sağlayacaktır (Musacchiove vd., 2016).

Afetlerin sürecinin iyi yönetilmesi toplumda daha güvenli bir yaşam kültürünün oluşturulmasında önemli bir fayda sağlamaktadır. Bu güvenli yaşam kültürünün oluşabilmesi için afet konusunda verilecek olan eğitimlerin niteliği belli bir seviyenin üzerinde olmalıdır.

Türkiye’de öğrencilere verilen afet eğitimlerinin etkili ve yeterli olmadığı sonucunu veren çalışmalar mevcuttur (Şimşek, 2007).

Milli Eğitim’e bağlı okullarda deprem, sel, yangın veya sabotaj gibi acil durumlar meydana gelebilir, bu acil durumlar ise müdahale gerektirebilir. Eğer bu acil durumlara zamanında ve doğru teknik kullanılarak müdahale edilmez ise bu acil durumların bazıları felaket olarak sonuçlanabilir. Okullarda oluşabilecek bu ve benzeri olaylara olan yaklaşım çok önemlidir. Doğru ve sistematik bir müdahale yaklaşımı, bu ve benzeri olayların çevreye ve insanlara en az zarar vermesini sağlayacaktır. Bu doğru müdahale yöntemini tesis edebilmek için okul afet ve acil durum planlarının kapsamlı ve uygulanabilir hazırlanması gerekmektedir.

Günümüzde insanlar topluluk halinde yaşamakta olup birçok ihtiyacını bir arada yaşayarak kolaylıkla karşılayabilmektedirler. Büyük insan topluluklarının bir arada yaşamaları eğitim gibi önemli ihtiyaçları da beraberinde getirmektedir. Eğitim kurumları ise düzenli bir eğitim-öğretim ortamı oluşturabilmesi için okul binalarına gereksinim duymaktadırlar. Okul binalarının kalitesi, donanımı ve olası acil durumlar için hazırlığı oldukça önemli bir konudur. Öğrenci velilerinin çocuklarını rahatlıkla teslim edebileceği güvenli okulların varlığını istemeleri en doğal haklarından biridir. Okulların yönetiminden sorumlu olan kişi veya kurumların ise afet ve acil durumlar sırasında öğrenci ve çalışanların güvenliğini temin etme sorumlulukları vardır (Smith, 1992).

Olası bir afet veya acil durumda okul yöneticilerinin en önemli sorumluluğu öğrenci güvenliğini tesis etmektir. Güvenli okul ortamları öğrencilerin sosyal becerileri seviyelerini arttırmayı, öfke kontrolü yapabilmelerini ve problem çözme becerileri gibi bazı yeteneklerini geliştirmelerini sağlamaya yardımcı olmaktadır.

Detaylı bir okul afet acil durum planlaması öğrencilerin ve okul çalışanlarının olası risk durumlarında ihtiyaç duyulan müdahale hizmetini sunmaktadır. Hâlihazırdaki okul afet ve acil durum planlarının okullarda veya çevresinde meydana gelebilecek olayların

önlenmesinde yetersiz kaldığı gözlenmektedir. Ancak etkili ve doğru hazırlanan aynı zamanda uygulanabilen bir plan okul binası içerisinde yer alan kişilerin can güvenliğinin sağlanmasında ve kaliteli eğitim ortamının oluşturulmasına katkı sağlamaktadır (Pollack ve Sundermann, 2001).

Okul afet ve acil durum planları sade, açık, anlaşılır ve uygulanabilir olmalıdır. Okul yöneticileri okul afet ve acil durum planlarının doğru bir şekilde hazırlanmasında okulların kendi bünyesindeki denetim mekanizmasını oluşturmaktadır. Bütün planların hazırlanması bir süreci kapsamaktadır. Bu süreç içerisinde okul yöneticileri olası afet ve acil durumlarda okul binasında yer alan bireylerin güvenliğini sağlamaktan sorumludur. Okul yöneticileri afet ve acil durumlardan önce okul bünyesinde kurulan afet ve acil durum yönetim merkezi birimiyle ortaklaşa olarak bu çalışmalarını yürütmelidir. Bütünleşik afet yönetimi evrelerinden ikincisi olan hazırlık evresi okulların afet ve acil durum planlarının geliştirilmesinin yapıldığı en önemli evredir. Okul yöneticilerinin hazırlık evresindeki desteği ve titiz çalışmaları okul binasında yer alan çalışanların ve öğrencilerin birliği açısından da büyük önem arz etmektedir (MEB, 2010).

Problem Durumu

Doğal afetler ve insan kaynaklı felaketler kaçınılmazdır. Bir afet uyardan bir okulu vurabilir ve okul çevresinde hasara neden olabilmektedir (Dedeoğlu, 1999; Mitchell ve Ozguc, 2000). Afetler öğrenciler ve personelin okulda olduğu zamanlarda meydana gelebilir. Okul görevlileri hazırlıksız bir şekilde meydana gelen afetle mücadele etmek zorunda kalabilirler. Afete etkili düzeyde karşılık verme ancak önceden planlama ve hazırlıkla mümkün olmaktadır.

Doğal ve insan kaynaklı tehlikeler, okul çalışanlarının ve öğrencilerin sağlığı ve güvenliği için büyük risk oluşturmaktadır. Bu gibi risklerle karşılaştıklarında, toplum kadar öğrenciler ve okul çalışanlarının da oluşabilecek fiziksel ve psikolojik travmaları en aza

indirmek ya da oluşumunu engellemek için acil durumları yönetmek adına eğitilmesi, hazırlanması gerektiği düşünülmektedir (Yücel, 2001).

Bilindiği gibi Çanakkale'deki okullarımız önemli ölçüde afet ve acil durumların oluşturduğu risklerin tehdidi altında bulunmaktadır. Bunun için afet yönetim ekibi ve çalışmalarının hedefi ilk iş olarak herhangi bir afet veya acil durumda okullarımız ve onlara bağlı birimlerde;

1. Can güvenliğini sağlamak,
2. Tesis, teçhizatı, kayıtları ve evrakları korumak,
3. Eğitimin aksamaması ve sürekliliği için gerekli önlemleri almak olmalıdır.

Bunun için görevli tüm idari personelden gönüllü öğretmen ve öğrencilere kadar geniş ve değişik kesimlerden temsilcilerin katılımıyla "Afet Kurulu" doğru bir şekilde oluşturulmalı ve olaya daha farklı bir boyuttan bakılmalıdır. Ülkemizde afetler çok sık görülmektedir. Arama kurtarma alanında deneyim ve tecrübe kazanmış olsak da acil müdahaleler ve müdahale sonrasındaki süreçte çeşitli krizler hala devam etmektedir (Duff, 2006).

Okullarda yaşanan acil durumların etkisi uzun süreli ve dramatik olabilmektedir. Okullar bu acil durumlara müdahale etmek, öğrencilerin ve çalışanların güvenliklerini garanti altına alacak mekanizmalar kurmak zorundadırlar. Buna ilişkin çabaların tümü eğitimde acil durum yönetimi olarak adlandırılmaktadır. Acil durum sırasında çeşitli evreler vardır bunlar şu şekilde sıralanmaktadır:

1.Zarar Azaltma Evresi: Risk durumlarında en mühim olan evre zarar azaltma evresidir. Acil durumların negatif yönlerini ortadan kaldıracak, maddi kayıpları engelleyecek, sağlık çalışmalarına olumlu zemin hazırlayacak ve hayat kurtaracak bütün planlamaları sağlayan geniş çerçeveli bütünlük afet yönetiminin bir evresidir (Duff, 2006; Karancı, 2005; Tas, 2003).

2. Hazırlık Evresi: Acil durumlardan önceki bütün planlama sürecini kapsayan evredir. Bu evrede okulların ve diğer kurumların işbirlikli çalışmaları, dayanışmaları, afetlere ne kadar hazır olduklarının farkında olmalarını gerektiren, önlem ve tedbir amacı taşıyan, eğitimler ve tatbikatlar yapılmalıdır (Barbarosoğlu, 2003). Hazırlık evresinde öğretmenler, öğrenciler, veliler ve okul çalışanları kriz durumu geldiği zaman ne yapması gerektiğini, paniklememeyi, soğukkanlı olmayı yapılan eğitim ve seminerlerle davranış haline getirmeyi öğrenirler. Okullardaki acil durum hazırlıkları yöneticilerin ve öğretmenlerin yüzlerce öğrencinin sorumluluğunu hissetmelerini sağlamak için kurgulanmaktadır (Yavaş ve Buhari, 2005; Yılmaz, 2003).

3.Müdahale: Bir acil durumda yapılması gerekenlerin uygulanması sürecidir. Acil durum anı meydana geldiğinde okulda var olan acil durum planları ve acil durum teçhizatlarını devreye sokması, en kısa sürede en iyi sonuçları almaya yönelik kolektif bir çalışma içerisinde olunması gereken evredir (Disaster Management and Coordination, 2004; Ergünay, 2006; Güler ve Çobanoğlu, 1997).

4.İyileştirme: İnsanların acil durumlardan sonra çeşitli yönlerden yardım aldıkları evredir. Kimi zaman fiziksel, kimi zaman psikolojik yardıma ihtiyaç duyulan dönemdir. Maddi kayıpların, zaman kayıplarının, yaraların ve telafisi mümkün olmayan ölümlerin acısının en aza indirilmesini kapsayan süreçtir (Enginol, 2000; Şener ve ark., 2002; Üner, 2000).

Acil durum seviyeleri: Okulları etkileyen acil durumlar üç ayrı kategoride ele alınabilir (İTÜ PRESS, 2005). Bunlar;

1. Okul seviyesindeki acil durumlar
2. Bölge seviyesindeki acil durumlar
3. Toplum seviyesindeki acil durumlar olarak sınıflandırılabilir.

Okullardaki acil durum ve afet hazırlığı üzerine olan sınırlı bilimsel yazı, planlama ve eğitim alanındaki sorunlara dikkat çekmektedir. Afetler ve afet risklerine dair bireysel ve

gruplara ilişkin birçok çalışma ve araştırma olmasına karşın, okulların içinde olduğu kuruluşlar ve bu kuruluşların afet hazırlıkları konusunda çok az araştırma yapılmıştır. Az sayıdaki çalışma; plan ve prosedür türlerini ya da olası acil durum ve afetlerde okulun hazır bulundurduğu malzemelerin incelenmesine ilişkindir.

Acil durum protokolleri (ADP), acil durum anında yapılması gerekenleri göstermek ve okulların müdahalesini kolaylaştırmak için hazırlanmış rehber niteliğindedir. Okullarda meydana gelebilecek pek çok olay vardır. Okullar, okul binası içerisinde ve çevresinde meydana gelebilecek her türlü afete karşı hazırlıklı olmalıdırlar. Olası muhtemel olaylara karşı, personelin ve öğrencilerin hareket tarzlarının belirlenmesi yöneticilerin ve acil durum ekiplerinin işlerini kolaylaştıracaktır.

Okullar için afet ve acil durumlarda yapılacaklar ile ilgili ilkeler, ülkemizdeki kanunlara, tüzük, talimat ve emirlere de uygun olmalıdır. Acil durum ile ilgili kanun, yönetmelik ve tüzükler ülkemizde çeşitli zamanlarda yürürlüğe girmiştir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

1. 7269 Sayılı Umumi Hayata Muasır Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun (25 Mayıs 1959 tarih ve 10213 sayılı Resmi Gazete)
2. 7126 Sayılı Sivil Savunma Kanunu
3. 4390 Sayılı Binaların Yangından Korunması Hakkındaki Yönetmelik
4. 5902 Sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı İle İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun
5. 2945 Sayılı Milli Güvenlik Kurulu ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanunu
6. 2941 Sayılı Seferberlik ve Savaş Hali Kanunu
7. 295 Sayılı Olağanüstü Hal Kanunu
8. 711 Sayılı Nöbetçi Memurluğu Kurulmasını ve Olağanüstü Hal Tatbikatlarında Mesainin 24 Saat Devamını Sağlayan Kanun

9. 4123 Sayılı Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun
10. Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer Tehlikelere Dair Görev Yönetmeliği (03.05.2012 tarih ve 28281 sayılı Resmi Gazete)
11. Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik (8 Mayıs 1898 tarih ve 19808 sayılı Resmi Gazete)
12. Doğal Afetler ve Zararlarından Korunma Yolları Öğretim Programı (2506 sayılı tebliğler dergisi)
13. 6/3150 Sayılı Sivil Savunmayla İlgili Şahsi Mükellefiyet, Tahliye ve Seyrekleştirme, Planlama ve Diğer Hizmetler Tüzüğü
14. 6/3150 Sayılı Sivil Savunma İle İlgili Teşkil ve Tedbirler Tüzüğü
15. Milli Eğitim Bakanlığı Yangın Önleme ve Söndürme Yönergesi
16. Daire ve Müesseseler İçin Sivil Savunma İşleri Kılavuzu İç İşleri Bakanlığı
17. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (Köseoğlu, 2015).

Okullar için planlama esasları; 5902 sayılı “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun”, 5393 sayılı “Belediye Kanunu”, 5216 sayılı “Büyükşehir Belediyesi Kanunu”, 5302 sayılı “İl Özel İdaresi Kanunu”, 3 Ocak 2014 tarih ve 28871 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmış olan “Türkiye Afet Müdahale Planı” gereğince ulusal ve yerel ölçekte hazırlan Afet ve Acil Durum Yönetimi planlarına göre hazırlanmıştır. Aynı şekilde okullar için bir yapılanma modeli önerilirken de 19 Şubat 2011 tarih ve 27851 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren “Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezleri Yönetmeliği” gereğince ilgili kamu kurum ve kuruluşlarında kurulacak merkezlere kolay bir şekilde entegre olabilecek bir model önerilmeye çalışılmaktadır (Özmen, Gergedan ve Ergünay, 2015).

Kurumlarda acil durum planı hazırlanmasını yasal olarak zorunlu kılan metin 18.06.2016 yılında Resmi Gazete’de yayımlanan işyerlerinde acil durumlar hakkındaki yönetmelik metnidir. Metin amaç, kapsam, dayanak ve tanımların yer aldığı birinci bölüm, işveren ve çalışan yükümlülüklerinin ayrıntılı olarak yer aldığı ikinci bölüm, acil durum planlarının hazırlanmasına dair usul ve esasların belirtildiği bölümdür. Üçüncü bölüm ve birtakım hüküm ve eklerin yer aldığı dördüncü bölüm olmak üzere toplamda dört bölüm ve 22 maddeden oluşmaktadır (Bostan, 2018).

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı tarafından hazırlanan açıklamalı afet yönetimi terimler sözlüğünde acil durum planlaması; İnsan can, malı ve diğer aktivitelerinin, acil durumun sonuçlarından en az zararla çıkması amacıyla yapılması zorunlu iş ve işlemlerin, olay öncesinde planlanması, olay zamanında hızlı bir şekilde uygulanmasını gerektiren tüm faaliyetlerdir şeklinde tanımlamaktadır(AFAD, 2020). Bir acil durum planı hazırlamak olayları önceden tahmin edip, kriz anını en iyi şekilde yönetmeyi amaçlar. Okulların acil durum planı; olası afet ve acil durumların önceden tespit edilip kayıt altına alındığı, okulların özellikleri de dikkate alınarak önleyici ve sınırlandırıcı tedbirlerin belirlendiği bir risk yönetiminin oluşturulması önem taşımaktadır. Tespit edilmiş herhangi bir durumda yapılacakların önceden tatbikatlar ve eğitimler yoluyla bilindiği, karmaşayı ortadan kaldıran bir kriz yönetimi aşamasını içeren iki aşamalı bir acil durum yönetimi planı olması gerekmektedir. Acil durum planı yönetmeliğinin kanuni dayanağı 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’dur. 20.06.2012 yılında Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Problem Cümlesi

Çanakkale ili merkez ilçesindeki ilkokul ve ortaokulların afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyleri nedir? Bu okullarda görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre, onların afet ve acil durum planları için farkındalık ve ihtiyaç düzeyleri nasıldır?

Alt Problemler

Bu araştırma, Çanakkale ili merkez ilçesindeki ilkökul ve ortaokulların afet acil durum planlarının yeterlilik düzeylerini ve öğretmenlerin afet ve acil durum planları için farkındalık ve ihtiyaç düzeylerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Belirlenen amaç doğrultusunda şu alt problemlere yanıt aranmaktadır:

1. İlkokul ve ortaokulların afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyi nedir?
2. İlkokul ve ortaokulların afet ve acil durum planları nasıl olmalıdır?
3. İlkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre, onların afet ve acil durum planları için farkındalık düzeyleri nasıldır?
4. İlkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre, onların afet ve acil durum planlarına ihtiyaç düzeyleri nasıldır?

Araştırmanın Amacı

Felaketler varlığımızdan bu yana insan hayatını kasvetli bir şekilde etkiledi. Buna yanıt olarak, bir birey veya toplum bu felaketlerin zararlı etkilerini azaltmak ve tersine çevirmek için birçok yaklaşıma sahip olabilir. Modern felaket yönetim terminolojisi, tüm afet yönetimi ve acil durum planlaması ile tanımlanmalıdır. Kapsamlı afet yönetimi dört ayrı bileşene dayanmaktadır: zarar azaltma, hazırlıklı olma, yanıt ve kurtarmadır. Gelişmekte olan pek çok ülke artık yararlı afet yönetiminin ve acil durum planlaması ve afet tehlikelerini en aza indirmek için güvenli ve daha iyi bir yaklaşıma doğru ilerlemektedir. Risk azaltmanın halkın da katılımının başarılı bir tatbikatla felaketin önlenmesinde önemli kilit faktörlerden biri olduğu anlaşılmaktadır (Koichi ve Shaw, 2007).

Kurumlara ait tesislerde acil bir durumun ortaya çıkması üzerine bütün personel ve şirkete ait varlıkların korunmasını sağlamak, kurum içerisindeki acil durumun can, mal ve çevrenin güvenliğini ve koruma altına almasını sağlamak için yerinde kontrol edilmesini genel hatlarıyla anlatmak da acil durum planlarının amaçları arasında yer almaktadır

(Özdikmen, 2017). Acil durumlar bazen yerel imkânların üstesinden gelemeyip dış yardıma ihtiyaç duyulduğu bir afeti meydana getirebilir bu yüzden kurumların afet acil durum planları her olaya ve her duruma karşı hazırlanmış olmalıdır. Ayrıca acil durum planları o kuruma özgüdür ve her kurumun bir acil durum planını yapması yasal bir zorunluluktur. (Resmi Gazete, 2013).

Bu araştırma, Çanakkale ili merkez ilçesindeki ilkokul ve ortaokulların afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeylerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu amaca ek olarak, bu okullarda görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre onların afet ve acil durum planları için farkındalık ve ihtiyaç düzeylerini saptamaktır.

Araştırmanın Önemi

Son yıllarda, doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olaylar ve afetler sıklık, kapsam, karmaşıklık ve ciddiyet açısından artmış ve sosyal ve ekonomik kalkınma üzerinde ciddi olumsuz etkiler yapmıştır (Blanchard, 2007). Bu, etkileri ortadan kaldırmak veya azaltmak çeşitli acil durumların bilimsel yönetimini gerekli kılmıştır. Disiplinler arası bir araştırma alanı olarak acil durum yönetimi araştırmacılardan ve uygulayıcılardan büyük ilgi görmüştür (Canos, 2013). Afetlerin etkilerini en aza indirebilmek için afet sürecini çok iyi planlamak gerekmektedir (Brown, 2000).

Toplumlardaki en büyük eksikliklerden biri de donanımlı bir eğitim sistemine sahip olmamalarıdır. Donanımlı eğitim sistemi ise iyi bir eğitim programı, mesleğinde uzman öğretmenler ve yetenekli yöneticiler en önemlisi ise eğitimin verileceği okulların eğitim-öğretimin yapılabileceği uygun bir zemin oluşturmasıdır. Özellikle yapılan binaların afetlere karşı dayanıklı ve korunaklı olmaları gerekmektedir. Bu çalışma okullardaki afet ve acil durum planlamalarının nasıl olması gerektiği, okullardaki öğrencilerin afet veya acil durum anlarında uymaları gereken kurallar ve bu kuralların kapsamını içermektedir.

Bu araştırma sonucunda, okullarda afet ve acil durum yönetimi planlarının eğitim yöneticileri tarafından gözden geçirilmesi sağlanılmıştır ve bu şekilde okullarda alınması gereken önlemlerin alınmasına hizmet edebilir. Diğer taraftan güvenli okulların oluşması adına okulların güvenliğini uluslararası standartlar çerçevesinde yeniden yapılandırılabilir. Ayrıca araştırma bu alanda çalışma yapacak araştırmacılar için yol gösterici olup literatüre katkı sağlayabilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

- ✓ Araştırma, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı, Çanakkale ili merkez ilçesinde bulunan ilkokul ve ortaokullar ile sınırlıdır.
- ✓ Araştırma, 2018-2019 eğitim öğretim yılında Çanakkale il merkezinde yer alan ilk ve ortaokullarda görev yapan öğretmenler ile sınırlıdır.
- ✓ Çalışmaya katılan öğretmenlerin gönüllülüğü ile sınırlıdır.
- ✓ Araştırma, verileri toplamak amacıyla oluşturulan afet ve acil durum planlarının kontrol listesi ve görüşme formu ile sınırlıdır.
- ✓ Araştırma, ulaşılabilen yazılı kaynaklar ile sınırlıdır.
- ✓ Araştırma, tez yazım süresi olan 8 ay ile sınırlıdır.

Varsayımlar

- ✓ Araştırmaya katılan öğretmenlerin anket sorularına verdiği yanıtlar, gerçeği yansıtmaktadır.
- ✓ Çalışma grubu olarak gidilen okullar, araştırma evrenini temsil etmektedir.
- ✓ Araştırmaya katılan öğretmenler, aynı mesleğe mensup oldukları için homojen kabul edilmiştir.
- ✓ Kullanılan istatistiksel teknikler, amaca uygundur.

Tanımlar

Afet: Bir tanım olarak afet, çoğu zaman toplumun başa çıkamayacağı tüm olaylardan kaynaklanan, toplumun işleyişini bozan, can ve mal kaybına neden olan, bunun sonucu olarak ekonomik ve çevresel felakete neden olan doğa veya insan kaynaklı olayların tümüdür (IFCR, 2014).

Eğitim: Bireylerin fiziksel ahlaki ve düşünsel yaşantılarını geliştirmelerine, toplumsal akışın canlandırmasında toplumun norm ve değerlerini genç kuşaklara aktararak istenilen yönde davranış değişikliği oluşturma süreci olarak tanımlanabilir (Gökçe, 2000).

Afet Eğitimi: Bütünleşik afet yönetimi evrelerini içinde barındıran, afetler oluşmadan önce yapılan hazırlık ve önlemleri bünyesinde barındıran disiplinler arası eğitimlerin bütünüdür (Sönmez, 2007).

Acil Durum: Aniden ve beklenmedik bir şekilde gelişen, toplumdaki kişilerin can ve mal güvenliğini tehlikeye atan, hızlı geri dönüt verilmesi gereken olaylar bütünüdür (Sylves, 1998). Normalin dışında meydana gelen ve insana, doğaya ve canlılara zarar verme eğilimi olan durumların tümüne denilir (Özdikmen, 2017).

Acil Durum Planları: Acil durum planları işyerinde bulunması olası tehlikelerin tespit edilmesi bu tehlikelerin değerlendirilmesi ve kayıt altına alınarak çalışanlara zarar vermeden uygun şekilde yönetilmesini sağlamak amacıyla hazırlanır (Bostan, 2018).

Afet Yönetimi: Afetler meydana gelemeden önceki dönemlerden başlamak üzere afet anını ve sonrasını kapsayan geniş perspektifli bir planlama sürecidir (Ekşi, 2017).

Plan: İnsanların hayatını düzene sokan, yapmak istedikleri iş ve aşamaları net bir şekilde görebilmelerini sağlamak için oluşturulan basamak hedef sistemidir. Gelecek üzerine yapılan hayal ve tasarıların programlı bir dayanağa oturtulmasıdır (Demir ve Yılmaz, 2010).

Planlama: Plan belirlendikten sonra, hedefe götürecekt aşamaların açık ve net bir şekilde detaylandırıldığı bölümdür (Başaran ve Çinkır, 2011). Planlama, önceden saptanan amaçların gerçekleştirilmesi için aktif bir biçimde çalışmaların yürütüldüğü çabalar bütünüdür (Gözlükaya, 2007).

Eğitim Planlaması: Eğitim öğretim süreçlerinin, amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için girdilerin ve çıktılarının önceden hesaplanabilmesini sağlamak fiziksel ve çevresel şartların gözetilerek ortamın hazır hale getirilmesini gerçekleştirmek gibi birçok süreci içinde barındıran bir planlamadır (Başaran ve Çinkır, 2011).

Kriz: Bir sistemin, döngünün hedeflerini ve rutinini tehdit eden onu çıkmaza sokan yaşam standartlarını aksatan her türlü gerilim ve stres durumları bütünüdür (Can, 1999). Kriz saptanan amaçların uygulanmasında engel çıkaran hedeflerden uzaklaştıran problem durumları ile karşılaştıran gerilimli bir durumdur (Can, 2005). Kriz yönetiminde görev alan insanların kriz anı meydana geldiğinde kolektif ve üst bilişsel bir bakış açısıyla olaylara anında ve yerinde müdahale yapabilmeyi, zaman kaybına asla izin vermemeyi gerektiren yetkin becerilere sahip olması gerekmektedir.

Risk: Refahı tehdit eden harici bir olay olarak tanımlanabilir bir bütün olarak bireyler veya topluluklar ya da toplumları kapsar. Bu tek bir yüksek olabilir stresli veya potansiyel olarak travmatik bir olay sevilen birinin kaybı veya hayatta kalma gibi şiddetli saldırı veya kronik saldırı yoksulluk veya savaş bölgesinde yaşayan kişileri kapsayabilir (Bonanno, 2013). Maddi ve manevi zarara yol açan ve bu süreçlerin sonucunda insanlarda psikolojik kayıplara neden olan sonuçlardır (Maya, 2011).

Tehlike: Yaşamı tehdit eden her türlü doğal afetler deprem, sel, yangın vb. insan eli ile meydana gelen ve yaşamsal bir risk meydana getiren durumların çevreyi ve insanları tehdit etmesi durumudur (AFAD, 2015).

İlgili Araştırmalar

Bu bölümde afet ve acil yardım planları ve afet eğitimleri ile ilgili yapılan çalışmalara yer verilmektedir. Yapılan çalışmalar çalışma yılı yeni olandan eski olanlara doğru sıralanarak verilmektedir. Çalışmaların tamamı değil önemli görülen kısımları özet haline getirilerek verilmektedir.

İnal ve Özcebe (2019), yaptıkları çalışmada uluslararası kriterleri göz önünde bulundurarak okul öncesinde ki eğitim programlarının güvenli yaşam kültürüne etkisini incelemiş ve bunun afetlerde risk azaltmaya yönelik göstergelerini değerlendirmeyi amaçlamışlardır. MEB'in 2012-2013 eğitim-öğretim yılında sunduğu "36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı" güvenli yaşam yönünden değerlendirmeye alınmış. Okul öncesi eğitim planları çeşitli yönlerden incelenmeye alınarak hedeflenen kazanımlar saptanmıştır. Güvenli yaşam ile ilgili ilkeler tanımlanmıştır. Araştırma grubu UNESCO ve UNICEF'in kontrol listelerini değerlendirme aracı olarak kullanmışlardır. Günlük hayatla ilgili problem çözme becerileri bilişsel kazanım değerlendirilmesinde, verilen ödev ve görevleri yapmaları sosyal gelişim değerlendirmesinde, tehlikelerden korunmaları ve sağlıklı yaşamak için çabaları ise öz bakım becerileri değerlendirmesinde kullanılmıştır. Öğrencilerin tehlikelerden korunmaları için MEB'in okul öncesi programını güvenli yaşam kültürü açısından geliştirilmesi gerekmektedir.

Çalışkan (2019), bu araştırmada MEB'e bağlı ilkokul ve ortaokullardaki Hayat Bilgisi, Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler kitaplarının afetlerde risk azatılımı açısından değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılarak tanımlayıcı veriler saptanmış, farklılıklar ortaya konulmuştur. Araştırmanın verileri ilkokul düzeyinde Hayat Bilgisi ders kitabından, ortaokul düzeyinde Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler ders kitaplarından alınmıştır. Afet türleri formu ve afet risk azatılımı kavramları müfredat kontrol formu kullanılarak kitapların incelemesi yapılmıştır. Verilerin analizinde bütünleşik afet yönetimi

evrelerinin öğretim programlarına eklenilmesi dikkate alınarak yapılmıştır. Bu analizler sonucunda afet türleri ve yönetimine ilişkin yüzde ve frekans tabloları oluşturulmuştur. Kitaplarda ayrıca afetlere yönelik yanlış bilgilendirmelerin olduğu da saptanmıştır.

Maya ve Sarı (2018), yaptıkları çalışmada ülkemizdeki afet uygulamalarının öğretmen gözünden değerlendirmesini yapmışlardır. Öğretmenlerin görüşlerine göre elde edilen verilerle afet eğitime yönelik çeşitli önerilerde bulunmayı hedeflemektedirler.

İnal, Kaya ve Altıntaş (2018), bu çalışmada ilkokul ve ortaokulların hâlihazırda kullanılan afet eğitim şekilleri ve ideal olması gereken durumunun değerlendirilmesi hedeflenmiştir. İlk olarak MEB bünyesinde yer alan 44 dersin incelemesi yapılmıştır. Afetlerin ve türlerinin içeriği ders ünitelerinde tuttuğu yer açısından bir değerlendirmeye alınmıştır. Sonraki etapta ise UNISDR tarafından gelişmekte olan ülkelerde beklenen gelişim düzeylerini ölçmeye yönelik sorular sorulup cevaplar alınmıştır. İlköğretim ve ortaöğretim düzeylerinde Hayat Bilgisi, Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Biyoloji ve Coğrafya dersleri incelemeye alınmıştır. Bu inceleme sonucuna göre, UNISDR kriterlerine göre ülke genelinde bir yetersizlik saptanmıştır.

Başer (2018), bu çalışmada üniversiteden mezun olan acil yardım ve afet yönetimi bölümü öğrencilerinin afetlerle ilgili liderlik yapma durumları değerlendirmeye alınmıştır. Bu değerlendirme sonucuna göre afet sırasında liderlik yapabilme düzeylerini belirlemeyi amaçlanmıştır.

Maya ve Çalışkan (2016), yaptıkları çalışmada Dünyada ki acil yardım ve afet eğitimi bölümleri ile Türkiye’de ki acil yardım ve afet yönetimi lisans programlarının karşılaştırılmasını yapılmasını amaçlamaktadırlar. Verilerin geçerlilik ve güvenilirliği resmi web sitelerine dayanmaktadır. Çalışmada acil yardım ve afet yönetimi konusunda dünya üzerinde doksan üç lisans programı saptanmıştır. Bu programların bulunduğu ülkeler ise Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya, Bangladeş, İngiltere, İspanya, Kanada, Kenya, Yeni

Zelanda ve Zimbabve'dir. Bu ülkelerde acil yardım ve afet yönetimi farklı programlar altında insan yetiştirirken, Türkiye'de ise bu alandaki nitelikli insan gücü acil yardım ve afet yönetimi lisans programı üzerinden sağlanmaktadır.

Özmen, Gergedan ve Ergünay (2015), yaptıkları çalışmada okul afet ve acil durum yönetim planlarının önemine dikkat çekerek, planların esaslarını vermektedirler, planların hazırlanması hususunda yol gösterici olmak ve okullarda etkin bir şekilde uygulanmasına katkı sağlamayı amaçladıkları gözlenmektedir.

Maya (2014), yaptığı çalışmada MEB bünyesinde görev yapan idarecilerin ve öğretmenlerin kriz yönetimine ne kadar hâkim olduklarını gösteren, aynı zamanda kadın ve erkek öğretmenler arasında kriz müdahalelerinde farklılık olup olmadığını ölçmeyi hedefleyen bir araştırmadır. Sayısal verilere dayalı bu araştırma Çanakkale ili merkez ilçesindeki öğretmenle ile yapılmıştır. Random yöntemi kullanılarak 2011-2012 eğitim-öğretim döneminde yapılan bu araştırma 400 öğretmen üzerinde uygulanmıştır. İlköğretim müdürlerinin kriz yönetimi becerileri ölçeği ile veriler toplanmıştır. Yapılan çalışma sonucunda okullarda çalışan öğretmenlerin kriz yönetim düzeylerinin orta düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Kadın ve erkek açısından değerlendirildiğinde bir fark ortaya çıkmaz iken, kıdem yönünden değerlendirildiğinde ciddi bir fark ortaya çıkmaktadır.

Kökcü (2010), yaptığı çalışmada afet ve acil durumların hazırlık aşamasını değerlendiren bir ölçüm aracı geliştirmeyi hedeflemektedir. İstanbul ilindeki ortaöğretim kurumlarında rastlanan afet türlerini, olasılıklarını ve okullar arasındaki farklılıkları değerlendirmiştir. Veriler araştırmacı tarafından geliştirilen acil durum hazırlıklarını değerlendirme formu ile toplanmıştır. Araştırmanın yapıldığı okullarda, okulların afet ve acil durumlara karşı hazırlıksız oldukları tespit edilmiştir. Bu sonuca ek olarak İstanbul ilinde oluşabilecek herhangi bir afet ve acil duruma karşı okullarda yapılan eğitimin olumsuz

etkileneceğini, kurumların afet öncesi yapmaları gereken hazırlıklarını ivedilikle yapmaları gerektiği anlaşılmaktadır.

Johnson (2011), yaptığı çalışmada Amerika Birleşik Devletleri hükümeti afete hazırlıklı olmanın çocukların ihtiyaçlarını daha iyi karşılamasını sağlama çabaları sayesinde okullarda çocuklara ve gençlere ve ders dışı faaliyetlere afete hazırlık eğitimi sağlamak için stratejiler düşünmektedir. 2006 yılında Yeni Zelanda Sivil Savunma ve Acil Durum Yönetimi Bakanlığı, okul tabanlı afete hazırlık eğitimi ve acil durum planlaması için tek bir ulusal öğretim kaynağı olan “Plan Nedir?” Geliştirdi. Bu çalışma “Plan Nedir?” ve okullarda afete hazırlık eğitimi için tek bir ulusal kaynak geliştirmenin ve teşvik etmenin bazı etkilerini tanımlamak. 22 Şubat 2011'de Christchurch'teki yıkıcı deprem, bu çalışmanın sonuçlarını benzersiz bir şekilde etkiledi. İlkokul ve ortaokul eğitimcileri ile Yeni Zelanda'nın farklı bölgelerinde yedi odak grubu yürütülmüştür. Katılımcı öğretmenlerin çevrimiçi anketi ve yerel ve bölgesel sivil savunma personeli ile yapılan görüşmeler ilave bilgi katmanları ekledi. Bu rapor, afete hazırlık eğitimi için ulusal sonuçlara dayalı bir strateji, bir Ulusal Okul Deprem Egzersiz Günü kurulması ve afete hazırlık kurslarının çocuklar için yerleşik güvenlik ve yaşam becerileri eğitim programlarına dâhil edilmesi için öneriler sunmaktadır.

Sayın (2008), tarafından yapılan araştırmada okul idarecilerinin kriz ile ilgili algılamalarını, krize müdahale yöntemlerini bireysel tutum farklılıklarının krize müdahaleyi etkileyip etkilemediğini ölçmeye yöneliktir. Bu amaca ek olarak okul müdürlerinin nasıl krizlerle karşılaştıklarını, uygulama yöntemlerini, çıkmazlarda kimlerle işbirlikli çalışma içerisinde olduklarını da ölçmeye yöneliktir. Araştırmada araştırmacı tarafından geliştirilen: “Genel Bilgi Formu”, “Kriz Algısı Kontrol Listesi”, “Kriz Yönetimi Başarı Testi” ve “Kriz Yönetimi Ölçeği” olmak üzere dört adet ölçme aracı kullanılmıştır. Ölçme araçları, 2006-2007 eğitim öğretim yılında İstanbul İli'nin 22 İlçesi'nde 164 resmî ortaöğretim kurumunda görev yapan 603 yöneticiye uygulanmış, 551 yöneticiden kullanılabilir veri elde edilmiştir.

Alınan cevaplara göre ortaya çıkan tabloda 37 ortaöğretim kurumu ile çalışılmış, kriz ile ilgili bilgi birikiminin çok az olduğu saptanmıştır. Kriz yönetimi konusunu mesleki kıdem, okul türü, okul çevresi doğrudan etkilemektedir. Ölçekten elde edilen verilere göre yöneticilerin kriz anında ortaya koydukları tutumlar, yaş, hizmet içi eğitim programlarına katılım oranları, mesleki kıdem kriz yönetiminin önemli değişkenleri olarak ortaya çıkmıştır.

Çelik (2004), yaptığı çalışmada Türkiye için acil durum yönetim ile ilgili bir model önerisi oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu amaca ek olarak geliştirilen bu modelin uygulanabilirliğinin değerlendirilmesidir. Literatüre göre, acil durum yönetimini merkez, köy okullarının ve okul örgütlenmesini içeren model geliştirilmiştir. Araştırmaya katılanların görüşlerine sunulan modelin araştırmacısı tarafından 72 maddelik üç boyutlu bir ölçek geliştirilmiştir.

Yukarıda sözü edilen çalışmalardan da anlaşıldığı üzere, bu çalışmalar yoğun olarak ilköğretim ve ortaokul kademesinde yürütülmektedir. MEB'e bağlı ilköğretim ve ortaokullardaki Hayat Bilgisi, Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler kitaplarının afetlerde risk azatlımı açısından değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılarak tanımlayıcı veriler saptanmış, farklılıklar ortaya konulmuştur. İlköğretim kademesinde yapılan çalışmalardan bir diğeri ise kamu ilköğretim kurumlarında yöneticilerin sergiledikleri kriz yönetimi becerilerinin ne düzeyde olduğunu ve yöneticiler tarafından sergilenen kriz yönetimi beceri düzeylerinin öğretmenlerin cinsiyetine ve kıdemine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye yöneliktir. İlköğretim kademesinde yapılan çalışmalardan üçüncüsü ise okul afet ve acil durum yönetim planlarının önemine dikkat çekerek, planların esaslarını vermektir, planların hazırlanması hususunda yol gösterici olmak ve okullarda etkin bir şekilde uygulanmasına katkı sağlamaya yöneliktir. Bu nedenle, ilköğretim ve ortaokullarda okul afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyi açısından alanda bir boşluk bulunmaktadır. Yapılan bu araştırmayla, ilköğretim ve ortaokulların okul afet ve acil durum

planlarının yeterlilik düzeylerinin incelenmesi ve çeşitli öneriler sunulması amaçlanmaktadır.

Böylece çalışmanın, literatüre katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Bölüm II: Kavramsal Çerçeve

Araştırmanın bu kısmında okullarda acil durum planlarına, felaket ve afet, risk yönetimi, kriz yönetimi, kaos yönetimi, afet eğitimi ve afet yönetimi yer verilmiştir.

Okullarda Acil Durum Planları

Okul kriz müdahale planlaması bir süreçtir. Bir acil durum müdahale planı öğretmen, öğrenci ve çalışanların okul binasında bulunma sürelerinin takip edildiği ve sürekli yenilendiği belgelerdir (Çelik,2007).

Aferin etkilerini ve oluşumunu en aza indirmek için dünyanın farklı birçok yerinde değişik araştırma çalışmaları yapılmıştır. Amaç, felaketleri hasarı en aza indirmek için sistematik bir yöntemle yönetmektir. İnsanların mümkün olan en kısa sürede normal yaşamlarına dönebilmeleri için son on yılda afet eğilimli ülke sayısı arttırılmalıdır. Afet yönetiminin en önemli kısmı, dikkatli yapısal tasarım dönemi, tehlikelere yol açan faktörün analizi ve değerlendirilmesi. İnşaat ve operasyon, acil durum yaratabilecek planlanmamış bir olayın makul düzeyde güvenini öngörmeyi sağlayacaktır. Bunlar dikkat edilmesi gereken hususlar yönetimin, tehlikeleri belirlemeye dayalı etkili bir plan hazırlamasına yardımcı olmasını sağlar teknikler, tahmin ve önleme, bununla başa çıkmak için hazırlığın yanı sıra aşağıdaki bakış açılarından ayrıntılı bir analiz yapılmalıdır (Shah ve Khan, 2008).

- ✓ Tehlikelerin, kimyasalların, boyaların, odunların, işlemlerin ve işlemlerin tanımlanması
- ✓ Yayın senaryosu, ısı tehlikesi, yangın tehlikesi, radyasyon ve zehirlenme açısından sonuçları
- ✓ Mevcut kaynaklar, araştırma, uygun yol sağlamak için arsa ve saha planının hazırlanması
- ✓ Yardım ve zararları dâhil etmek
- ✓ Hassas bölgenin tanımlanması

- ✓ Hassas bölgedeki önemli tesislerin belirlenmesi
- ✓ Acil durumla başa çıkmak için çeşitli departmanların gerekliliği (Shah ve Khan, 2008).

Okulun büyüklüğü planlama komisyonunun büyüklüğünü belirleyecektir. Küçük çaplı bir okulda iki kişi bir komisyonu oluşturabilir. Okulun büyüklüğüne ve ihtiyaçlarına göre acil durum ekibi 6-12 kişi arasında olabilir. Her ne kadar bu görevliler resmi olarak acil durum ekibini oluştursalar da, acil durum protokollerini uygulamada ve öğrencilerin güvenliğini sağlamada çalışanların her birinin sorumluluğu olduğu açıkça belirtilmelidir.

Komisyonunda, okul müdürü, müdür yardımcıları, öğretmenler, öğrenciler, sağlık görevlileri, hizmetliler, memurlar, güvenlik görevlileri, okul aile birliği temsilcileri vb. görev alabilir.

Mevcut plan/prosedürler gözden geçirilmeli ve bu aşamada, planın zayıf noktaları, okul ve okul bölgesinin gereksinimleri belirlenmelidir. Okul planları, çalışmalar sonucunda belirlenmiş sorunları hafifletmeye yönelik koruyucu çözümleri içermelidir. Okul acil durum yönetimi planları şunları içermelidir (Barnes, 2006; Elgin, 2005):

- ✓ Okulla ilgili bilgiler,
- ✓ Bölge sınırları (iç ve dış),
- ✓ Binanın planı. Renklerle kodlanmış; çıkışlara, çatıya erişime, faydalı hizmetlerin yerleri ve gerekli diğer bilgilere sahip krokiler,
- ✓ Çevreyi ve kavşakları gösteren haritalar,
- ✓ Tıbbi veya diğer işler için helikopter iniş alanları,
- ✓ Olay yönetim ekibinin merkezleri (iç ve dış),
- ✓ Önceden kararlaştırılmış birincil ve ikincil tahliye yerleri,
- ✓ Anne babalara potansiyel bilgi verme yerleri,
- ✓ Öğrencilerle anne babaların birbirlerine kavuşma noktaları,
- ✓ Kampus dışı birincil ve ikincil tahliye yerleri,

- ✓ Medyaya bilgi vermekte kullanılacak alanlar,
- ✓ Riskler ve planda yer alan acil durum türleri,
- ✓ Risk düzeltme programı,
- ✓ Olay komuta yapısı ve olay yönetim ekibi,
- ✓ Okul olay yönetim ekibi üyeleri, rolleri ve sorumlulukları,
- ✓ Evrensel acil durum prosedürleri,
- ✓ Ek prosedürler,
- ✓ Ekipman ve malzeme planlamaları,
- ✓ Okul acil durum yönetim protokolleri,
- ✓ Acil durum hizmetlerinin telefon numaraları,
- ✓ Acil durum eğitim ve tatbikat programı,
- ✓ Polis, itfaiye ve diğer ilgili kurumların onayı.

Planlar herhangi bir afet ve acil durumdan önce okul binasında bulunan görevli ve çalışanlara iletilmeli, planlarda yazılan maddeler çalışanlara açıklanmalıdır (Baştuğ, 2009; Batnji, Ommeren ve Saraceno, 2006).

Acil durum müdahale planlarının uygulaması açık alanlarda yapılırken çevre faktörlerine dikkat edilmelidir. Özellikle yol ve caddeleri gören birinci ve ikinci açık alan müdahale bölgelerinin yerleri planlarda açık bir şekilde gösterilmelidir (Duff, 2006).

Olay komuta sistemi başlangıçta orman yangınlarıyla mücadele için geliştirilmiştir. Özellikle 11 Eylül 2001 terör saldırılarının ardından son yıllarda gelişti. Olay komuta sisteminin (OKS) avantajları arasında, özellikle farklı önceliklere ve farklı organizasyonel ya da hükümet sorumluluklarına sahip birden çok çakışan otorite olduğunda, yanıt unsurlarının daha iyi koordinasyonu bulunmaktadır. OKS'nin başarısının merkezinde, müdahalenin hedefleri üzerinde anlaşma sağlama yeteneği olmuştur. Ayrıca terminolojinin standartlaştırılmasının yanı sıra ölçüm metodolojisi ve raporlaması da yardımcı olmuştur.

Potansiyel bir felaketten önce geçici bir OKS oluşturulması, masa üstü egzersizlerinin ve diğer önceden müdahale planlama faaliyetlerinin geliştirilebileceği bir ortam sağlar (NIH, 2020). Gelişmiş planlama, beklenmedik durumun ortaya çıkma olasılığına cevap vermek de dâhil olmak üzere, bir felaket müdahalesinin doğası gereği stresli durum sırasında birlikte çalışmaktan sorumlu olan sorumlu yetkililer ve uzmanlardan oluşan bir topluluğun geliştirilmesini teşvik eder. Planlama sadece hafifletme önlemleriyle ilgili değildir, aynı zamanda yanıtın yönlendirilmesine yardımcı olmak için bilginin nasıl toplanacağı ve iletileceğine de uzanır. İlgili bilim topluluğunun olay komuta müdahale ekibi üzerinde veya onunla yakından ilişkili bir veya daha fazla temsilcisine sahip olması gerekmektedir (Lurieyd, 2013).

İlk bakışta, zihinsel ve davranışsal sağlık Olay Komutanlığı kararlarını etkileyen faktörlerden çok uzak görünebilir. Bununla birlikte, OKS karar sürecinin toplumun zihinsel ve davranışsal sağlığı üzerinde önemli bir etkisi olabilir ve bu bir felaketin önemli bir etkisi olabilir. Müdahale yaklaşımlarına ilişkin kararlar, felaketi sona erdirmenin hızliliğini dikkate alır. Ancak acil sağlık ve güvenlik konuları ele alındıktan sonra, müdahale alternatiflerinin potansiyel etkileri hakkında daha fazla tartışma, risk altındaki farklı ekosistemlerin veya tarihi alanların göreceli önemine ve kırılganlığına ve müdahale çalışanlarının sağlık ve güvenliğine odaklanma eğilimindedir. Bir felaketin hemen sonrasındaki sağlık önleme faaliyetleri öncelikle yangın, patlamalar, elektrik çarpması, altyapının çökmesi, boğulma ve işçi güvenliği gibi insan sağlığı ve güvenliğine yönelik akut tehditlere odaklanır. Yaralıların acil durum yönetimine hazırlanmak ve iyileştirmek için de çok şey yapılmıştır. Ancak OKS tarafından, kararları ile azaltılabilecek diğer daha az akut sağlık etkilerine daha az dikkat edilmektedir (Lubchencoye ve ark, 2012).

OKS'nin afetlere müdahalesindeki rolü;

- ✓ OKS kararlarının toplumun zihinsel ve davranışsal etkilerini nasıl etkileyebileceğine ilişkin örnekler;
- ✓ Mevcut veya gelecekteki felaketler için olay komuta ekibi tarafından kullanılabilir ilgilili zihinsel ve davranışsal sağlık bilgilerini hızla sağlayabilecek araçların geliştirilmesi ve kullanılması ihtiyacı;
- ✓ Yerel olarak etkilenen topluluklardan gelen girdilerin önemi;
- ✓ İleriye giden yol şeklinde sıralanabilir.

OKS'nin okula uyarlanması çeşitli birimlere ve görevlilere gereksinim duyulur. Olay yöneticisi tarafından olayın seyrine göre bu görevlilerden ve bölümlerden gereksinim duyulanlar harekete geçirilir. OKS'de yer alan acil durum görevlendirmeleri her eğitim-öğretim yılı başlangıcında, en kısa zamanda yedeklemeleri ile birlikte yapılmalı ve aynı konuda birden fazla kişinin eğitilmiş ve bilgili olması sağlanmalıdır.

Felaket-Afet

Felaket-afet kavramı acil durum yönetimi ile ilgili olarak karşımıza çıkan bir diğer kavramdır. Acil durum, afet ve felaket kavramları birbirlerinin yerine sık sık kullanılmakta olup uzmanlar da bu konuda net bir fikir içerisinde değildirlir. Felaket ve afet durumlarında ciddi kayıplar meydana gelir, toplumun düzeninde bozukluklara yol açar ve telafisi zor olan hasarlar meydana getirir (Sylves, 1998).

Risk Yönetimi

Risk olması muhtemel kayıpların ortaya çıkma ihtimalidir (Büyük Larousse, 1986). Risk'te az çok ne gibi kayıpların meydana gelebileceği bilindiğinden buna uygun planlar yapılabilmektedir (Maya, 2011). Risk algısı, bir kişinin davranışı değiştirmese bir tehdidin olasılığını ve potansiyel hasarını nasıl değerlendirdiğini açıklar. Algılanan olasılık, algılanan şiddet, korku ve uyumsuz yanıt için algılanan ödül temelinde belirlenir (Dash ve Gladwin, 2007).

Risk yönetiminde kayıpların tahmini yapılır ve kayıpların ne ölçüde telafi edilebileceği hesaplanır ve gerekli olan güvenli ortam oluşturulur (Britton,1998). Risk modernleşen dünya toplumunda giderek yoğunluğu artan bir faktördür ve çeşitli alanlarda çeşitli tanımlamalarla ortaya çıkmaktadır (Giddens, 2000'den aktaran Maya, 2008). Okul idarecisi olası bir kriz anını iyi planlamalı ve tedbirler almalıdır. Böylelikle hem maddi hem de manevi kayıpların önüne geçilerek bütçeden tasarruf sağlanabilir.

Eğitim kurumlarında yapı güvenliği, risk yönetimi açısından çok önemlidir. Okul bölgeleri, veliler, öğretmenler, öğrenciler ve gönüllülerden oluşan bir güvenlik komitesi oluşturmaktadırlar. Bu esnada yöneticilerin, öğretmenlerin ve öğrencilerin okul güvenliğine ilişkin yasal sorumluluklarının ve yükümlülüklerinin farkında olmaları gerekmektedir. Okullardaki dış kapıların ve sınıfların göze çarpmayan donanımlarla güvenli kılınması gerekmektedir. Belli noktalara daha sonra izlenmesine olanak verecek kapalı devre televizyon kameraları ve sınıflara acil durum düğmeleri yerleştirilmelidir (Kosar ve Ahmed, 2000).

Kriz Yönetimi

Krizin mümkün olan en geniş tanımını: kriz örgütlerin işleyişini engelleyen, onları zor durumlara sokan ve şok etkisi yaratan beklenmeyen çıkmazlara düşüren sancılı bir durumdur şeklinde yapılabilir (Mitroff, 2000).

Kriz önleme ve müdahalenin birkaç teorik modeli vardır. Caplan (1964) birincil önleme (kriz olayından önce meydana gelen), ikincil müdahale (krizin hemen sonrasında veya sonrasında meydana gelen) ve üçüncül müdahaleden (uzun vadeli takip) oluşan üç aşamalı bir kriz müdahalesi modeli getirmiştir. Caplan'ın (1964) üç aşamalı modeli, katmanlı bir sistemin Seviye 1 (kriz önleme için evrensel sistemler sağlayan), ikincil müdahaleler olarak birincil önleme ile çok katmanlı bir kriz sisteminin üç aşamasıyla ilişkili olabilir. Kademe 2 (hedefli ve sistematik müdahaleler) ve Kademe 3 (yoğun bireyselleştirilmiş veya uzun vadeli müdahaleler) olarak üçüncül müdahaleler. Kapsamlı Kriz Planı Kontrol Listesi, okul

personelinin bir kriz planı geliştirmek veya mevcut bir plandaki içeriği gerekli iyileştirmeleri yapmak için kullanması için bir araç sağlamak üzere geliştirilmiştir (Aspiranti ve ark., 2011).

Bir kriz olayı sırasında ve sonrasında okuldaki öğrencilerin fiziksel ve psikolojik güvenliği temel kaygıdır (Brock ve ark., 2016). Ne yazık ki, kriz planlarının içeriği ve kapsamlılığı okuldan okula değişmektedir. Bazı bölgelerde okula özgü irtibat numaraları, ekip üyeleri ve tahliye yerleri gibi ayrı okullara bireyselleştirme sağlamayan kapsamlı bir kriz planı vardır (Olinger ve ark., 2017).

Kriz yönetimi için afet öncesinde yapılacak olan eğitim ve tatbikatlar ile afet anında oluşabilecek kaos ve kargaşaya karşı bireylerin daha kolay adapte olup kriz yönetim sürecine katkı sağlayacaklardır (Maya, 2014).

Kaos Yönetimi

Önceden kestirilemeyen durumlar ve davranışlar üreten rastlantısal dalgalanmalardır (Erçetin, 2001). Kaos kavramı sistemlerdeki öngörülemeyen, tahmin edilemeyen olaylar şeklinde tanımlanmaktadır (Kaneko ve Tsuda, 2001).

Afet Eğitimi

Türk dil kurumunda afetler insanlar için maddi ve manevi kayıplar doğuran, çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Birleşmiş Milletlerin tanımına göre ise afetler, belli bir bölgede yaşanan can ve mal kayıplarına, ekonomik ve çevresel kayıplara neden olan toplumun işleyişini bozan ve o bölgede yaşayan bireylerin kendi imkânları ile başa çıkamadığı durumlar şeklinde tanımlanmaktadır (UNISDR, 2009).

Afetler çift yönlü gelişmektedir, birincisi insan kaynaklı ikincisi doğal nedenlerden kaynaklıdır. İkisinin de insan hayatına etki edecek olumsuzlukları vardır. Afet kaçınılmaz bir durumdur. Afetler sürekli tekrar eden ve bir döngü içerisinde gelişen beklenmedik durumlardan meydana gelmektedir (Akyel, 2007).

Afetler meydana geldikleri bölgede ve neden oldukları hasara göre isimlendirilirler ve afet niteliğini kazanırlar (Antosia, 2006). Afetler doğrudan doğruya zarar görülebilirlik ile ilişkilidir ve afetlerle başa çıkmada sosyal süreçler önemli bir rol oynamaktadırlar (Kadıoğlu, 2011).

Afet eğitimleri kişiler ve kurumlar için büyük önem arz etmektedir. Kurumlara verilen afet eğitimlerinin en etkili ve kalıcı yollarından biri kurumların afet ve acil durum planlarının hazırlanmasıdır. Amerika Birleşik Devletleri iş sağlığı ve güvenliği kurumu acil durum planını; çalışanlar ve işverenlerin, afet ve acil durumların olumsuz etkilerinden öncelikle çalışanların güvenliğini sağlamak için alınan önlemleri konu edinen ve buna yönelik tasarlanan plandır şeklinde tanımlanmıştır (Bostan, 2018). Afet eğitimleri de bu planlar çerçevesinde verilmektedir.

Afet eğitimleri yönedikleri kitlenin ihtiyacına cevap vermeli ve daha çok beceri geliştirmeyi esas almalıdır. Diğer bir deyişle afetlere dirençli toplum oluşturmaya yönelik doğru eğitim ve öğretim programları yaygın bir şekilde geliştirilip bir an önce uygulanmalıdır. Afet kültürüne yönelik konularda ilk ve ortaöğretim müfredatına sistematik olarak konulmalıdır (İTÜ, 2005).

Türkiye’de afet eğitimi. Türkiye’de afet eğitimi dönem dönem okullarda verilmiştir. İlk olarak afet eğitimi uygulamaları 1990’ların başlarında vermeye başlanmıştır (Ünal ve Dımışkı, 1999). Oniki yıllık zorunlu eğitim ile birlikte ülkemizdeki okullaşma oranı dünyadaki birçok ülkeye göre artış göstermektedir. Okullarımızda hemen her gün yaşanan toplumda üzücü etkiler yaratan olaylar yaşanmaktadır. Okullarımızda meydana gelen bu üzücü olaylara engel olabilmek ve bu kriz durumlarından en az zararla çıkabilmek için bu durumlara yeterli ve etkili müdahalelerde bulunulması gerekmektedir. Etkili ve yeterli müdahaleler okul ortamlarında ancak ekip çalışmaları ile mümkün kılınabilmektedir. Ekip çalışması hem okul ortamında bulunan bireyleri hem de öğrenci velilerini kapsamaktadır.

Öğrenci velilerinin okul ortamlarının yapısal ve yapısal olmayan risklere karşı güvenli kuruluşlar olduğunu bilmeleri öğrenme ve öğretme ortamı olan okullara da olumlu şekilde yansıtılarak iyi bir eğitim- öğretim ortamının oluşmasını sağlayacaktır (Aksoy,2003).

Afetler birer acil durum olarak başlarlar, iyi yönetilen ve kaynakların yeterli olduğu ortamlarda acil durum olarak kalırlar. Ancak iyi yönetilemeyen ve kaynakların yetersiz olduğu bir acil durum afete dönüşme eğilimini taşımaktadır (Seymen ve Akın, 2014). Ülkemizde meydana gelen 1999 yılı depreminin ülke çapında çok yıkıcı etkileri olmuştur. Depremde 18 milyon insan hayatını kaybetmiş yaklaşık olarak 44 bine yakın kişi ise yaralanmış, 20 milyondan fazla kişi de bu depremden olumsuz yönde etkilenmiştir (Gündoğdu, Işık ve Koç 2012). Ayrıca ülkemizde her yıl meydana gelen sel ve heyelan felaketleri büyük can ve mal kayıplarına sebep olmuştur (AFAD, 2014).

17 Ağustos ve 12 Kasım depremleri, öğrenciler/çocuklar binaların içlerinde değilken okulları yıkmıştır. Buna rağmen bölgedeki 7 şehirden 443 ortaokul ve lise öğretmeni, 36 emekli öğretmen, 13 ilkokul ve 1.072 ilkokul öğretmeni bu doğal afet sonucunda etkilenmiş ve hayatlarını kaybetmiştir. Depremlerde 102 okul binası yıkılmış ve 1.503 bina da büyük oranlarda hasar görmüştür. Bu binaları onarmak ve yeniden inşa etmek için, Eğitim Bakanlığı 59 milyon dolara gereksinim olduğunu ilan etmiş ve bölgedeki öğrenci ve öğretmenlerin barınacak yer, sağlık, eğitim ve giysi ihtiyacı olduğunu da belirtmiştir (Altun, 2005).

Afetler, yoğunluğu ve doğası gereği incinebilirlik düzeyi ve baş etme kaynaklarından bağımsız olarak, bu olaya maruz kalan tüm çocuklarda stres ve korku yaratma etkisi taşımaktadır (Ayaksız, 2004; Ergüder, 2006).

Kişilerin afet durumlarına karşı incinebilirliği önem arz etmektedir. Toplumdaki bireylerin afetlere karşı bilgi ve eğitim seviyesi afetlerde incinebilirliği belirleyen en önemli etmenlerin başında gelmektedir (UNISDR, 2002).

Uluslararası Felaketleri Azaltmada On Yıl Kurulu coğrafya da yer alan doğal afetlerle

ilgili konuların çeşitli ülkelerde ele alınmış biçimini ortaya çıkararak daha güvenli bir toplum meydana getirmeyi ve insanların büyük bir kısmında doğal afetlerle ilgili eksiklikleri uygun bilgilerle gidermeyi hedeflemiştir (Kaymak, 2003; Kutay, 2003; Toplum, 2002).

Birleşmiş Milletlerin çağrısı üzerine Bayındırlık ve İskân Bakanlığı bünyesinde bulunan Afet İşleri Genel Müdürlüğünün koordinatörlüğünde bir “Milli Komite” kurulmuş, bu komite tarafından beş ayrı çalışma grubu oluşturulmuş ve konularla ilgili çalışmalar yapılarak uygulamaya konmuştur. "Doğal Afet Zararlarının Azaltılması İçin Uluslar arası 10 Yıl" kapsamında yer alan bu çağrının eğitim alanında ülkemizde müfredat programı ve ders kitaplarına dahil edilmesi doğal afetler ve zararlarından korunma yolları ile ilgili konuların 17 Ağustos 1999 tarihinde Gölcük depreminin meydana gelmesinden sonra 12.10.1999 Sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanarak yürürlüğe girmesiyle gerçekleşmiştir. Böylece doğal afetlerle ilgili konular; Hayat Bilgisi (1. 2. 3. sınıflarda), Sosyal Bilgiler (4. 5. 6 ve 7. sınıflarda), Fen Bilgisi (4. sınıf) ve Vatandaşlık ve İnsan Hakları dersi (8. sınıf) müfredatına dâhil edilmiştir (Kaymak, 2003; Kutay, 2003; Toplum, 2002).

Öğretmenler öğrencilere öğretilecek kavramlar ve doğal afetlerin özelliklerini bilmeli, öğrencilerde davranış değişikliği meydana getirecek ve onları doğal afetlere karşı hazırlamada kullanılacak metotları, yöntemleri ve teknikleri kullanma bilgi ve becerisine sahip olmalıdırlar (Sosyal, Giray ve Şevken, 2008).

Okullarda görevli öğretmen ve çalışanların temel afet bilinci eğitimi, YOTA (Yapısal olmayan tehlikelerin azaltılması), arama kurtarma, Nükleer, Biyolojik, Kimyasal (NBC), afet zararlarını azaltma, ilkyardım, psikolojik ilkyardım, lojistik, yangın önleme ve müdahale, sivil savunma, CPR (kalp ve akciğer canlandırması) eğitimi almaları ve bunları periyodik eğitimlerle yenileyip tatbikatlarla pekiştirmeleri gerekmektedir (Afet, 2008).

Dünya’da afet eğitimi. Afetler Dünyanın farklı yerlerinde görülen, felaketle sonuçlanan ve insanlar tarafından istenmeyen durumlar bütünüdür. Doğal afetler insan hayatında büyük

kayıplara neden olur. 1996-2015 yılları arasında dünya genelinde 7000 doğal afette 1.35 milyon insan öldü; bunların%56'sı deprem ve tsunami kurbanı oldu (UNISDR, 2016). Afetlere olan yaklaşımlar ülkeler arasında da farklılık göstermektedir. Afet uygulamalarındaki temel farklılığı afet evrelerinde odaklanılan noktalar oluşturmaktadır. Uygulamada farklılıklar olsa bile afete hazırlık konusunda en önemli tedbiri afetler konusunda verilen eğitimler oluşturmaktadır. Afet eğitimlerinin diğer eğitim türlerinden ayıran en önemli noktası ise periyodik olarak düzenli uygulama ve tatbikatlar gerektiriyor olmasıdır (Shaw, Sharma ve Takeuchi, 2009).

Bu ana faaliyetlere ulaşmak için okul öğretim programlarında afet risk azaltılması için her gruba özgü UNESCO ve UNICEF tarafından teknik bir rehber geliştirilmiştir (UNESCO, 2014). 30 ülkenin okul öğretim programlarının afet risk azaltılması kapsamında incelenen çalışmada ülkelerin bu konuda çeşitli yaklaşımları benimseyerek öğretim programlarında yer verdikleri saptanmıştır. Bu yaklaşımları ders kitabı destekli yaklaşım, rehber proje yaklaşımı, merkezi yeterliliğe dayalı yaklaşım, merkezi olarak geliştirilmiş özel alan yaklaşımı, ortak yaşam alanı ve özel olay yaklaşımı olarak sıralamak mümkündür. Her bir yaklaşımın kendine özgü avantaj ve dezavantajları söz konusudur. Birçok yaklaşımın benimsendiği karma bir yaklaşım türü oluşturmak önerilen en uygun yöntemdir (UNESCO, 2012).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Kongresi, çocukların tüm koşullarda doğal haklarını korumayı amaçlamaktadır. Afetlerden çocuklar etkilendiklerinde, çocuk haklarının devlet ve söz konusu acil durumlarla ilgilenen kurum, kuruluş ve dernekler tarafından yürürlüğe konması gerekmektedir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, acil durumlardaki çocuklar ve ergenler için eğitim, psikososyal ve koruyucu önlemler almanın önemini vurgulamaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi bir taraftan çocuğun koruma ve yardıma ihtiyacı olan savunmasız bir kişi, diğer taraftan ise, karar verme sürecine katılabilen, çözümleri etkileyebilen, sosyal değişim sürecine ve demokrasi oluşumuna

müdahale edebilen, fikir üretebilen ve bunları ifade edebilen birey olduğunu vurgular. Sonuç olarak, kurum kuruluş ve örgütlere dayandırılan çocuk hakları, çocukların afetten sonra iyileşme süreçlerinin gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Çocuklar afetlerden etkilenen nüfusun çoğunluğunu oluşturduğu için onların kabiliyetleri önemsenmeli ve toplum bu konuda bilgilendirilmelidir (Pearce, 2003).

Uluslararası Afet Epidemiyolojisi Araştırma Merkezi'ne (2016) göre, yüzyılın başından beri her yıl küresel olarak 500 ila 700 afet olayı meydana geldi. 2015 yılında, 22 773 kurbanla 346 doğal afet olayı gerçekleşti. Son zamanlarda Kore'de Kore'nin de doğal afete karşı savunmasız bir bölge olabileceğini gösteren 5,8 ölçekli bir deprem yaşadı. Doğal afetlerin yanı sıra terörizm, nükleer ve radyasyona maruz kalma da ulus için olası tehdit oluşturmaktadır.

Çin'de, acil durumlarla başa çıkmak için bir kamu kuruluşunun her seviyesinde acil durum yasası, acil durum organizasyon yapısı, acil durum mekanizmaları ve acil durum planlarından oluşan bir acil durum yönetim sistemi geliştirilmiştir (Gao, 2008). Sistemde acil durum planı sadece faaliyetleri, gerekli kaynakları ve acil durumları yönetme sorumluluğunun belirlenmesini belirleyerek paydaşlara rehberlik etmekle kalmaz, aynı zamanda tanınmayan riskleri veya eksiklikleri keşfetmeye ve paydaşlar arasında güvenlik bilincini geliştirmeye yardımcı olabilir. Acil durum planlarının yönetim süreci, karar vermenin değerlendirme veya değerlendirmeye bağlı olduğu ve acil durum planlarının yönetiminin temel taşlarından biri olduğu kabul edilen taslak hazırlama, onaylama ve yayınlama, eğitim ve alıştırma, uygulama ve revizyondan oluşan dinamik ve döngüsel bir süreçtir. Acil durum planları karar verme veya değerlendirmesinin yapılması, acil durum planlarının iyileştirilmesi için güçlü yanların, zayıflıkların ve fırsatların belirlenmesine yardımcı olabilir (Berke, 2009).

Afet Yönetimi

Afet yönetimi demek afetler meydana gelmeden önceki dönemden başlanmak üzere her türlü tedbirin alınması, planlamaların yapılması, afet anlarında etkili müdahalelilerinin gerçekleştirilmesi, afet sonrasında ise oluşan hasarların kayıpların ve yaraların bir an önce sarılması için oluşturulan kolektif çabalar bütünüdür. Toplumun geneline hitap eden bu yönetim şeklinde her türlü kaynak tasarrufu yapılmalı, sorunlar bütün toplum nezdinde fark gözetmeksizin en aza indirilerek çözüme kavuşturulmalıdır (Kadıoğlu, 2008). Kapsamlı afet yönetiminin amacını ise şu şekilde özetlemek mümkündür.

Afet yönetimi, afetlerin dramatik etkisini azaltmaya adanmıştır ve kabaca afet öncesi ve sonrası evresi olmak üzere iki aşamaya ayrılabilir. Afet öncesi aşamaya ait faaliyetler, örneğin, savunmasız ağların güçlendirilmesi veya bir felaket meydana gelmeden önce yardım maddelerinin önceden konumlandırılması ile ilgilidir. Afet sonrası aşamada, ilk yardım arzının dağılımı ve yaralıların taşınması birincil derecede önemlidir. Ticari tedarik zincirlerinde kullanılan bazı iyi bilinen modeller ve teknikler, örneğin taşıt yönlendirme problemi gibi, rahatlama zincirlerine uygulanabilir (Shen, Dessouky ve Ordóñez, 2009). Ticari ve insani zincirler arasındaki farklar benzerliklere ağır basmaktadır. Örneğin, Van Wassenhove (2006) tarafından da belirtildiği gibi, talebi karşılamak insani yardımda ticari tedarik zincirlerine göre daha acildir. İş odaklı şirketler karşılanmayan talep durumunda müşteri sadakatinin kaybından korkarken, insani yardım kuruluşları insan hayatının kaybedilmesini beklemek zorundadır. Bununla birlikte, ticari lojistiğe kıyasla ana fark ve aynı zamanda yardım kuruluşlarının karşılaştığı en ciddi sorunlardan biri, afetlere özgü yüksek belirsizlik düzeyidir. Özellikle, afetlerin yeri, zamanı ve ölçeğinin, kararların belirsizlik altında alınması gerektiği gibi tahmin edilmesi zordur. Genel olarak, ilk aşama kararları, muhtemel ikinci aşama kararları dikkate alınarak, belirsiz bir olayın gerçekleşmesinden önce verilir. Belirsiz parametreler ortaya çıktıktan ve spesifik değerler elde edildikten sonra, şimdi

ikinci aşama kararları iyileştirilebilir ve daha sonra uygulanabilir. İnsani bağlamdaki bir örnek, felaket oluşumunun belirsiz olayı temsil ettiği bir felaketin hazırlanmasında yardım mallarının tesislere önceden konumlandırılmasıdır. Önceden depolanacak yardım malzemelerinin yeri ve miktarı ile ilgili kararlar ilk aşamaya aittir ve mağdur sayısı ve hasar derecesi gibi ilgili veriler bilinmiyorsa verilmelidir. İkinci aşamada, başka yerlere taşınacak önceden konumlandırılmış öğelerin miktarı, bir felaketin ardından, örneğin yıkılan yolları dikkate alarak gerçek talebi karşılamak için seçilir.

Afet müdahaleleri şu unsurlardan oluşur: triyaj, olay komuta sistemi, hayat kurtaran prosedürler, dalgalanma kapasitesi ve özel afet durumları. Afete müdahale unsurlarının geniş spektrumu ve hemşirelerin öğrenme tutumlarındaki değişim göz önüne alındığında, tek bir yöntemle afete müdahale öğretmek zordur. Çok modelli kapsamlı bir yaklaşım, afete müdahale öğretiminde etkili bir yöntem olabilir (Ngo ve ark., 2016).

Bölüm III: Yöntem

Bu bölümde, araştırma modeline, araştırmanın evren ve çalışma grubu, verilerin toplanması ile verilerin analizi ve yorumlanması alt başlıklarına yer verilmektedir. Araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın yöntemleri, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ve görüşme yöntemidir.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma tarama modelinde bir çalışma olup, tarama modeli çalışması sosyal bilimlerde oldukça sık olarak kullanılan bir model olup araştırmaya katılan katılımcıların özelliklerini belirlemek amacıyla kullanılan ve buna uygun ölçme aracı geliştirerek sonuçlara ulaşılmasını sağlayan yaygın bir modeldir (Can, 2014).

Bu araştırmanın birinci kısımda nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman analizi tekniği kullanılarak ulusal ve uluslararası literatürdeki esaslara göre hazırlanan yüz maddelik kontrol listesi oluşturulmuştur. Doküman analizi kaynakların taramasını yapar ve maddeler arasında bir sıralama meydana getirilmesini sağlar. Doküman incelemesi beş başlık altında incelenirse bu başlıklar; verilere ulaşma, verilerin orijinalliğinin kontrol edilmesi, verilerin anlaşılması, verilerin analiz edilmesi ve kullanılması olarak ele alınabilir (Forster, 1995). Dokümanlar nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır.

Bu araştırmanın ikinci kısmında nitel araştırmalar içerisinde yer alan görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşme yöntemi ile ilkökul ve ortaokul öğretmenlerinin okul afet acil durum planları ile ilgili görüşleri alınmıştır. Görüşme tekniği, sosyal bilimlerde en sık kullanılan araştırma yöntemlerindedir (Chadwick, 1984). Görüşme yöntemi son yıllarda çok aktif kullanılan bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 1999). Görüşme yöntemi insanların birbirini

daha iyi anladıkları ve yanlış anlaşılmanın en aza düşürüldüğü sıradan konuşmalarla arasında büyük farklılıklar yaratan nitelikli ve etkili bir iletişim sürecidir (Yıldırım ve Şimşek, 1999).

Araştırmanın Evren ve Çalışma Grubu

İl Milli Eğitim Müdürlüğü verilerine göre, Çanakkale il merkez ilçesinde 17 ilkokul ve 16 adet ortaokul bulunmaktadır (Çanakkale İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2020). Araştırmanın çalışma grubunu, Çanakkale ili merkez ilçesinde 2018-2019 yıllarında 33 ilkokul ve ortaokulda görev yapan 34 sınıf öğretmeni ile 48 ortaokul öğretmeni oluşturmaktadır. Okul afet ve acil durum planları öncelikli olarak okul binası içerisinde yer alan öğrencilerin can güvenliğini sağlamayı amaçladığı için seçilen örneklem öncelikli olarak ilkokul öğrencilerinden sorumlu olan ilkokul öğretmenleri ve ortaokul öğretmenlerinden oluşmaktadır. Toplamda 33 okula yüz maddelik kontrol listesi uygulanmış, okulların afet ve acil durum planlarının kapsamı incelenmiştir. Ayrıca gidilen bu okullarda toplamda 83 öğretmen ile hazırlanan 4 soruluk görüşme formu ile öğretmenlerin okul afet ve acil durum planları hakkındaki görüşleri alınmıştır. Tablo 1’de katılımcıların demografik bilgileri sunulmaktadır.

Tablo 1. *Katılımcıların Demografik Özellikleri*

Değişken	Gruplar	f	%
Cinsiyet	Kadın	57	68.7
	Erkek	25	31.3
Eğitim durumu	Lisans	72	88.0
	Yüksek Lisans	7	8.4
	Diğer	3	3.6
Çalışma yılı	1-5	40	49.4
	6-10	25	30.1
	11-15	12	14.5
	16-20	2	2.4
	21-25	3	3.6

Kıdem süresi	1-5	6	7.2
	6-10	5	6.0
	11-15	18	22.9
	16-20	23	27.7
	21-25	22	26.5
	26-üzeri	8	9.6

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak çalışan 83 öğretmenin sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde; araştırmaya katılan öğretmenlerden %68.7 (57 Kişi) kadın ve %31.3 (25 Kişi) erkek olduğu gözlenmektedir. Veriler incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun (%68.7) kadın olduğu görülmektedir. Eğitim durumları incelendiğinde %88 (72 Kişi) lisans, %8.4 (7 Kişi) yüksek lisans, %3.6 (3 Kişi) diğer eğitim durumları seviyesinde oldukları anlaşılmaktadır. Çalışma yılı aralıklarına göre de %49.4 (40 Kişi) 1-5 yıl, %30.1 (25 Kişi) 6-10 yıl, %14.5 (12 Kişi) 11-15 yıl, %2.4 (2 Kişi) 16-20 yıl, %3.6 (3 Kişi) 21-25 yıl arasında çalışma durumları olduğu görülmektedir. Son olarak katılımcılar kıdem süresi açısından değerlendirildiğinde %7.2 (6 Kişi) 1-5 yıl, %6 (5 Kişi) 6-10 yıl, %22.9 (18 Kişi) 11-15 yıl, %27.7 (23 Kişi) 16-20 yıl, %26.5 (22 Kişi) 21-25 yıl, %9.6 (8 Kişi) 26 ve üzeri kıdem süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Tablo 2'de öğretmenlerin branşlara göre dağılımı verilmektedir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Branşlara Göre Dağılımı

Branş	Frekans	Yüzde(%)
Fen Bilgisi- Matematik	15	19.3
Türkçe- Sosyal Bilgiler- İngilizce	16	20.5
Beden Eğitimi- Resim- Müzik- Teknoloji Tasarım	17	21.7

Araştırmaya katılan öğretmenlerin branşlara göre dağılımı incelendiğinde %19.3 Fen Bilgisi veya Matematik branşlarında, %20.5 Türkçe, Sosyal Bilgiler ve İngilizce öğretmenliği branşlarında, %21.7 Beden Eğitimi, Resim, Müzik ve Teknoloji Tasarım branşlarında, %38.6 Sınıf öğretmenliği branşında oldukları anlaşılmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırma problemine çözüm bulmak için veriler, doküman incelemesi ve görüşme olmak üzere iki yöntemle toplanmıştır. Doküman olarak, okul afet planlarının yeterliliğini belirlemek için literatürden faydalanılarak kontrol listesi oluşturulmuştur. Kontrol listesi oluşturulurken Çelik (2007), Okullarda Acil Durum Yönetimi kitabında yer alan okul acil durum planları kontrol listesinden, Özdikmen (2017), Afet ve Acil Durum Yönetimi kitabındaki acil durum kontrol listelerinden, İstanbul Teknik Üniversitesi'nin yayınlamış olduğu Eğitim Kurumları İçin Afet ve Acil Yardım Planı Kılavuzundan yararlanılmıştır. Kontrol listesi oluşturma süreci 2018 yılı Eylül-Kasım aylarını kapsamaktadır. Kontrol listesinde toplam yüz madde yer almaktadır. Oluşturulan kontrol listesi kendi içerisinde 8 alt başlıktan oluşmaktadır. İlk başlık olan genel tedbirler içerisinde 64 madde, ikinci başlık olan acil çıkış yolları altı madde, üçüncü başlık yangın önlemleri dokuz madde, dördüncü başlık ilk yardım üç madde, beşinci başlık öğrenci ve velileri dört madde, altıncı başlık öğretmenler beş madde, yedinci başlık haberleşme beş madde ve sekizinci başlık afet sonrası müdahaleyi içeren dört maddeden oluşmaktadır.

Kontrol listesinde yer alan sorular, ülkemizdeki okul afet ve acil durum planlarının, nasıl olması gerektiğini, nasıl uygulanması gerektiğini, hâlihazırdaki afet planlarının eksik yönlerini tespit etmek ve çeşitli önerilerde bulunmak amacıyla hazırlanmıştır. Bu okullarda görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre, onların afet ve acil durum planları için

farkındalık ve ihtiyaç düzeylerini tespit etmek için yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle görüşme formu oluşturulmuştur. Bu form ilkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre, afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeylerini, planların nasıl olması gerektiğini, ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin farkındalık düzeylerini ve okul acil durum planlarına ihtiyaç duyma düzeylerini kapsayan dört farklı açık uçlu sorudan oluşmaktadır.

Verilerin geçerlilik ve güvenilirliği için, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde görevli iki öğretim üyesi ve Sağlık Bilimleri Fakültesinde görevli iki öğretim üyesi olmak üzere toplam dört öğretim üyesinden uzman görüşü alınmıştır.

Kontrol listelerinin ve görüşme formalarının uygulanabilmesi için Çanakkale İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmıştır. İzinler ile ilgili dokümanlar araştırmanın ekler kısmında sunulmuştur. Çoğaltılan kontrol listeleri il merkezinde bulunan 33 ilk ve ortaokuldaki okul müdür veya müdür yardımcıları ile birlikte okulların afet planları incelenmiştir. Ayrıca her ilkokuldan 2 öğretmen, her ortaokuldan 3 öğretmen toplamda 83 öğretmene 4 soruluk görüşme formu ulaştırılmıştır. Bütün öğretmenler aynı anda okulda bulunmadıkları için okullara farklı zamanlarda 3'er kez gidilmiştir. Kontrol listesi ve görüşme formlarını toplama süresi 45 günde tamamlanmıştır. Okul müdürlerinin yoğunlukları sebebiyle okul afet acil durum planlarının okul binası ve çevreye uyumluluğunu incelemek amacıyla okul binasını gezdirme ve çevreyi tanıtırma işlemleri okul müdür yardımcıları ile yapılmıştır. Öğretmenlerle olan görüşmeler yaklaşık olarak 30 dakika sürmüştür. Öğretmenlerin bir kısmı görüşme formunu doldurmayı doğrudan reddetmiş ve diğer branş öğretmenlerine yönlendirme sağlamıştır. Sonuç itibari ile 33 okulun afet ve acil durum planları kontrol listesine göre incelenmesi yapıp toplamda 83 öğretmene görüşme formu uygulanmıştır.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Uygulanan okulların kontrol listeleri, öğretmenlerin demografik özellikleri ve görüşme formlarından elde edilen sayısal veriler 'IBM SPSS Statistics 22,0' programına aktarılmış ve çözümlenmiştir. Alt problemlere göre, verilerin analizlerinde nicel veriler için frekans ve yüzde dağılımları kullanılmıştır. Nitel veriler için, elde edilen veriler alt problem doğrultusunda gruplara ayrılmış ve içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Selçuk ve Palancı, 2014). İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize ederek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Verilerin yorumlanmasında, alan yazına dayalı olarak geliştirilen kontrol listesi esas alınmıştır.

Bölüm IV: Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulgular yer almaktadır. Bulguların sunulmasında alt problemlerin sıralaması dikkate alınmaktadır.

İlkokul ve Ortaokulların Afet ve Acil Durum Planlarının Yeterlilik Düzeyleri

Araştırmanın birinci alt problem cümlesi, “Çanakkale ilindeki ilkokul ve ortaokulların afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyleri nedir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu problem cümlesine yanıt bulmak için Çanakkale ilindeki ilk ve ortaokulların afet ve acil durum planları hazırlanan kontrol listesine göre sekiz alt başlık altında incelenmiştir. İlk başlık olan genel tedbirler 64 maddeden, ikinci başlık olan acil çıkışlar 6 maddeden, üçüncü başlık olan yangın önlemleri 9 maddeden, dördüncü başlık olan ilk yardım 3 maddeden, beşinci başlık olan öğrenci ve veliler 4 maddeden, altıncı başlık olan öğretmenler 5 maddeden, yedinci başlık olan haberleşme 5 maddeden oluşmaktadır. Son başlık olan afet sonrası iyileştirme de 4 maddeden oluşmaktadır.

Genel tedbirler açısından okulların afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyleri.

Okulların afet ve acil durum planlarını genel tedbirler açısından değerlendirilmesi 64 maddelik soru ile gerçekleştirilmiştir. Toplamda 33 ilk ve ortaokula uygulanan kontrol listesinde her bir madde için %50 ve altında olumlu sonuç gösteren maddeler araştırmacı tarafından sorun var şeklinde değerlendirilmiştir. Okul afet acil durum planlarında olması gereken genel tedbirler kapsamında yer alan her bir maddenin her okulda olmadığı anlaşılmaktadır. Tablo 3’te afet ve acil durum planlarında yer alan genel tedbirler ile ilgili bilgiler sunulmaktadır.

Tablo 3. Genel Tedbirler Açısından Okulların Afet ve Acil Durum Yönetimi Planlarının Yeterliliği

Sıra No	Maddeler	Gruplar	f	%
1	Tüm tehlikelere yönelik acil yardım planınız var mı?	Var	31	93.9
		Yok	2	6.1
		Yetersiz	0	0
2	Afet ve Acil durum planınız varsa bu planda afet ve acil durum tanımı bulunmakta mıdır?	Var	32	97.0
		Yok	1	3.0
		Yetersiz	0	0
3	Afet ve Acil durum planınızda acil durum uygulamasının amacı var mıdır?	Var	32	97.0
		Yok	1	3.0
		Yetersiz	0	0
4	‘‘Afet Acil Yardım Planı Giriş’’ kısmında olması gereken: İçindekiler var mı?	Var	30	90.9
		Yok	2	6.1
		Yetersiz	1	3.0
5	‘‘Afet Acil Yardım Planı Giriş’’ kısmında olması gereken: Sayfa değişikliklerinin dizini var mı?	Var	26	78
		Yok	6	18.2
		Yetersiz	1	3.0
6	‘‘Afet Acil Yardım Planı Giriş’’ kısmında olması gereken: Dağıtım listesi var mı?	Var	31	93.9
		Yok	1	3.0
		Yetersiz	1	3.0
7	‘‘Afet Acil Yardım Planı Giriş’’ kısmında olması gereken: Onay yazısı ve ilgililerin tarihli imzaları var mı?	Var	33	100
		Yok	0	0
		Yetersiz	0	0
8	‘‘Afet Acil Yardım Planı Giriş’’ kısmında olması gereken: Kampüs içindeki binaların büyüklükleri, kullanım amaçları ve konumlarıyla ilgili bilgi var mı?	Var	31	93.9
		Yok	1	3,0
		Yetersiz	1	3,0
9	‘‘Afet Acil Yardım Planı Giriş’’ kısmında olması gereken: Saate bağlı olarak nüfus hareketi belirtilmiş mi?	Var	14	42.4
		Yok	15	45.5
		Yetersiz	4	12.1

10	Planınız için yapılan bir plan tehlike analizi var mı?	Var	30	90.9
		Yok	2	6.1
		Yetersiz	1	3.0
11	Plan tehlike analizi bir afet sonrasında mı yapıldı?	Var	3	9.1
		Yok	29	87.9
		Yetersiz	1	3.0
12	Plan tehlike analizi çok amaçlı mı?	Var	27	81.8
		Yok	4	12.1
		Yetersiz	2	6.1
13	Acil durumların sınıflandırılması planınızda yer almakta mıdır?	Var	30	90.9
		Yok	2	6.1
		Yetersiz	1	3.0
14	Planınızda Acil durum müdahale ekiplerinin görev ve sorumlulukları belirlenmiş mi?	Var	33	100
		Yok	0	0
		Yetersiz	0	0
15	Acil durum planınızda tatbikatlara yer veriliyor mu?	Var	33	100
		Yok	0	0
		Yetersiz	0	0
16	Her tatbikat için bir kontrol formu oluşturduğunuz mu?	Var	32	97.0
		Yok	1	3.0
		Yetersiz	0	0
17	Acil durum esnasında(tatbikatında), Acil durum anonsları yapılıyor mu?	Var	29	87.9
		Yok	4	12.1
		Yetersiz	0	0
18	Plan olası tehlikelere karşı zarar azaltmayı içeriyor mu?	Var	28	84.8
		Yok	3	9.1
		Yetersiz	2	6.1
19	Afetlere odaklı iyileştirmeyi içeriyor mu?	Var	27	81.8
		Yok	3	9.1
		Yetersiz	3	9.1
20	Afetlere odaklı müdahaleyi içeriyor mu?	Var	29	87.9
		Yok	2	6.1
		Yetersiz	2	6.1

21	Acil durum müdahale planınızda yönlendirme işaretleriniz var mı?	Var	31	93.9
		Yok	1	3.0
		Yetersiz	1	3.0
22	Acil durum müdahale ekiplerine afet öncesinde gerekli eğitimler verildi mi?	Var	32	97.0
		Yok	1	3.0
		Yetersiz	0	0
23	Planda Olay Komuta Sistemi var mı?	Var	24	72.7
		Yok	3	9.1
		Yetersiz	6	18.2
24	Acil durum organizasyonu yapılmış mı?	Var	32	97.0
		Yok	1	3.0
		Yetersiz	0	0
25	Plan yerel acil durum birimleriyle (itfaiye, polis vb.) ortaklaşa mı yapıldı?	Var	10	30.3
		Yok	22	66.7
		Yetersiz	1	3.0
26	Planın binadaki tüm çalışanlar, öğrenciler ve ziyaretçiler için geçerliliğini belirleyen sistem var mı?	Var	22	66.7
		Yok	9	27.3
		Yetersiz	2	6.1
27	Acil durum operasyonları için kimin sorumlu olduğu belirtilmiş mi?	Var	32	97.0
		Yok	1	3.0
		Yetersiz	0	0
28	Acil durumu yönetim merkezinin yeri, alternatifleriyle beraber, planı ve içinde bulunacak eşyaları belirlemiş mi?	Var	18	54.5
		Yok	11	33.3
		Yetersiz	4	12.1
29	Acil durumda haber verilecek kişiler, unvanlarıyla beraber yazılı mı?	Var	32	97.0
		Yok	1	3.0
		Yetersiz	0	0
30	Müdahaleyi yapılan ekibe, yiyecek, yakıt, acil durum aydınlanması ve su gibi lojistik destek nasıl sağlanacak?	Var	14	42.4
		Yok	10	30.3
		Yetersiz	9	27.3
31	Yerinde sığınak oluşturma/Kitlen-yat egzersizleri yapılıyor mu?	Var	27	81.8
		Yok	6	18.2
		Yetersiz	0	0

32	Öğrencilerin ve personelin acil durum sinyali/işaretlerini anladıkları ve sonrasında ne yapacakları konusunda bilgilendirildiler mi?	Var	32	97.0
		Yok	1	3.0
		Yetersiz	0	0
33	Özürlü kişilere acil durum nasıl iletilecek, özellikle duyma güçlüğü bulunanlara ve olası Türkçe bilmeyenlere nasıl durum iletilecek?	Var	15	45.5
		Yok	13	39.4
		Yetersiz	5	15.2
34	Basın sorumlusu ve bilgiyi aktarma/onaylatma için kurallar var mı?	Var	21	63.6
		Yok	6	18.2
		Yetersiz	6	18.2
35	Müdahaleyi kimin yöneteceği belirlendi mi?	Var	32	97.0
		Yok	1	3.0
		Yetersiz	0	
36	Acil durum fonksiyonları için telefon zincirini kimin başlatacağı belli mi?	Var	25	75.8
		Yok	6	18.2
		Yetersiz	2	6.1
37	Önemli evrakların güvenliğinden kimin sorumlu olduğu belli mi?	Var	32	97.0
		Yok	1	3.0
		Yetersiz	0	
38	Gerekli ve hassas konumdaki personelin ve ekipmanları korumak için neler yapılacağı belirlendi mi?	Var	28	84.8
		Yok	4	12.1
		Yetersiz	1	3.0
39	Öğrencilere ve personele verilecek acil durum kitapçığının hazırlanmasından ve dağıtılmasından kimlerin sorumlu olduğu belli mi?	Var	17	51.5
		Yok	12	36.4
		Yetersiz	4	12.1
40	Planda öğrencilerin velilerine teslimini belirleyen bir prosedür var mı?	Var	17	51.5
		Yok	11	33.3
		Yetersiz	5	15.2
41	Yeni işe girenlere acil durum planı konusunda ve görevi noktasında onları kimin bilgilendirmekten sorumlu olduğu	Var	23	69.7
		Yok	8	24.2
		Yetersiz	2	6.1

	belli mi?			
42	Güvenlik önlemlerinin öğrencilere ve personele periyodik olarak uygulanmasından ve hazırlanmasından kimlerin sorumlu olduğu belli mi?	Var Yok Yetersiz	31 2 0	93.9 6.1 0
43	Yönetim ve lojistik bölümünde detaylandırılmış lojistik hazırlık ve destekten kimin sorumlu olduğu belli mi?	Var Yok Yetersiz	24 7 2	72.7 21.2 6.1
44	Liderliğin devamı açısından üç vekil veya yedek vekil var mı?	Var Yok Yetersiz	19 11 3	57.6 33.3 9.1
45	Kaynak ve bilgi talebi formları ve bunların iletilmesi için gerekli prosedür var mı?	Var Yok Yetersiz	22 6 5	66.7 18.2 15.2
46	Hangi evrakın kıymetli olduğunu belirleyen açıklama ve nasıl korunup saklanacağını belirtilmiş mi?	Var Yok Yetersiz	28 4 1	84.8 12.1 3.0
47	Acil durumdan muhasebeyi ve raporları kimlerin tutacağı belli mi?	Var Yok Yetersiz	25 5 3	75.8 15.2 9.1
48	Acil durum esnasında yardım edecek diğer gönüllü kurum ve kuruluşlar belirlendi mi?	Var Yok Yetersiz	27 4 2	81.8 12.1 6.1
49	Okulunuza acil durum esnasında yardımda bulunacak gönüllü ve/veya resmi kurumlarla yapılan karşılıklı işbirliği anlaşmaların listesine sahip mi?	Var Yok Yetersiz	26 5 2	78.8 15.2 6.1
50	Aydınlatma ekipmanları, ilkyardım malzemeleri, yangın ekipmanları ve diğer gerekli acil durum alet ve edevatın listesi var mı?	Var Yok Yetersiz	28 4 1	84.8 12.1 3.0
51	İlave kaynak ve yardım ihtiyacınızın kim belirleyeceği ve nasıl temin edileceği	Var Yok	23 7	69.7 21.2

	belli mi?	Yetersiz	33	9.1
52	Acil durum planının yıllık gözden geçirilmesi konusunda prensipler var mı ve toplantıya yerel acil durum yönetim personeli de katılıyor mu?	Var	28	84.8
		Yok	3	9.1
		Yetersiz	2	6.1
53	Yapılan test, egzersiz, uygulama, tatbikat ve gerçek acil durumlarda planın eksiklerinin belirlenip düzeltilmesini sağlayan prensipler var mı?	Var	28	84.8
		Yok	2	6.1
		Yetersiz	3	9.1
54	Okulunuzu etkileyecek çevre faktörlerinin haritası var mı? Çevre yolu, yüksek gerilim enerji hattı, tren yolu, hava alanı, elektrik üretim santrali, endüstri merkezleri, ham petrol ve LPG tankları vb. harita üzerinde belirtilmiş mi?	Var	12	36.4
		Yok	17	51.5
		Yetersiz	4	12.1
55	Acil durum anında kriz masası kurulmuş mu ve bu kriz masasının çalışma prensipleri belirlenmiş mi?	Var	17	51.5
		Yok	12	36.4
		Yetersiz	4	12.1
56	Acil durum operasyonunda ilgili olan kişi ve kurumların irtibat bilgileri, telefon ve adresleri planda belirtilmiş mi?	Var	30	90.9
		Yok	3	9.1
		Yetersiz	0	0
57	Her tehlike için özel acil durum sırasında olay yerinde yapılacakların kontrol listeleri var mı?	Var	25	75.8
		Yok	5	15.2
		Yetersiz	3	9.1
58	Tahliye güzergâhındaki kapı veya koridorlarda cam panel bulunuyor mu?	Var	14	42.4
		Yok	19	57.6
		Yetersiz	0	0
59	Koridorlar boyunca kilitli kapılar, raflar ve diğer depolama üniteleri yer almakta mı?	Var	12	36.4
		Yok	20	60.6
		Yetersiz	1	3.0
60	Görev ve görevliler tablosu var mı?	Var	29	87.9
		Yok	4	12.1

		Yetersiz	0	0
61	Planın düzenli olarak güncelleştirilmesi	Var	32	97.0
	ve gözden geçirilmesi için planda gerekli	Yok	1	3.0
	sistem var mı?	Yetersiz	0	0
62	Planınız profesyonel kişilerce ve yerel	Var	23	69.7
	acil durum yöneticisi tarafından incelendi	Yok	8	24.2
	mi?	Yetersiz	2	6.1
63	Binalarda bulunan yakıcı madde, yangın	Var	28	84.8
	söndürme ekipmanları, ilkyardım	Yok	2	6.1
	çantalarının vb. gibi önemli noktaların	Yetersiz	3	9.1
	yerlerini gösteren kroki var mı?			
64	Acil durum müdahale planınızda	Var	29	87.9
	binaların yangından korunması	Yok	2	6.1
	hakkındaki esaslara (yangın koridorları,	Yetersiz	2	6.1
	yangın güvenlik holü, yangın söndürme			
	butonu, yangın söndürme tüpleriniz)			
	uygun bir planınız bulunmakta mıdır?			

İlkokul ve ortaokulların genel tedbirler başlığı açısından afet ve acil durum planlarının yeterliliği incelendiğinde, 7 maddede sorun olduğu anlaşılmaktadır. Bu maddelerden Madde 9’da “Afet Acil Yardım Planı Giriş kısmında olması gereken: Saate bağlı olarak nüfus hareketi belirtilmiş mi?” sorusu yer almaktadır. Bu soruya %42.4 olumlu, %45.5 olumsuz ve %12.1 yetersiz olduğu görülmektedir. Madde 25 ise, “Plan yerel acil durum birimleriyle (itfaiye, polis vb.) ortaklaşa mı yapıldı?” sorusuna işaret etmektedir. Bu soruya göre planların %30.3 olumlu, %66.7 olumsuz ve %3 yetersiz olduğu görülmektedir.

Diğer taraftan Madde 30’da “Müdahaleyi yapılan ekibe, yiyecek, yakıt, acil durum aydınlanması ve su gibi lojistik destek nasıl sağlanacak?” sorusu bulunmaktadır. Bu soruya göre planlar değerlendirildiğinde %42.4 olumlu, %30.3 olumsuz ve %27.3 yetersiz olduğu görülmektedir. İlgili maddelerden Madde 33, “Özürü kişilere acil durum nasıl iletilecek, özellikle duyma güçlüğü bulunanlara ve olası Türkçe bilmeyenlere nasıl durum iletilecek?”

hususunu içermektedir. İlgili planlar bu soruya göre incelendiğinde %45.5 olumlu, %39.4 olumsuz ve %15.2 yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Bu maddelerden 54'üncüsü "Okulunuzu etkileyecek çevre faktörlerinin haritası var mı? Çevre yolu, yüksek gerilim enerji hattı, tren yolu, hava alanı, elektrik üretim santrali, endüstri merkezleri, ham petrol ve LPG tankları vb. harita üzerinde belirtilmiş mi?" sorusunu kapsamaktadır. Bu soruya göre planların, %36.4 olumlu, %51.5 olumsuz ve %12.1 yetersiz olduğu görülmektedir.

Madde 58, "Tahliye güzergâhındaki kapı veya koridorlarda cam panel bulunuyor mu?" sorusu ile ilgilidir. Bu soruya göre planlar analiz edildiğinde, %42.4 olumlu ve %57.6 olumsuz olduğu görülmektedir. Diğer taraftan madde 59, "Koridorlar boyunca kilitli kapılar, raflar ve diğer depolama üniteleri yer almakta mı?" sorusu açısından planlar incelendiğinde, %36.4 olumlu, %60.6 olumsuz ve %3 yetersiz olduğu anlaşılmaktadır.

Acil çıkışlar açısından okulların afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyleri.

Okulların afet ve acil durum planlarının acil çıkışlar açısından değerlendirilmesi 6 maddelik soru ile gerçekleştirilmiştir. Okul afet acil durum planlarında olması gereken acil çıkışlar kapsamında yer alan her bir maddenin her okulda olmadığı gözlemlenmiştir. Tablo 4'te afet ve acil durum planlarında yer alan acil çıkış ile ilgili bilgiler sunulmaktadır.

Tablo 4. *Acil Çıkışlar Açısından Okulların Afet ve Acil Durum Planlarının Yeterlilik Düzeyleri*

Sıra No	Maddeler	Gruplar	f	%
1	Acil durum işaret levhaları kolayca görülebilir ve anlaşılabilir mi?	Var	32	97.0
		Yok	1	3.0
		Yetersiz	0	0
2	Okul binanızda acil çıkış kapısı ve yangın merdiveni var mı?	Var	26	78.8
		Yok	7	21.2
		Yetersiz	0	0
3	Acil çıkış yolları ve kapıları doğrudan dışarıya veya güvenli bir alana açılıyor	Var	30	90.9
		Yok	3	9.1

	mu?	Yetersiz	0	0
4	Sınıf ve acil çıkış kapıları dışarıya doğru açılıyor mu?	Var	31	93.9
		Yok	2	6.1
		Yetersiz	0	0
5	Acil çıkış kapıları, çalışanların acil durumlarda hemen ve kolayca açabilecekleri şekilde mi?	Var	28	84.8
		Yok	3	9.1
		Yetersiz	2	6.1
6	Acil çıkış kapıları kilitli, bağlı veya herhangi bir engelle kapatılmış durumda mı?	Var	7	21.2
		Yok	25	75.8
		Yetersiz	1	3.0

İlkokul ve ortaokulların acil çıkışlar başlığı açısından afet ve acil durum planlarının yeterliliği incelendiğinde, 1 maddede sorun olduğu anlaşılmaktadır. Bu maddelerden Madde 6'da "Acil çıkış kapıları kilitli, bağlı veya herhangi bir engelle kapatılmış durumda mı?" sorusu yer almaktadır. Bu soruya %21.2 olumlu, %75.8 olumsuz ve %3 yetersiz olduğu görülmektedir.

Yangın önlemleri açısından okulların afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyleri. Okulların afet ve acil durum planlarının yangın önlemleri açısından değerlendirilmesi 9 maddelik soru ile gerçekleştirilmiştir. Okul afet acil durum planlarında olması gereken yangın önlemleri kapsamında yer alan her bir maddenin her okulda olmadığı gözlemlenmiştir. Tablo 5'te afet ve acil durum planlarında yer alan yangın önlemleri ile ilgili bilgiler sunulmaktadır.

Tablo 5. Yangın Önlemleri Açısından Okulların Afet ve Acil Durum Planlarının Yeterlilik Düzeyleri

Sıra No	Maddeler	Gruplar	f	%
1	Elektrikli ya da alevli ısıtıcıların yakınında kâğıt vb. kolayca tutuşabilecek malzemeler depolanmış mı?	Var	7	21.2
		Yok	25	75.8
		Yetersiz	1	3.0
2	Tehlikeli gaz, yanıcı madde ve yangın söndürme tüpleri sarsıntılarda düşmeyecek şekilde konumlandırılmış mı?	Var	33	100
		Yok	0	0
		Yetersiz	0	0
3	Okulunuzda yangın söndürme tüpleri ve malzemeleri var mı?	Var	33	100
		Yok	0	0
		Yetersiz	0	0
4	Okulunuzda yangın alarm sistemleri bulunuyor mu?	Var	28	84.8
		Yok	5	15.2
		Yetersiz	0	0
5	Yangın ile ilgili talimatlar var mı?	Var	32	97.0
		Yok	1	3.0
		Yetersiz	0	0
6	Yangın söndürme ekipmanları ve talimatları görülebilir ve ulaşılabilir bir yerde mi?	Var	33	100
		Yok	0	0
		Yetersiz	0	0
7	Yangın söndürme ekipmanı (araçları/aletleri) düzenli olarak kontrol ediliyor mu?	Var	32	97.0
		Yok	1	3.0
		Yetersiz	0	0
8	Okulunuzda yangın konusunda eğitim almış personel var mı?	Var	32	97.0
		Yok	1	3.0
		Yetersiz	0	0
9	Okulunuzda yanıcı ve parlayıcı maddeler uygun bir şekilde saklanmakta mıdır?	Var	32	97.0
		Yok	1	3.0
		Yetersiz	0	0

İlkokul ve ortaokulların genel tedbirler başlığı açısından afet ve acil durum planlarının yeterliliği incelendiğinde, 1 maddede sorun olduğu anlaşılmaktadır. Bu maddelerden Madde 4'te “Okulunuzda yangın alarm sistemleri bulunuyor mu?” sorusu yer almaktadır, bu soruya %84.4 olumlu ve %15.2 olumsuz olduğu görülmektedir.

İlk yardım açısından okulların afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyleri.

Okulların afet ve acil durum planlarının ilk yardım açısından değerlendirilmesi 3 maddelik soru ile gerçekleştirilmiştir. Okul afet acil durum planlarında olması gereken ilk yardım kapsamında yer alan her bir maddenin her okulda olmadığı gözlenmektedir. Tablo 6'da afet ve acil durum planlarında yer alan ilk yardım ile ilgili bilgiler sunulmaktadır.

Tablo 6. *İlk Yardım Açısından Okulların Afet ve Acil Durum Planlarının Yeterlilik Düzeyleri*

Sıra No	Maddeler	Gruplar	f	%
1	Okulunuzda ilkyardım/revir odası mevcut mu?	Var	6	18.2
		Yok	27	81.8
		Yetersiz	0	0
2	Okulunuz yeterli ilk yardım malzemeleri ile donatılmış mı?	Var	25	75.8
		Yok	7	21.2
		Yetersiz	1	3.0
3	Okulunuzdaki ilkyardım malzemeleri bulunduğu yerler uygun şekilde işaretlenmiş mi?	Var	26	78.8
		Yok	6	18.2
		Yetersiz	1	3.0

İlkokul ve ortaokulların ilk yardım açısından afet ve acil durum planlarının yeterliliği incelendiğinde, 1 maddede sorun olduğu anlaşılmaktadır. Bu maddelerden Madde 1'de “Okulunuzda ilkyardım/revir odası mevcut mu?” sorusu yer almaktadır. Bu soruya göre planlara bakıldığında, %18.2 olumlu ve %81.8 olumsuz olduğu görülmektedir.

Öğrenci ve veliler açısından okulların afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyleri.

Okulların afet ve acil durum planlarının öğrenciler ve veliler açısından değerlendirilmesi 4 maddelik soru ile gerçekleştirilmiştir. Okul afet acil durum planlarında olması gereken öğrenci ve velileri kapsayan maddelerin her okulda olmadığı görülmektedir. Tablo 7’de afet ve acil durum planlarında yer alan öğrenci ve veliler ile ilgili bilgiler sunulmaktadır.

Tablo 7. Öğrenci ve Veliler Açısından Okulların Afet ve Acil Durum Planlarının Yeterlilik Düzeyleri

Sıra No	Maddeler	Gruplar	f	%
1	Okulunuzdaki öğrenci velileri Afet Planlama Komitesinde yer alıyor mu?	Var	20	60.6
		Yok	10	30.3
		Yetersiz	3	9.1
2	Okulunuzdaki öğrenci velileri acil durum malzemeleri tedarikinde yardımcı oluyor mu?	Var	17	51.5
		Yok	14	42.4
		Yetersiz	2	6.1
3	Okulunuzdaki öğrenci velileri acil durum tatbikatlarına ve eğitimlerine katılıyor mu?	Var	12	36.4
		Yok	20	60.6
		Yetersiz	1	3.0
4	Okulunuzda bulunan öğrencilere, evde afetlere karşı nasıl hazırlanacakları ve afetlerde nasıl davranacakları konusunda bilgi veriliyor mu?	Var	31	93.9
		Yok	2	6.1
		Yetersiz	0	0

İlkokul ve ortaokulların öğrenci ve veliler açısından afet ve acil durum planlarının yeterliliği incelendiğinde, 1 maddede sorun olduğu anlaşılmaktadır. Bu maddelerden Madde 3’te “Okulunuzdaki öğrenci velileri acil durum tatbikatlarına ve eğitimlerine katılıyor mu?” sorusu yer almaktadır. Bu soruya göre planlara bakıldığında, %36.4 olumlu, %60.6 olumsuz ve %3 yetersiz olduğu görülmektedir.

Öğretmenler açısından okulların afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyleri.

Okulların afet ve acil durum planlarının öğretmenler açısından değerlendirilmesi 5 maddelik soru ile gerçekleştirilmiştir. Okul afet acil durum planlarında olması gereken öğretmenleri kapsayan maddeler incelenmiştir. Bu incelemeleri içeren bilgiler Tablo 8’de afet ve acil durum planlarında yer alan öğretmenler ile ilgili bilgiler kısmında sunulmaktadır.

Tablo 8. *Öğretmenler Açısından Okulların Afet ve Acil Durum Planlarının Yeterlilik Düzeyleri*

Sıra No	Maddeler	Gruplar	f	%
1	Okulunuzdaki öğretmenler deprem başladığında, "çök, kapan, tutun" hareketlerinin nasıl yapılacağını biliyorlar mı?	Var	33	100
		Yok	0	0
		Yetersiz	0	0
2	Okulunuzdaki öğretmenler, afet ve acil durumlardan sonra ne zaman sınıflarda kalınıp ne zaman sınıfların tahliye edileceğini biliyorlar mı?	Var	33	100
		Yok	0	0
		Yetersiz	0	0
3	Okulunuzdaki öğretmenler, yaralıları aciliyet durumlarına göre sınıflandırıp öncelik sırasına koymayı(triaj) biliyorlar mı?	Var	27	81.8
		Yok	4	12.1
		Yetersiz	2	6.1
4	Okulunuzdaki öğretmenler, ilkyardım uygulamayı biliyorlar mı?	Var	30	90.9
		Yok	3	9.1
		Yetersiz	0	0
5	Okulunuzdaki öğretmenler, psikolojik ilkyardım uygulamayı (korkanları ve kriz geçirenleri rahatlatmayı vb.) biliyorlar mı?	Var	25	75.8
		Yok	4	12.1
		Yetersiz	4	12.1

İlkokul ve ortaokulların öğretmenler açısından afet ve acil durum planlarının yeterliliği incelendiğinde hiçbir maddede sorun olmadığı anlaşılmaktadır. Bütün maddelerin %50 ve üzerinde olumlu olduğu görülmektedir.

Haberleşme açısından okulların afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyleri.

Okulların afet ve acil durum planlarının haberleşme açısından değerlendirilmesi 5 maddelik soru ile gerçekleştirilmiştir. Okul afet acil durum planlarında olması gereken haberleşmeyi kapsayan maddelerin her okulda olmadığı görülmektedir. Tablo 9’da afet ve acil durum planlarında yer alan haberleşme ile ilgili bilgiler sunulmaktadır.

Tablo 9. *Haberleşme Açısından Okulların Afet ve Acil Durum Planlarının Yeterlilik Düzeyleri*

Sıra No	Maddeler	Gruplar	f	%
1	Okulunuzda afet ve acil durumlarda, haberleşmek için önceden belirlenmiş koşucu/kurye öğrenciler var mı?	Var	11	33.3
		Yok	20	60.6
		Yetersiz	2	6.1
2	Okulunuzda afet ve acil durumlarda haberleşmek için uydu telefonu var mı?	Var	6	18.2
		Yok	27	81.8
		Yetersiz	0	0
3	Okulunuzda afet ve acil durumlarda haberleşmek için anons sistemi var mı?	Var	23	69.7
		Yok	10	30.3
		Yetersiz	0	0
4	Okulunuzda afet ve acil durumlarda haberleşmek için uzak mesafe el telsizi var mı?	Var	7	21.2
		Yok	26	78.8
		Yetersiz	0	0
5	Okulunuzda afet ve acil durumlarda haberleşmek için acil durum uyarı sistemi (siren vb.) var mı?	Var	29	87.9
		Yok	4	12.1
		Yetersiz	0	0

İlkokul ve ortaokulların haberleşme açısından afet ve acil durum planlarının yerliliği incelendiğinde, 3 maddede de sorun olduğu anlaşılmaktadır. Bu maddelerden Madde 1’de “Okulunuzda afet ve acil durumlarda, haberleşmek için önceden belirlenmiş koşucu/kurye

öğrenciler var mı?” sorusu yer almaktadır. Bu soruya göre planlara bakıldığında %33.3 olumlu, %60.6 olumsuz ve %6.1 yetersiz olduğu görülmektedir. Madde 2 ise, “Okulunuzda afet ve acil durumlarda haberleşmek için uydu telefonu var mı?” sorusuna işaret etmektedir. Bu soruya göre planların %18.2 olumlu ve %81.8 olumsuz olduğu görülmektedir. Diğer taraftan Madde 4’te “Okulunuzda afet ve acil durumlarda haberleşmek için uzak mesafe el telsizi var mı?” sorusu bulunmaktadır. Bu soruya göre planlar incelendiğinde %21.2 olumlu ve %78.8 olumsuz olduğu görülmektedir.

Afet sonrası iyileştirme açısından okulların afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyleri. Okulların afet ve acil durum planlarının afet sonrası iyileştirme açısından değerlendirilmesi 4 maddelik soru ile gerçekleştirilmiştir. Okul afet acil durum planlarında olması gereken afet sonrası iyileştirmeyi kapsayan maddelerin her okulda olmadığı görülmektedir. Tablo 10’da afet ve acil durum planlarında yer alan afet sonrası iyileştirme ile ilgili bilgiler sunulmaktadır.

Tablo 10. *Afet Sonrası İyileştirme Açısından Okulların Afet ve Acil Durum Planlarının Yeterlilik Düzeyleri*

Sıra No	Maddeler	Gruplar	f	%
1	Afet ve acil durumlardan sonra okulunuzda afet yardımı için kayıt tutma gereçleri ve mali yardım kaynakları belirlendi mi?	Var	16	48.5
		Yok	15	45.5
		Yetersiz	2	6.1
2	Okulunuzda afetten sonra kayıp çalışanlar veya öğrenciler için izlenecek yol belirlendi mi?	Var	17	51.5
		Yok	13	39.4
		Yetersiz	3	9.1
3	Okulunuzda afetten sonra öğrenci ve velilere psikolojik destek verebilecek kurum ve kuruluşlarla önceden yapılmış anlaşmalar var mı?	Var	12	36.4
		Yok	18	54.5
		Yetersiz	3	9.1
4	Okulunuzda afet ya da acil durumların	Var	9	27.3

ardından binalara kısa zamanda	Yok	21	63.6
dönülememesi durumunda öğrenciler için	Yetersiz	3	9.1
belirlenmiş alternatif öğretim programları var mı? (Eş düzeyde sınıfların birleştirilmesi, uzaktan öğretim, grup öğretimi, vb.)			

İlkokul ve ortaokulların afet sonrası iyileştirme açısından afet ve acil durum planlarının yeterliliği incelendiğine, 3 maddede sorun olduğu anlaşılmaktadır. Bu maddelerden Madde 1’de “Afet ve acil durumlardan sonra okulunuzda afet yardımı için kayıt tutma gereçleri ve mali yardım kaynakları belirlendi mi?” sorusu yer almaktadır. Bu soruya göre planlar incelendiğinde %48.5 olumlu, %45.5 olumsuz ve %6.1 yetersiz olduğu görülmektedir. Madde 3’te “Okulunuzda afetten sonra öğrenci ve velilere psikolojik destek verebilecek kurum ve kuruluşlarla önceden yapılmış anlaşmalar var mı?” sorusu bulunmaktadır. Bu soruya göre planların %36.4 olumlu, %54.5 olumsuz, %9.1 yetersiz olduğu görülmektedir. Bu ilgili maddelerden Madde 4’te “Okulunuzda afet ya da acil durumların ardından binalara kısa zamanda dönülememesi durumunda öğrenciler için belirlenmiş alternatif öğretim programları var mı? (Eş düzeyde sınıfların birleştirilmesi, uzaktan öğretim, grup öğretimi, vb.)” sorusunu içermektedir. İlgili planlar bu soruya göre incelendiğinde %27.3 olumlu, %63.6 olumsuz ve %9.1 yetersiz olduğu anlaşılmaktadır.

İlkokul ve Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Afet ve Acil Durum Planları İçin Farkındalık Düzeyleri

Araştırmanın üçüncü alt problem cümlesi “Çanakkale ilindeki ilk ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin afet ve acil durum planları için farkındalık düzeyleri nelerdir? ” şeklinde belirlenmiştir. Bu problem cümlesine yanıt bulmak için Çanakkale ilindeki ilk ve

ortaokulların afet ve acil durum planlarının farkındalık düzeyleri hazırlanan görüşme formuna göre dört farklı alt başlık altında incelenmiştir.

İlkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin, afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyleri hakkındaki görüşleri. Araştırmanın, “İlkokul ve ortaokulların afet ve acil durum palanlarının yeterlilik düzeyi nedir?” olarak düzenlenen birinci alt problemine ilişkin veriler Tablo 11’de gösterilmektedir.

Tablo 11. *İlkokul ve Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin, Afet ve Acil Durum Planlarının Yeterlilik Düzeyleri Hakkındaki Görüşleri*

	Gruplar	f	%
Kamu ilk ve ortaokullarında afet ve acil durum planları var mıdır?	Var	82	98.7
	Yok	0	0
	Bilmiyorum	1	1.3
Kamu ilk ve ortaokullarında afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyi nedir?	Çok Yeterli	6	7.4
	Yeterli	41	49.3
	Orta	3	3.6
	Yetersiz	21	25.3
	Çok yetersiz	1	1.2
	Bilmiyorum	11	13.2

İlkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin %98.7 okulların afet ve acil durum planların var olduğunu ve %1.3 okul afet acil durum planlarının varlığını bilmediğini söylemektedirler. Bu planların yeterlilik düzeyi ile ilgili olarak, %7.4 çok yeterli, %49.3 yeterli, %3.6 orta, %25.3 yetersiz, %1.2 çok yetersiz ve %13.2 okul afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyini bilmediği anlaşılmaktadır.

İlk ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin, okullarda uygulanması gereken afet ve acil durum planları ile ilgili görüşleri. Araştırmanın , “İlkokul ve ortaokulların afet ve acil durum planları nasıl olmalıdır?” olarak düzenlenen ikinci alt probleme ilişkin veriler Tablo 12’de gösterilmektedir.

Tablo 12. *İlk ve Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin, Okullarda Uygulanması Gereken Afet ve Acil Durum Planları ile İlgili Görüşleri*

Gruplar	f	%
Okul afet ve acil durum planları uygulanabilir olmalıdır.	29	18.9
Okul afet ve acil durum planları güncel olmalıdır.	8	5.3
Okul afet ve acil durum planları ulaşılabilir olmalıdır.	8	5.3
Okul afet ve acil durum planlarında risk analizleri yapılmalıdır.	1	0.6
Okul afet ve acil durum planları açık, net ve anlaşılır olmalıdır.	14	9.2
Okul afet ve acil durum planları kat vaziyet durumları krokilerle koridorlara asılmalıdır.	2	1.3
Okul afet ve acil durum planlarında görev ve görevliler tablosu olmalıdır.	4	2.6
Okul afet ve acil durum planları binada bulunan öğretmen-öğrenci ve çalışanların tümüne planın bilgilendirmesi eğitim seminerleri ile yapılmalıdır.	10	6.6
Okul afet ve acil durum planları her afet türünü içerecek şekilde hazırlanmalıdır.	2	1.3
Okul afet ve acil durum planları araç-gereç malzeme listesini içermelidir.	2	1.3

Okul afet ve acil durum planlarında tahliye planları olmalıdır.	4	2.6
Okul afet ve acil durum planlarında tatbikatlara daha çok yer verilmelidir.	18	11.8
Okul afet ve acil durum planları çevrenin fiziki şartlarına ve okul binasına özgün olmalıdır.	21	13.7
Okul afet ve acil durum planları okulun öğretmen ve öğrenci sayısına göre hazırlanmalıdır.	10	6.6
Okul afet ve acil durum planları uzmanlar tarafından hazırlanmalı.	9	5.8
Okul afet ve acil durum planları yönetmeliğe uygun olmalıdır.	4	2.6
Okul afet ve acil durum planlarının yeterli olduğunu düşünüyorum.	3	1.9
Okul afet ve acil durum planları ile ilgili bir fikrim yok.	4	2.6

İlkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin %18.9 planların uygulanabilir olması, %5.3 planların güncel olması, %5.3 planların ulaşılabilir olması, %0.6 risk analizlerinin yapılması, %9.2 planların açık, net ve anlaşılır olması, %1.3 kat vaziyet durumlarının krokilerle koridorlara asılması ve %2.6 görev ve görevliler tablosunun olması gerektiğini söylemektedirler. Diğer taraftan, %6.6 binada bulunan öğretmen- öğrenci ve çalışanların tümüne planın bilgilendirmesi eğitim seminerlerinin yapılması,%1.3 planın her afet türünü içerecek şekilde hazırlanması, %1.3 planların araç-gereç malzeme listesini içermesi, %2.6 tahliye planlarının olması, %11.8 tatbikatlara daha çok yer verilmesi gerektiğini söylemektedir. %13.7 planların çevrenin fiziki şartlarına uygun ve okul binasına özgün olması, %6.6 okulun öğretmen ve öğrenci sayısına göre hazırlanmasını, %5.8 planların uzmanlar tarafından hazırlanmasını, %2.6 planların yönetmeliğe uygun olmasını ve %1.9

planların yeterli olduğunu düşünmektedir. Son olarak, %2.6 ise okul afet ve acil durum planları ile ilgili bir fikrinin olmadığını söylemektedirler.

İlkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre, onların afet ve acil durum planları için farkındalık düzeyleri. Araştırmanın , “İlkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre, onların afet ve acil durum planları için farkındalık düzeyleri nasıldır?” Olarak düzenlenen üçüncü alt probleme ilişkin veriler Tablo 13’te gösterilmektedir.

Tablo 13. *İlkokul ve Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Görüşlerine Göre, Onların Afet ve Acil Durum Planları İçin Farkındalık Düzeyleri*

	Gruplar	f	%
Kamu ilk ve ortaokullarında afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyi nedir?	Çok iyi	9	10.8
	İyi	35	42.1
	Orta	15	18.0
	Kötü	19	22.8
	Çok kötü	5	6.0

İlkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin, okulların afet ve acil durum planlarının farkındalık düzeyi ile ilgili görüşlerine bakıldığında; %10.8 farkındalık düzeyinin çok iyi olduğunu, %42.1 farkındalık düzeyinin iyi olduğunu, %18 farkındalık düzeyinin orta olduğunu, %22.8 farkındalık düzeyinin kötü olduğunu ve %6 farkındalık düzeyinin çok kötü olduğunu söylemektedirler.

İlkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre onların afet ve acil durum planlarına ihtiyaç duyma düzeyleri. Araştırmanın, “İlkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre, onların afet ve acil durum planlarına ihtiyaç düzeyi nasıldır?” olarak düzenlenen dördüncü alt probleme ilişkin veriler Tablo 14’te gösterilmektedir.

Tablo 14. *İlkokul ve Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Afet ve Acil Durum Planlarına İhtiyaç Duyma Düzeyleri*

	Gruplar	f	%
Kamu ilk ve ortaokullarında afet ve acil durum ile karşılaştınız mı?	Karşılaştım	14	16.8
	Karşılaşmadım	69	83.1
Daha önce Kamu ilk ve ortaokullarında afet ve acil durum ile karşılaştıysanız bu durumlarda afet planlarına ihtiyaç düzeyiniz nedir?	Çok yüksek	9	33.3
	Yüksek	12	44.4
	Orta	3	11.1
	Düşük	3	11.1
	Çok düşük	0	0

İlkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin, okullarda afet ve acil durum ile karşılaşma durumlarının, %16.8 karşılaştığı ve %83.1 karşılaşmadığı görülmektedir. İlkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin afet durumu ile karşılaştıklarında afet planlarına ihtiyaç duyma düzeylerine bakıldığında, %33.3 çok yüksek, %44.4 yüksek, %11.1 orta düzeyde, %11.1 düşük seviyede afet planlarına ihtiyaç duydukları görülmektedir.

Bölüm V: Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlar çerçevesinde ilgili araştırmalara dayalı olarak tartışma, sonuç ve öneriler sunulmaktadır.

Tartışma

Afetlerin hayatımızın her döneminde başımıza gelebileceği unutulmayan bir gerçektir. Aslında her bir afet durumu beraberinde kriz durumunu da getirmektedir. Krizleri yönetebilmenin tek yolu ise planlamadır. İyi bir plan afet esnasında can ve mal kayıplarının en aza indirgenmesini sağlayan ve en kuvvetli dayanağımızı oluşturan en temel ilkedir. Afet planları günlük hayatımızın her evresinde kullanabileceğimiz zaruri ihtiyaçlarımızdandır.

Afet ve acil durum yönetimi planlamasının temel amacı yaşam alanlarının güvenliğini sağlamaktır. Bu çalışmanın amacı Çanakkale ili merkez ilçesindeki ilkokul ve ortaokulların okul afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyini belirlemek ve bu amaca ek olarak bu okullarda görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre onların afet ve acil durum planları için farkındalık ve ihtiyaç düzeylerini saptamaktır.

Araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde Çanakkale ili merkez ilçesinde bulunan tüm ilkokul ve ortaokulların afet ve acil durumlara karşı hazırlıksız oldukları belirlenmiştir. Araştırmanın birinci problem cümlesi olan “Çanakkale ilindeki ilkokul ve ortaokulların afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyleri nedir?” soruna yanıt bulmak için yüz maddelik kontrol listesi hazırlanmıştır. Hazırlanan kontrol listesi sekiz alt başlık altında incelenmiştir. İlk başlık olarak okulların afet ve acil durum planları genel tedbirler açısından incelenmiştir. “Afet Acil Yardım Planı Giriş” kısmında olması gereken: Saate bağlı olarak nüfus hareketi belirtilmiş mi?” sorusunun okulların büyük bir kısmında olmadığı ya da bazı okullarda yetersiz olduğu görülmektedir. Bu maddenin yetersiz olması herhangi bir afet

durumunda okul binası içerisinde yer alan kişilerin tespiti ve tahliyesi gibi durumlarda sorunların yaşanabileceğini göstermektedir.

Genel tedbirler başlığı altında yer alan ve sorun teşkil eden diğer madde olan “Plan yerel acil durum birimleriyle (itfaiye, polis vb.) ortaklaşa mı yapıldı?” sorusunun da okulların büyük bir kısmında olmadığı ya da yetersiz olduğu gözlenmektedir. Bölgesel olarak okul afet acil durum planlarının bölgedeki yerel birimlerle birlikte hazırlanması planın koşullara ve çevreye uyumunu artırırken bir yandan bölgedeki birimlerin de afet öncesi sırası ve sonrasında okul içerisinde ve dışarısında yer alan tüm öğelere olan hâkimiyetini de kolaylaştıracaktır.

Genel tedbirler başlığı altında yer alan ve sorun teşkil eden diğer madde olan “Müdahaleyi yapan ekibe, yiyecek, yakıt, acil durum aydınlanması ve su gibi lojistik destek sağlanacak mı?” sorusunun neredeyse okulların yarısında olmadığı diğer yarısının da yetersiz olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre okulların müdahaleyi yapacak ekiplere gerekli desteği vermediklerini göstermektedir. Diğer bir madde olan “Özürlü kişilere acil durum nasıl iletilecek, özellikle duyma güçlüğü bulunanlara ve olası Türkçe bilmeyenlere durumu iletebilecek yetkili biri var mı?” sorusunun okulların çoğunluğunda olmadığı çoğuna yakınının da yetersiz olduğu gözlenmektedir. Bu maddede engelli bireylere afet ve acil durum anlarında yardım edecek bireylerin eksikliği gözlenmektedir.

Genel tedbirler başlığı altında yer alan ve sorun teşkil eden diğer madde olan “Okulunuzu etkileyecek çevre faktörlerinin haritası var mı? Çevre yolu, yüksek gerilim enerji hattı, tren yolu, havaalanı, elektrik üretim santrali, endüstri merkezleri, ham petrol ve LPG tankları vb. harita üzerinde belirtilmiş mi?” sorusunun verilerine göre okulların yarısından fazlasında olumsuz ve yetersiz olduğu görülmektedir. Bu madde ile okul binasının çevresinde risk oluşturabilecek faktörlerin afet planları içerisinde yer almadığı gözlenmektedir. Genel tedbirler başlığı altında yer alan ve sorun teşkil eden diğer madde olan “Tahliye

güzergâhındaki kapı veya koridorlarda cam panel bulunuyor mu?” sorusuna göre okulların büyük bir çoğunluğunda gerekli ekipmanın bulunmadığı görülmektedir. Okul binalarının kapı ve koridorlarında cam panel bulunması, olası bir yangın afetine karşı diğer odadaki alevlerin görünmesini kolaylaştırmakta ve güvenli ortamda kalınmasını sağlarken aynı zamanda yangının büyümesini de engellemektedir. Genel tedbirler başlığı altında yer alan ve sorun teşkil eden diğer madde olan “Koridorlar boyunca kilitli kapılar, raflar ve diğer depolama üniteleri yer almakta mı?” sorusunun verilerine göre okulların büyük bir kısmında olmadığı çok küçük bir kısmında da yetersiz olduğu gözlenmektedir. Okul binasındaki koridorların güvenliği ve yapısal olmayan risklerin azaltılması olası bir deprem afetine karşı okul içerisindeki güvenliği arttırmada çok önemli bir faktördür. Ancak okul afet acil durum planları bu maddeye göre incelendiğinde bina içerisindeki yapısal olmayan risk faktörleri karşısında alınan önlemler yetersizlik göstermektedir.

Okulların afet ve acil durum planları incelenirken karşılaşılan sorunlardan ikinci alt başlık olan acil çıkışlardır. Okulların afet ve acil durum planlarının acil çıkışlar açısından incelenmesi yapılmıştır. Acil çıkışların inceleme sonucuna göre bir maddede sorun olduğu gözlenmektedir. Bu madde “Acil çıkış kapıları kilitli, bağlı veya herhangi bir engelle kapatılmış durumda mı?” sorusuna karşılık okulların çoğunda kapıların bir engelle kapatıldığı görülmektedir. Okulların acil çıkış kapılarının kilitli olması ya da bir engelle kapatılması olası bir afet durumunda bina içerisinde bulunan öğretmen ve öğrencilerin can güvenliğini tehlikeye atmaktadır.

Okulların afet ve acil durum planları incelenirken karşılaşılan sorunlardan üçüncü alt başlık olan yangın önlemleridir. Okulların afet ve acil durum planlarının yangın önlemleri açısından incelenmesi yapılmıştır. Bu madde “Elektrikli ya da alevli ısıtıcıların yakınında kâğıt vb. kolayca tutuşabilecek malzemeler depolanmış mı?” sorusuna istinaden okullarda kolayca tutuşabilecek malzemelerin depolanmadığı saptanmıştır. Yangın güvenliği açısından

ısıtıcıların yanında kolay tutuşabilecek malzemelerin saklanmaması gerekmektedir. Okullarda yönetmeliğe uygun bir uygulama prosedürü olduğu görülmektedir.

Okulların afet ve acil durum planları incelenirken karşılaşılan sorunlardan dördüncü alt başlık ilkyardımdır. Okulların afet ve acil durum planlarının ilkyardım açısından incelemesi yapılmıştır. İlkyardım inceleme sonucuna göre bir maddede sorun olduğu gözlenmektedir. “Okulunuzda ilkyardım/revir odası mevcut mu?” sorusuna bakıldığında okulların tamamına yakınında ilkyardım ve revir odasının olmadığı görülmektedir. Özellikle ilkokul ve ortaokuldaki öğrencilerin düşüp yaralanma ve acil müdahale gerektiren kazalarla karşılaşma olasılığı bir hayli yüksektir. Bu durum öğrenci sağlığı açısından olumsuz bir durum teşkil etmektedir.

Okulların afet ve acil durum planları incelenirken karşılaşılan sorunlardan beşinci alt başlık öğrenci ve velilerdir. Okulların afet ve acil durum planları öğrenci ve veliler açısından incelemesi yapılmıştır. Öğrenci ve velilerin inceleme sonucuna göre bir maddede sorun olduğu gözlenmiştir. Bu madde “Okulunuzdaki öğrenci velileri acil durum tatbikatlarına ve eğitimlerine katılıyor mu?” şeklindedir. Velilerin katılımının büyük oranda olmadığı ya da yetersiz olduğu görülmektedir. Öğrenci velileri okul binasına öğrencilerden sonra en sık giriş çıkış yapan kişilerdir, bu yüzden okul binasında gerçekleştirilen eğitim ve tatbikatlara veli katılımları olası bir afet anında velilerin bilinçli davranış biçimi göstermelerini sağlamakta aynı zamanda öğrencilerin de bu konu hakkındaki farkındalık düzeylerini de arttırmaktadır.

Okulların afet ve acil durum planları incelenirken karşılaşılan sorunlardan altıncı alt başlık öğretmenlerdir. Okulların afet ve acil durum planları öğretmenler açısından incelemesi yapılmıştır. Öğretmenlere uygulanan kontrol listesinin inceleme sonucuna göre hiçbir maddede soruna rastlanılmamaktadır.

Okulların afet ve acil durum planları incelenirken karşılaşılan sorunlardan yedinci alt başlık haberleşmedir. Okulların afet ve acil durum planları haberleşme açısından incelemesi

yapılmıştır. Haberleşmenin inceleme sonucuna göre üç maddede sorun olduğu gözlenmektedir. Bu maddelerden ilki “Okulunuzda afet ve acil durumlarda, haberleşmek için önceden belirlenmiş koşucu/kurye öğrenciler var mı?” sorusuydu, bu maddenin sonuçlarına göre okulların büyük çoğunluğunda koşucu/kurye öğrencilerin olmadığı ya da yetersiz olduğu görülmektedir. Olası bir afet acil durum anında tüm iletişimin kesilmesi, araçların kullanılmaması gibi durumlarda koşucu/kurye öğrencilere ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak yapılan incelemeler sonucunda okulların yarısından fazlasında koşucu/kurye öğrencilerinin olmadığı gözlenmektedir. Bu maddelerden ikincisi “Okulunuzda afet ve acil durumlarda haberleşmek için uydu telefonu var mı?” şeklindedir. Okulların tamamına yakınında acil durum haberleşmelerinde uydu telefonlarının olmadığı görülmektedir. Afet ve acil durum sırasında normal hatlarda meydana gelen iletişim sıkıntısını gidermek için, okul binalarında okul durum raporu ve acil çağrı yapabilmek için bir uydu telefonuna ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak yapılan gözlemler sonucunda okulların büyük bölümünde uydu telefonunun olmadığı görülmektedir. Bu maddelerden üçüncüsü “Okulunuzda afet ve acil durumlarda haberleşmek için uzak mesafe el telsizi var mı?” sorusudur. Bu soruya göre okulların tamamına yakınında uzak mesafe el telsizinin bulunmadığı görülmektedir. Uzak mesafe el telsizleri civardaki diğer okullarla iletişim kurma konusunda acil durumlarda olması gereken bir diğer haberleşme aracıdır. Ancak bu haberleşme aracına da okulların büyük bölümünde rastlanılmamaktadır.

Okulların afet ve acil durum planları incelenirken karşılaşılan sorunlardan sekizinci alt başlık afet sonrası iyileştirme. Okulların afet ve acil durum planları afet sonrası iyileştirme açısından incelemesi yapılmıştır. Afet sonrası iyileştirme inceleme sonucuna göre üç maddede sorun olduğu gözlenmektedir. Bu maddelerden ilki “Afet ve acil durumlardan sonra okulunuzda afet yardımı için kayıt tutma gereçleri ve mali yardım kaynakları belirlendi mi?” şeklindedir, okulların yarısına yakını olumsuz az bir kısmının ise yetersiz olduğu görülmektedir. Afet sonrası okulların iyileştirme çalışmaları için afet yardımı ve mali yardım

kaynakları önem arz etmekte olup araştırma kapsamındaki birçok okulda bu konuda eksiklik olduğu görülmektedir. Bu maddelerden ikincisi “Okulunuzda afetten sonra öğrenci ve velilere psikolojik destek verebilecek kurum ve kuruluşlarla önceden yapılmış anlaşmalar var mı?” şeklindedir, okulların yarısının olumsuz, az bir kısmının da yetersiz olduğu görülmektedir. Afet sonrası iyileştirme çalışmaları kapsamında afetten etkilenen öğrenci ve velilerin psikolojik destek alarak normal yaşantılarına geri dönmeleri büyük önem arz etmekte olup Çanakkale ili merkez ilçesinde bulunan okulların çoğunluğunda bu desteğin sağlanmadığı görülmektedir. Bu maddelerden üçüncüsü “Okulunuzda afet ya da acil durumların ardından binalara kısa zamanda dönülememesi durumunda öğrenciler için belirlenmiş alternatif öğretim programları var mı? (Eş düzeyde sınıfların birleştirilmesi, uzaktan öğretim, grup öğretimi, vb.)” şeklindedir, bu madde incelendiğinde okulların yarısından fazlasında olumsuz, az bir kısmında ise yetersiz olduğu görülmektedir. Afet sonrası iyileştirme çalışmaları ne kadar hızlı tamamlanırsa bireyler normal yaşantılarına da o kadar kolay geri dönebilmektedirler. Okul yaşantısını normalleştirmek adına öğrencilerin eğitim-öğretimlerine devam edebilecekleri okul ortamı oluşturulmalıdır. Bu farklı öğretim ortamlarının okulların büyük bir kısmında olmadığı görülmektedir.

Araştırmanın ikinci problem cümlesi “Çanakkale ilindeki ilkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin afet ve acil durum planları için farkındalık düzeyleri nelerdir?” sorusudur. Bu problem cümlesine yanıt bulmak için Çanakkale ilindeki ilkokul ve ortaokulların afet ve acil durum planlarının farkındalık düzeyleri hazırlanan görüşme formuna göre dört farklı alt başlık altında incelenmiştir. Birinci alt başlık olan “İlkokul ve ortaokulların afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeyi nedir?” sorusunu Çanakkale ili merkez ilçesinde görev yapan ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin neredeyse tamamı olumlu olarak yanıtlamıştır. Planların yeterlilik düzeyi ile ilgili olarak da öğretmenlerin az bir kısmı çok yeterli, yarısına yakını yeterli olduğunu bu yönüyle ilkokul ve ortaokullarda görev yapan

öğretmenlerin büyük çoğunluğu okul afet ve acil durum planlarının yeterli olduğunu düşünmektedirler.

İkinci alt başlık olan “İlkokul ve ortaokulların afet ve acil durum planları nasıl olmalıdır?” sorusudur. İlkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin yarısı planların uygulanabilir olmasını, çevrenin fiziki şartlarına uygun ve okul binasına özgün olmasını, tatbikatlara daha çok yer verilmesini, açık, net ve anlaşılır olması gerektiğini söylemektedirler. İlkokul ve okullarda görev yapan öğretmenlerin diğer bir yarısı ise okul afet ve acil durum planlarının öğretmen ve öğrenci sayısına göre hazırlanmasını, binada bulunan öğretmen-öğrenci ve çalışanların tümüne bilgilendirme ve eğitim seminerlerinin yapılmasını, planların uzmanlar tarafından hazırlanmasını, planların güncel ve ulaşılabilir olması gerektiğini söylemektedirler. Planların yönetmeliğe uygun, görev ve görevliler tablosunun olmasını, tahliye ve kat vaziyet durumlarının krokilerle koridorlara asılmasını, planın her afet türünü içerecek şekilde hazırlanmasını, planların araç-gereç malzeme listesini içermesi gerektiğini, risk analizlerinin yapılması gerektiğini ifade ettikleri görülmektedir. Bu bulgular değerlendirildiğinde, ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin yarısının bu şekilde görüş bildirmesi istenen veya beklenen bir durum değildir. Özellikle, bu maddelerde öğretmenlerin tamamının olumlu görüş bildirmesi doğru olan bir yaklaşımdır.

Üçüncü alt başlık olan “İlkokul ve ortaokullardaki öğretmenlerin afet ve acil durum planları için farkındalık düzeyleri nedir?” sorusunu ilk ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin yarısı farkındalık düzeyinin çok iyi ve iyi düzeyde olduğu, diğer bir yarısı ise farkındalık düzeylerinin orta, kötü ya da çok kötü düzeyde olduğu görülmektedir.

Dördüncü alt başlık olan “İlkokul ve ortaokullardaki öğretmenlere göre, daha önce afet ve acil durum ile karşılaştınız mı ve böyle bir durumda acil durum planlarına ihtiyaç düzeyiniz nedir?” sorusuna ise ilkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin, az bir kısmı karşılaştığını, büyük bir kısmı ise karşılaşmadığını söylemektedirler. Afet ve acil durum

ile karşılaşan öğretmenlerin afet planlarına ihtiyaç duyma düzeylerine bakıldığında yine yarısından fazlasının afet planlarına ihtiyaç duyma düzeylerinin çok yüksek, küçük bir kısmının ise okul afet ve acil durum planlarına ihtiyaç duyma düzeylerinin düşük olduğu gözlenmektedir.

Bu araştırmanın sonuçlarıyla paralel olarak İnal ve Özcebe (2019) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi eğitim programının afetlerde risk azaltmaya ilişkin kazanım ve göstergelerin çocukların yaralanmalardan korunmaları için MEB okul öncesi programında güvenli yaşam kültürü bilgi, beceri ve davranışlarının daha da geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Çalışkan (2019) tarafından yapılan çalışmada ise ilkökul ve ortaokul düzeylerinde okutulan Hayat Bilgisi, Fen Bilimleri ve Sosyal Bilgiler öğretim programlarında bütünleşik afet yönetimi evrelerine göre afet ve afet yönetimi konusu incelenmiştir. Bu kapsamda afetin zarar azaltma evresi, en fazla Fen Bilimleri ve afetin hazırlık evresi en fazla Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer almakta olup bunlara ek olarak, Fen Bilimleri ve Sosyal Bilgiler ders kitaplarında afetlerle ilgili yanlış bilgilendirmelerin olduğu saptanmıştır.

Maya ve Sarı (2018), yaptıkları çalışmada ülkemizdeki afet uygulamalarının öğretmen gözünden değerlendirmesini yapmışlardır. Öğretmenlerin görüşlerine göre elde edilen verilerle afet eğitimine yönelik çeşitli önerilerde bulunmayı hedeflemişlerdir. Çalışmada öğretmenler afet eğitimlerinde yer alması gereken en önemli üç olayı, deprem, sel ve yangın olarak ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin %93.7'si afetler ile ilgili eğitimlerin AFAD tarafından verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin MEB müfredatındaki afetler ile ilgili konuları ve üniteleri de yetersiz buldukları anlaşılmaktadır.

Kökcü (2010), yaptığı çalışmada afet ve acil durumların hazırlık aşamasını değerlendiren bir ölçüm aracı geliştirmeyi hedeflemiştir. İstanbul ilindeki ortaöğretim kurumlarında rastlanan afet türlerini, olasılıklarını ve okullar arasındaki farklılıkları

değerlendirmiştir. Veriler araştırmacı tarafından geliştirilen acil durum hazırlıklarını değerlendirme formu ile toplanmıştır. Araştırmanın yapıldığı okullarda, okulların afet ve acil durumlara karşı hazırlıksız oldukları tespit edilmiştir. Bu sonuca ek olarak İstanbul ilinde oluşabilecek herhangi bir afet ve acil duruma karşı okullarda yapılan eğitimin olumsuz etkileneceği, kurumların afet öncesi yapmaları gereken hazırlıklarını ivedilikle yapmaları gerektiği anlaşılmaktadır.

Kano ve Bourque (2007) tarafından Kaliforniya’da yapılan diğer araştırmada ise, okullarda kriz planlaması ve teröre yönelik eğitimlerin yetersiz olduğu, fakat çalışanların özellikle ilkyardım ve arama kurtarma eğitimi aldıkları belirtilmiştir. Öcal (2007) tarafından Kırıkkale’deki ilköğretim çalışanları ile yapılan araştırmada çalışanların %35.2’sinin afet planındaki görev ve sorumluluklarının farkında oldukları, %31.5’inin olmadıkları ve %33.3 ise emin olmadıkları saptanmıştır.

Yukarıda sözü edilen çalışmalardan da anlaşıldığı üzere, bu çalışmalar yoğun olarak ilköğretim ve ortaokul kademesinde yürütülmekte olup çalışmalarda afet eğitimlerinin eksikliklerine ve afet planlarındaki görev ve sorumluluklarının belirlenmesine dikkat çekilmektedir. Afetler sadece doğal kaynaklı oluşmamaktadır. İnsan kaynaklı afet türleri de mevcut olup en güncel örnek olarak tüm dünyada yaşanan pandemi süreci örnek verilebilir. MEB’e bağlı okullarda okul yöneticileri olay komutanı olarak görev yapmakta olup okul binasında meydana gelen her türlü afet ve acil durumların yönetiminden sorumlu kişilerdir. Bu anlamda pandemi süreçlerinin yönetimi de yine okul yöneticilerinin kriz yönetim becerileri ile sağlanmaktadır.

Sonuç

Çanakkale ili merkez ilçesindeki ilkokul ve ortaokulların okul afet ve acil durum planlarının yeterlilik düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada okullarda bulunan okul afet ve acil durum planlarının kapsamını Milli Eğitim Bakanlığının geliştirdiği ve bütün okullarda bulundurulması zorunlu olan taslak bir plan olduğu görülmektedir. Ancak planların kapsamlı incelemesi yapıldığında okul afet ve acil durum planlarına eklenilmesi gereken bazı maddeler bulunmuş buna ek olarak da okullarda bulunan afet ve acil durum planlarının anlaşılmasında ve uygulamaya konulmasında sıkıntılar yaşandığı tespit edilmiştir.

Söz konusu eksik görülen ve eklenilmesi gereken maddelerden ilki okul afet ve acil durum planlarının yerel acil durum birimleriyle ortaklaşa yapılmasıdır. İkincisi ise, afet ve acil durum esnasında müdahaleyi yapan ekibe yiyecek, yakıt, acil durum aydınlatması ve su gibi lojistik desteğin kimler tarafından yapılacağına kararlaştırılmasıdır. Diğer bir madde ise, olası bir afet ve acil durum esnasında okullarda bulunan engelli bireylere yardım edecek kişi veya kişiler listesinin oluşturulmasıdır. Okul afet ve acil durum planlarına eklenilmesi gereken diğer bir madde ise okulları etkileyecek çevre faktörlerinin haritasının çıkarılmasıdır. Başka bir madde de tahliye güzergâhındaki kapı veya koridorlara cam panel eklenmesidir. Ayrıca eklenilmesi gereken diğer bir madde okullara ilkyardım ve revir odasının olmasıdır. Okul planlarına öğrenci ve velilerin acil durum tatbikatlarına aynı anda katılımını sağlayan bir madde de eklenmelidir. Öte yandan afet ve acil durumlarda haberleşmek için önceden belirlenmiş koşucu öğrencilerin olmaması da planlarda eksikliği görülen maddelerdendir. Yine haberleşmek için okullarda uydu telefonlarının ve uzak mesafe el telsizlerinin olmaması da acil durum planlarındaki diğer bir eksikliği oluşturmaktadır. Afet sonrasında okul çalışanlarına, öğrenci ve velilere psikolojik destek verebilecek kurum ve kuruluşlarla önceden anlaşmaların olmaması da okul planlarında eksikliği görülen diğer bir maddeyi oluşturmaktadır.

Araştırmanın ikinci kısmı ise Çanakkale ili merkez ilçesindeki ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin okul afet ve acil durum planları için farkındalık düzeylerini belirlemektir. Çanakkale ili merkez ilçesi ilkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin olası bir afet durumunda okul afet ve acil durum planlarına ihtiyaç duyma düzeylerinin de yüksek olduğu görülmektedir. Ancak araştırmaya katılan öğretmenlerin ilkokul ve ortaokullar için hazırlanan afet planlarının anlaşılmasında güçlük yaşadıkları ve planların uygulama kısmında da büyük eksikliklerin olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından fazlasının okul afet ve acil durum planlarının önemini farkında oldukları anlaşılmaktadır. Ancak daha öncesinde afet planları ile karşılaşmamaları beklenen veya istenen bir sonuç değildir. Çünkü afet planları öğretmenlerle birlikte hazırlanmalıdır. Aynı zamanda öğretmenlerle birlikte hazırlanan güncel afet ve acil durum planları öğretmenlere açıklanmalıdır.

Öneriler

Öğrencilerin okul çağında küçük yaşlardan itibaren acil durumlara karşı tedbirli olmayı öğrenmesi gerekmektedir. Planlamalar acil durumlara karşı her zaman ve her koşulda yardımcı anahtarlarımızdır. Okul ve çevresi ile ilgili haritaları belirlemede, önlem ve tedbirleri almada planların çok mühim bir yeri vardır. Okul müdürlerinin afet durumlarında, acil durumlarda okulu en kısa sürede toparlamak, kriz sürecini en iyi ve doğru şekilde yönetmek gibi bir sorumlulukları vardır. İyi yönetilmiş krizlerin sonrasında eski haline geri dönen eğitim- öğretim ortamları öğrencilerin başarısına olumlu yönde katkı sağlamaktadır.

Güvenli okul ortamları öğrencilerin kaliteli ve iyi bir eğitim öğretim ortamında yetişmelerini sağlamaktadır. İyi bir eğitim ortamı ise öğrenci başarısına hizmet etmektedir. Bu anlamda okullarımızın güvenliği eğitim kalitesi ile paralellik göstermektedir. Okul afet ve acil durum planları okullarımızın güvenliğini arttırmada bir diğer unsurdur. Çanakkale ili merkez ilçesi ilkokul ve ortaokulların okul afet acil durum planları hazırlanan kontrol listesine göre incelediğinde bütün okulların okul afet acil durum planlarının olduğu gözlenmektedir. Milli

Eğitim Bakanlığına bağlı olan ilkokul ve ortaokullara bakanlıktan gönderilen hazır afet acil durum planlarının olduğu görülmektedir. Ancak okul bölgesi olarak ilkokul ve ortaokullar ele alındığında birçok okulun planlarında eksiklikler olduğu görülmektedir. Bu eksikliklerin yüz maddelik kontrol listesinde yer alan maddelerin on sekiz maddesinde rastlanılmaktadır.

Okullarımızın hepsinde afet ve acil durum planlarının olması olumlu bir gelişme iken bu planların okul bölgesi anlamda okul binasının ve çevresinin fiziki şartlarına uygunluğu sağlanmalıdır. Okulların okul afet ve acil durum planları yerel acil durum birimleriyle (itfaiye, polis vb.) ortaklaşa hazırlanmalıdır. Okula giren çıkan kişilerin saate bağlı nüfus hareketlilikleri okul afet ve acil durum planlarına eklenmelidir. Okul binasında meydana gelebilecek herhangi bir afet sırasında müdahaleyi yapan ekibe yiyecek, yakıt, acil durum aydınlatması ve su gibi lojistik destek sağlanmalıdır. Okul binasında yer alan ğrenci ğretmen ya da personeller arasında bulunan engelli bireylere acil durum esnasında yardım edecek kişiler daha öncesinden belirlenmeli ve bu kişilerin isimleri okul afet acil durum planına eklenmelidir. Okul binası içerisinde yer alan ve olası bir yangın durumunda koridorun ya da sınıfların içerisini görmemizi sağlayan cam paneller sınıf kapılarına yerleştirilmelidir. Okul koridorlarına özellikle acil çıkış gerektiren durumlarda rahat kullanılabilmesi için raf ve depolama malzemeleri yerleştirilmemelidir. Okul acil çıkış kapıları kilitli tutulmamalı veya n herhangi bir engelle kapatılmamalıdır.

Okul binasında bulunan elektrikli ya da alevli ısıtıcıların yakınına kâğıt gibi kolayca tutuşabilen malzemeler bırakılmamalıdır. Okul binalarına revir odaları eklenmelidir. Öğrenci velileri eğitim seminerlerine ve acil durum tatbikatlarına çağırılmalıdır. Afet anlarında okul haberleşmesini sağlamak adına okul binasında muhafaza edilmek üzere uydu telefonu ve uzak mesafe el telsizi temini sağlanmalıdır. Yine olası bir afet ve acil durum anında haberleşmek için okullarda koşucu/kurye öğrenciler belirlenmeli. Afet ve acil durum sonrasında okulda hasar tespit tutanağı hazırlanmalı ve daha öncesinde afet planlarına mali yardım kaynakları

eklenmelidir. Afet ve acil durumlardan sonra öğrenci ve velilere psikolojik destek verebilecek kurum ve kuruluşlarla önceden anlaşmalar yapılmalıdır.

Afet ya da acil durumların ardından binalara kısa zamanda dönülememesi durumunda öğrenciler için belirlenmiş öğretim programları oluşturulmalıdır. Çanakkale ili merkez ilçesindeki okulların okul afet ve acil durum planlarının kapsamı sadece dokuz afet türü ile sınırlıdır. Hazırlanılacak olan afet planları daha kapsamlı olarak diğer afet türlerini de içerecek şekilde hazırlanmalıdır. Çanakkale ili merkez ilçesinde görev yapan ilk ve ortaokul öğretmenlerinin okul afet ve acil durum planlarının kapsamı ve içeriği ile ilgili bilgilendirilmeleri eğitim seminerleri ile sağlanmalıdır. Özellikle herhangi bir olası afet sırasında nasıl tutum sergileyeceklerini öğrenmeleri açısından okul afet eğitim tatbikatlarının sıklığı arttırılmalıdır. Okul afet acil durum planları her yıl güncellenmelidir. Okul afet ve acil durum planlarının risk analizleri düzenli olarak yapılmalıdır.

Bu çalışma ile okulların afet ve acil durum planlarının yukarıda sözü edilen öneriler ile zenginleştirilmesi hedeflenmekte olup bu alanda çalışmak isteyen araştırmacılara yönelik yol gösterici bir nitelik taşımaktadır. Araştırmacılar için öneri olarak okulların afet ve acil durum planlarını incelerken okul binasının çevresel ve fiziki özelliklerini dikkate alarak afet planlarının incelemeleri yapılabilir. Türkiye'nin farklı illerinde, okul afet ve acil durum planlarının daha kapsamlı incelenebilmesi için araştırmayı MEB okullarında veya özel okullarda olmak üzere kapsamı genişletilebilir. Bu çalışma eğitim kademesi olarak ilkokul ve ortaokulları kapsamaktadır. Okul afet ve acil durum planlarının incelemeleri eğitim kademesi lise ve üniversite olan okullarda da yapılabilir. Öğretmenlerin afet ve acil durum planları ile ilgili farkındalık düzeyleri detaylı olarak ele alınıp, afet ve acil durum planlarına ihtiyaç düzeyleri ile ilgili eğitim seviyelerini arttırıcı çalışmalar yapılabilir. Lisans düzeyinde eğitim gören özellikle ilkokul ve ortaokul düzeyinde eğitim gören öğretmen adaylarının ders içerikleri incelenip, afet ve acil durumlar ile ilgili eksikliklerine yönelik tamamlayıcı

alışmalar yapılabilir. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda eğitim gören öğrencilerimizin afet ve acil durum planlarında yer olan öğrenci görev ve sorumluluklarını öğrenmelerini sağlayıcı çalışmalar yapılabilir. Afet ve acil durum planlarında yer alan afet eğitim tatbikatlarının içeriği ve uygulanması ile ilgili araştırma ve çalışmalar yapılabilir. Okul idarecileri olası bir afet ve acil durum esnasında olay komutanı olarak görev yapmakta olup afeti iyi yönetebilmeleri gerekmektedir. Buna yönelik olarak da okul idarecilerinin bu pozisyona başvuruları esnasında afet eğitim düzeyleri ile ilgili bir çalışma yapılabilir. Okullarda öğretmenler ve idarecilere sağlık bilgisine yönelik sertifika ve eğitimlerin verilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir. Afet ve acil durum planlarının, öğrenciler, öğretmenler ve idareciler tarafından nasıl algılandığı veya nasıl tanımlandığı ile ilgili araştırmalar yapılabilir.

Kaynakça

- AFAD. (2020). *Açıklamalı afet yönetimi terimler sözlüğü*. Erişim Adresi: <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>
- AFAD. (2015). *Afet ve Acil Durum Eğitim Merkezi*. Erişim Tarihi: 11.12.2019
www.afad.gov.tr
- AFAD. (2014). *Müdahale, iyileştirme ve sosyoekonomik açıdan 2011 Van depremi*, Ankara: AFAD Yayınları.
- Afetlerin Epidemiyolojisi Araştırma Merkezi (2016). 2015 Rakamlarla Afetler. Erişim adresi: <https://www.emdat.be/publications?page=1>.
- Aksoy, H. H. ve Aksoy, N. (2003).Okullarda krize müdahale planlaması. *Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36, 1-2.
- Akyel, R. (2007). *Afet yönetim sistemi: Türk afet yönetim sisteminde karşılaşılan sorunların tespit ve çözümüne ilişkin bir araştırma*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi).Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Altun, A. S. (2005). Turkish school principals'earthquake experiences and reactions, *International Journal of Educational Management*, 19(4), 307-317.
- Antosia, R. E. (2006). Defining a disaster. R.E. Handbook of bioterrorism and disaster medicine. New York: Australian Counter Disaster College (1983). *Public Education*, AGPS, Canberra 1, 3-9.
- Aspiranti, K.B., Pelchar, T.K., McCleary, D.F., Bain, S.K. ve Foster, L.N. (2011).Kapsamlı kriz planı kontrol listesinin geliştirilmesi ve güvenilirliği. *Okullarda Psikoloji*, 48, 146 - 155.
- Ayaksız, D. Ö. (2004). *1999 Gölçük depremi sonrasında çocuk ve ergenlerde travma sonrası stres bozukluğu, sürekli kaygı ve depresyon düzeylerini yordayan değişkenler*

- (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Barbarosoğlu, G., Özkısacık, K. ve Türçak, H. (2003). *Risk ve afet yönetimi: İstanbul için deprem master planı.İstanbul Büyükşehir Belediyesi*. İstanbul.
- Barnes, E. M., Poirier, M. ve Delon, B. (2006). Childrens's hospital of the king's daughters. poster presentation. *Journal of The National Medical Association*, 98(8), 13-93.
- Batniji, R., Ommeren, M. V. ve Saraceno, B. (2006). Mental and social health in disasters: Relating qualitative social. *Social Science&Medicine*, 62(8), 1853-64. doi: 10.1016 / j.socscimed.2005.08.050.
- Başaran, İ. E. ve Çınkır, Ş. (2011). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara:Ekinoks Yayıncılık.
- Başer, İ. K. (2018). *Acil yardım ve afet yönetici adaylarının liderlik özellikleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi, Erişim tarihi:24.06.2020
- Baştuğ, Y. (2009).Devlet yurdunda yemek skandalı. *Cumhuriyet Gazetesi*, 30 Aralık.
- Berke, P. ve Godschalk, D. (2009).İyi planın araştırılması: Plan kalite çalışmalarının bir meta-analizi, *J. Planning Literature*. 23(3), 227-240.
- Blanchard B. W. (2007).Principles of emergency management. *Proc. Federal Emergency Manage. Agency*, 5-9.
- Britton, N. (1998). Safeguardingnewzealand'sfuture: emergencymanagement's role in shapingthenation. *Fresight*, 1-12.
- Brock, S.E, Nickerson, A.B, Reeves, M.A, Conolly, C.N, Jimerson, S.R, Pesce, R.C. ve Lazzaro, B.R. (2016). Okul krizinin önlenmesi ve müdahale: Bir RE modeli PREP.MD: Ulusal Okul Psikologları Birliği. Bethesda.

- Brown, M. A. (2000). Crisis/Emergency preparedness planning in a public school in Luzerne country: Pennsylvania. *A Case Study Analysis* ISBN:0-599-70585X.
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedi. (1986) İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Bonanno, G. A. ve Diminich, E. D. (2013). Annual research review: Positive adjustment to adversity - trajectories of minimal-impact resilience and emergent resilience. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 54(4), 378-401. doi:10.1111/jcpp.12021
- Bostan S. ve Yıldız E.(2018).*İşletmeler ve kamu kurumlarında risk yönetimi ve acil durum planı hazırlama rehberi*.Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Can, A. (2014). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, H. (2005). *Organizasyon ve Yönetim*. Ankara: Siyasal Kitabevi
- Can, H. (1999).*Organizasyon ve yönetim*. İstanbul: Siyasal Kitabevi
- Caplan, G. (1964).*Koruyucu psikiyatri ilkeleri*. New York: Temel Kitaplar.
- Canós, J. H., Borges, M. R. S., Penadés, M. C., Gómez, A. ve Llavador, M. (2013). Improving emergency plans management with SAGA. *Technol. Forecasting Social Change*. 80(9,) 1868-1876.
- Chadwick, B. A., Bahr, H. M. ve Alberth, S.L. (1984). *Social science research methods*: Prentice- Hall.
- Çalışkan, C.(2019).*Afet risk azaltımı ve yönetimi açısından ilkökul ve ortaokul öğretim programlarının değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi Erişim tarihi:24.06.2020
- Çelik, K. (2007).*Okullarda acil durum yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Çelik, K. (2004).*Eğitimde acil durum yönetimi model önerisi ve uygulanabilirliği araştırması* (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dash, N. ve Gladwin, H. (2007). Tahliye karar verme ve davranışsal tepkiler: bireysel ve hane halkı. *Nat Tehlikeleri Rev* 8(3), 69–77
- Dedeoğlu, N. (1999). Doğal afetlerde genel yaklaşım. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 8(9). Ankara.
- Demir, C. ve Yılmaz, K. M. (2010). Stratejik planlama süreci ve örgütler açısından önemi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(1),69-88.
- Disaster Management and Coordination. (2004). Appeal no. 01.95/2004; Programme Update no. 2 December.
- Duff, D. (2006). *Disasters and emergency management*. London:Forensing Nursing, Jones and Barlett Publishers.
- Ekşi, A. (2017). “Afet yönetiminde temel etik ilkeler” *Bütünleşik afet yönetimi*. İzmir: Birleşik Yayıncılık, 1, 77-102.
- Elgin, G. (2005). *İstanbul sismik riskin azaltılması ve acil durum hazırlık projesi (İSMEP)*.Kocaeli: Deprem Sempozyumu. 22-26
- Enginol, İ. (2000). Doğal afetler ve sağlık kurumlarında kriz yönetimi (Yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erçetin, Ş. (2001). *Yönetimde yeni yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ergüder, C. (2006).*Entegre afet yönetim sistemi ve ilkeleri afet yönetiminin temel ilkeleri*. Ankara: İsmat Matbaacılık.
- Ergünay, O. (2006).*Afet yönetiminde işbirliği ve koordinasyonun önemi, afet yönetiminin temel ilkeleri*. Ankara: İsmat Matbaacılık.

- Forster, N., (1995). *The analysis of company documentation*. C. Cassell and G. Symon (eds.), *Qualitative methods in organizational research*. London: A practical Guide. 1(1), 49-71
- Gao, X. P. (2008). Achievements and development of emergency management system with Chinese characteristics. *Chin. Public Admin.* 281, 18-24.
- Gözlükaya, T. (2007). *Yerel yönetimler ve stratejik planlama: modeller ve uygulama örnekleri* (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Gökçe, F. (2000). *Değişme sürecinde devlet ve eğitim*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Güler, Ç. ve Çobanoğlu, Z. (1997). Afetlerde çevre sağlığı önlemleri. *Çevre Sağlığı Temel Kaynak Dizisi*. Ankara: Barok Ofset. 33.
- Gündoğdu, O., Işık, Ö. ve Koç, S. (2012). Marmara ve çevresinde deprem tehlikesi. *Ok Meydanı Tıp Dergisi* 28(2), 71-81, doi:10.5222/otd.supp2.2012.071.
- IFCR (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies) (2014). What is a disaster?. Erişim adresi: <http://www.ifrc.org/>.
- İnal, E. ve Özcebe, L.H. (2019). Okul öncesi eğitim programının güvenli yaşam kültürü ve afetlerde risk azaltma kapsamında değerlendirilmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi* 4(2), 1-14.
- İnal, E., Kaya, E. ve Altıntaş, K.H. (2018). Türkiye’de örgün eğitimin afet eğitimi yeterliliği açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* 37, 114-127.
- İTÜ PRESS. (2005). *Eğitim kurumları için afet ve acil yardım planı kılavuzu*. İstanbul Teknik Üniversitesi. Afet Yönetim Merkezi.
- Johnson, V. A. (2011). Disaster preparedness education in schools: recommendations for New Zealand and the United States. Research Gate . Fulbright New Zealand.

https://www.researchgate.net/publication/233857566_Disaster_Preparedness_Education_in_Schools_Recommendations_for_New_Zealand_and_the_United_States

- Kadioğlu, M. (2011). *Afet yönetimi beklenilmeyeni beklemek en kötüsünü yönetmek*. İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği. 65.
- Kadioğlu, M. (2008).Modern, bütünleşik afet yönetimin temel ilkeleri. *JICA Türkiye Ofisi Yayınları*, 2, 1-14.
- Karancı, N. (2005). *Afetzede psikolojisi ve hazırlıklı olma/zarar azaltma davranışları, Afet Yönetiminin Temel İlkeleri*. Ankara: İsmat Matbaacılık.
- Kaneko, K. ve Tsuda, I. (2001). *Complex systems: chaos and beyond*. New York: Springer.
- Kano, M. ve Bourque, L. B. (2007). Experiences with and preparedness for emergencies and disasters among public schoolsin californiia, National Association of Secondary School Principals. *NASSP Bulletin*,91(3), 201.
- Kaymak F. (2003). *İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin doğal afetlerle ilgili kavramları anlama düzeyleri ve kavram yanlışlıları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Koichi, S. ve Shaw, R.(2007).Future perspective of school disaster education in Nepal. *Disaster Prevention and Management*. 16(4),576 – 587.
- Kosar, J. E. ve F. Ahmed. (2000).Building security into schools. *School Administor*, Feb. 57(2), 24-26.
- Kökçü, A.(2010). *İstanbul'daki ortaöğretim kurumlarında afet ve acil durum hazırlıklarının değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> veri tabanından erişildi Erişim tarihi:15.05.2019
- Köseoğlu, M. (2015). *Afet yönetimi ve insani yardım "Lojistik süreçler ve uygulamalar"*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Kutay Atar S. (2003). *Sosyal bilgiler dersinde deprem konusunu işbirlikçi öğrenme yöntemi ile öğretimin etkililiğinin araştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Lubchenco, J., McNutt, M.K., Dreyfus, G., Murawski, S.A., Kennedy, D.M. ve Anastas, P.T. (2012). Derin deniz ufkunun tepkisini destekleyen bilim. *Proc Natl Acad Sci ABD* A.109(50), 12-21. <https://doi.org/10.1073/pnas.1204729109>
- Lurie, N., Manolio, T., Patterson, A.P., Collins, F. ve Frieden, T. (2013). Halk sağlığı acil durum müdahalesinin bir parçası olarak araştırma. *N Engl J Med.* 368, 1251-1255. <https://doi.org/10.1056/NEJMs1209510>.
- Maya, İ. (2008). Risk management that increased its significance as a result of globalization, and it's applicability to educational organizations. *World Applied Sciences Journal*, 4(4), 29-32. [http://www.idosi.org/wasj/wasj4\(s1\)/6.pdf](http://www.idosi.org/wasj/wasj4(s1)/6.pdf)
- Maya, İ. (2011). *Eğitim kurumlarında risk yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Maya, İ. (2014). Kamu ilkokullarında yöneticilerin sergiledikleri kriz yönetimi beceri düzeylerine ilişkin öğretmen görüşleri. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 12(23), 209-235.
- Maya, İ. ve Çalışkan, C. (2016). Dünyada lisans derecesi düzeyinde afet eğitimi ve öğretimi yapan programların değerlendirilmesi ve Türkiye örneği. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 11(9), 579-604. Erişim adresi: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9761>
- Maya, İ. ve Sarı B. (2018). Ortaokul öğretmenlerinin görüşlerine göre Türkiyede afet eğitimi uygulamaları. *The Journal of Acedemic Social Science Studies*, 72, 49-65. <http://turkishstudies.net/files/turkishstudies/bfd7c846-cf42-485f-9daa9272632f6e5e.pdf>

- Michell, W. ve Ozguc, N. (2000). Geographic alperspectives on political, social and economic after shocks from the marmara (northwestturkey) earthquakedisaster of August 17, 1999. *Association of American geographers annual meeting.Pittsburg.*
- MEB.(2020). Okullar ve diğer kurumlar. Erişim adresi: <http://www.meb.gov.tr/baglantilar/okullar/index.php?ILKODU=17>
- MEB.(2014). Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Resmi Gazete:25.10.2019
- MEB.(2010).*Okullarda afet ve acil durum yönetimi el kitabı.* UNICEF Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu.
- Mitroff, I. (2000). How to keep a crisis from happening. *Harvard management update.* December, 5(12), 26.
- Musacchio, G., Falsaperla, S., Bernhardsdóttir, A., Ferreira, M., Sousa, M., Carvalho, A. ve Zonno, G. (2016). Education: Can a bottom-upstrategy help for earthquake disaster prevention? *Bulletin of Earthquake Engineering*, 14, 2069-2086.
- Ngo, J., Schertzer, K., Harter, P. ve Smith - Coggins, R. (2016). Afet tıbbı: Acil tıp sakinleri için tasarlanmış ve uygulanan çok modaliteli bir müfredat. Afet Tıbbı ve Halk Sağlığına Hazırlık, 10(4),611–614. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1017/dmp.2016.8>. EPUB
- NIH Afet Araştırma Yanıtı (DR2). (2020). Eğitim ve alıştırmalar. Erişim adresi: https://dr2.nlm.nih.gov/trainingexercises#NIEHS_Disaster_Research_Response_Tabletop_Exercise_AssessmentMasa üstü / gelişmiş planlama
- Olinger, S., Metallo, R.M., Byrd, S.A., Erickson S.M., ve Gresham, F.M. (2017). Okullarda krize hazırlıklı olma: Personel bakış açılarını değerlendirmek ve en iyi uygulamalar için önerilerde bulunmak. *Okullarda Psikoloji*, 54, 563 - 580.

- Öcal, A. (2007).İlköğretim okullarında deprem hazırlıkları: Kırıkkale ili örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 1-12.
- Özdikmen, T. (2017).*Acil durum yönetimi*. Ankara:Seçkin Yayıncılık.
- Özmen, B., Gergedan, S. ve Ergünay, O. (2015). Okullar için afet ve acil durum yönetimi planları, *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 37-52.
- Pearce, L. (2003). Disaster Management and Community Planning, and Public Participation: How to Achieve Sustainable Hazard Mitigation. *Natural Hazards* 28, 211–228.
- Pollack, I. ve Sundermann, C. (2001). Creating safe schools: A comprehensive approach. *Juvenile justice (ISSN 1520-6647) Office of juvenile justice and delinquency prevention (OJJDP)*. 8(1), 3-20.
- Selçuk, Z. ve Palancı, M. (2014). Eğitim ve bilim dergisinde yayınlanan araştırmaların eğilimleri: İçerik analizi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 39(173), 430-453.
- Sayın, N. (2008).*Ortaöğretim kurumlarında kriz yönetimi stratejisinin incelenmesi: İstanbul ili örneği*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Seymen, A.ve Akin, D. (2014). Disaster management system of Turkey and Lessons Learned from 1999 big earthquakes. *Presentation. Turkish republic. Ministry of Public Works and Settlement. General Directorate of Disaster Affairs. Last visited, 20*.
- Shah M. ve Khan, A. (2008).Disaster preparedness for sustainable development in Bangladesh. *Disaster Prevention and Management*. 17(5), 662 – 671.
- Shaw R. Sharma A. ve Takeuchi Y. (2009).*Yerli bilgi ve afet riskini azaltma: uygulamadan politikaya*. ABD:Nova Yayıncılık.
- Smith, W. K. (1992). A study of school preparedness planning and natural disasters (Disaster preparedness). *Oklahoma state university pub no:9321608*
- Soysal, A., Giray, H., Şevken, S. (2008).İzmir Kemalpaşa ilçesindeki ilköğretim okullarının

çevre sağlığı açısından değerlendirilmesi. *Research Article TAF Prev Med Bull* 7(5), 385-390.

Sönmez, V. (2007). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara:Anı Yayıncılık.

Shen, Z., Dessouky, M. ve Ordóñez, F.(2009).Büyük ölçekli biyo terörizm acilleri için iki aşamalı araç yönlendirme modeli, *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 54, 255 – 269.

Sylves, R. (1998). The political and policy basis of emergency management (instructorguide). Emmitsburg *FEMA. Emergency*, Maryland.

Şener, S. M., Tezer, A., Kadioğlu, M., Helvacıoğlu, İ. ve Trabzon, L. (2002). *Ulusal Acil Durum Yönetimi Modeli Geliştirilmesi Projesi*. İTÜ Afet Yönetim 146 Merkezi. İTÜ Press. İstanbul.

Şimşek, C. (2007).Children's ideas about earthquakes. *Journal of Environmental & Science Education*, 2(1), 14–19.

Taş, N. (2003). Yerleşim alanlarında olası deprem zararlarının azaltılması, *Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 8(1), 225-231.

Toplum Genelinde Eğitim ve Örgütlenme (2002). Deprem Zararlarını Azaltma Ulusal Stratejisi. *Ulusal Deprem Konseyi Raporu*, <http://www.belgenet.com./deprem/udkrapor.2-6>.

Türk Dil Kurumu. (2019). *Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük*. Erişim Tarihi: 12.12.2019 <http://www.tdk.gov.tr>

Türkiye Cumhuriyeti, Resmi Gazete (2013). *İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik*. Erişim Tarihi:05.03.2020, Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr>

UNISDR (United Nations International Strategy for Disaster Reduction). (2002). Disaster Reduction and Sustainable Development. Erişim Tarihi: 12.12.2019. http://www.gdrc.org/uem/disasters/disenvi/DR-and-SD-English.pdf_p.8.

- UNISDR. (2009). Terminology On Disaster Risk Reduction. Erişim: http://www.unisdr.org/files/7817_UNISDRTerminologyEnglish.pdf
- UNISDR ve CRED (2016).Yoksulluk ve Ölüm: Afet Ölümleri 1996–2015.Cenevre.
- United Nations Depertment of Humanitarian Affairs. (1992). Internationally Agreed Glossary of Basic Terms Releated to Disaster Management, Geneva, 27, 93-36.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) & United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF) (2012). *Disaster risk reduction in school curricula: case studies from thirty countries*. (Authors David Selby and Fumiyo Kagawa). pp:10-209. ISBN 978-92-3-001087-4.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) & United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF) (2014). *Towards a learning culture of safety and resilience technical guidance for integrating disaster risk reduction in the school curriculum*. Available at: <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002170/217036e.pdf>
- Ünal, S. ve Dımişki, E. (1999). Unesco-unep himayesinde çevre eğitiminin gelişimi ve Türkiye’de ortaöğretim çevre eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 16(17),142-154.
- Üner, S. (2000). 17 Ağustos 1999 Depremi Sonrasında Sakarya’da oluşturulan çadır kentlerde yaşam koşulları ve morbidite araştırması. *Hacettepe Üniversitesi Bilim Uzmanlığı Tezi*. Ankara.
- Van Wassenhove, L.N. (2006).İnsani yardım lojistiği: yüksek viteste tedarik zinciri yönetimi. *J. Oper. Res. Soc.*, 57(5), 475 – 489. Erişim adresi:10,1057 / palgrave.jors.2602125
- Yavaş, H. ve Buhari, B. (ed). (2005). *Doğal afetler yönüyle Türkiye’de belediyelerde kriz yönetimi (İzmir Örneği)*. Ankara: Orion Yayınevi

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri güncellenmiş geliştirilmiş 5. baskı. *Journal of Theory and Practice in Education* 2(2),113-118.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (1999). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yılmaz, A. (2003). *Afet yönetimi*. Ankara: Cantekin Matbaacılık.

Yücel, D. (2001). Thereactions of schoolagechildrentodisaster: Effects of the 1999 İzmit Earthquake assessed by self-rating.parental riting and Project ivetechniques, *Boğaziçi University, İnstitute Of Socialsciences, Master Of Arts İn Psychology*. İstanbul.

Ekler

Ek A: Veri Toplamak İçin Kullanılan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Sayın Katılımcı,

Afetler, var oldukları ilk günden bu yana insan topluluklarının can ve mal güvenliği için en büyük tehlikedir. Bu nedenle ülke ve dünya çapında toplumların geleceğini oluşturan çocukların fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden sağlıklı bir gelişim süreci yasayabilmeleri için hükümet ve sivil toplum kuruluşları olarak, çocukları afetlerden en az etkilenecek şekilde korumamız gerekmektedir.

Bu amaçla çocuklara yönelik etkin bir afet hizmeti sunabilmek için okullarda çocukları afetlerden koruyucu tedbirlerin afet öncesinde alınarak bir planlama yapılması, eğitilmiş ve uzman ekipler tarafından hizmet verilmesi, toplumun geleceğini oluşturan çocukların, korunması ve güvenliğinin sağlanması, sağlıklı nesiller ve sağlıklı bir gelecek yaratılabilmesi açısından üzerimize düşen büyük bir görevdir.

Bu kapsamda;

- Çanakkale’de bulunan ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında afetlere ve acil durumlara hazırlıklı olma konusunda yapılan çalışmalarını değerlendirmek,
- Eksikliklerin giderilebilmesi için önerilerde bulunmak
- “Kamu ilk ve ortaokullarında afet ve acil durum planlamalarının denetlenmesi” amacıyla hazırlanmış bu çalışmanın, amacına ulaşması göstereceğiniz hassasiyet ve katkılarınıza bağlıdır;

Acık uçlu sorular için yanıtınızı lütfen verilen boşluğa yazınız.

Doğru ya da yanlış yanıt yoktur.

Verdiğiniz tüm yanıtlar gizli tutulacaktır.

Bu çalışmaya katılımınız ve duyarlılığınız için teşekkür ederiz.

Merve UYGUN (Araştırmacı)

Doç. Dr. İlknur MAYA (Danışman)

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

I. Bölüm: Lütfen sosyo-demografik özelliklerinizle ilgili aşağıdaki soruları cevaplandırınız.					
1. Cinsiyetiniz?					
☐ Kadın		☐ Erkek			
2. Öğretmenlik Mesleğindeki Kıdem Süreniz?					
☐ 1- 5 yıl	☐ 6- 10 yıl	☐ 11- 15 yıl	☐ 16-20 yıl	☐ 21-25 yıl	☐ 26 ve üzeri yıl
3. Eğitim Düzeyiniz?					
☐ Lisans		☐ Yüksek Lisans	☐ Doktora	☐ Diğer	
4. Bu okulda çalışma süreniz?					
☐ 1- 5 yıl	☐ 6- 10 yıl	☐ 11- 15 yıl	☐ 16-20 yıl	☐ 21-25 yıl	☐ 26 ve üzeri yıl
5. Mesleki branşınız?					
☐ Fen B. - Matematik ☐ Türkçe - Sosyal B.- İngilizce ☐ Beden E.- Müzik - Resim ☐ Sınıf öğretmeni					

II. Bölüm

Lütfen okulunuzda oluşabilecek afet ve acil durumlara yönelik olarak hazırlanan planlarınızla ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

- 1) Kamu ilk ve ortaokullarında afet ve acil durum planları var mıdır? Varsa bu planların yeterlilik düzeyi nedir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 2) Kamu ilk ve ortaokullarında afet ve acil durum planları nasıl olmalıdır?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 3) Kamu ilk ve ortaokullarındaki öğretmenlerin afet ve acil durum planları için farkındalık düzeyleri nedir?**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 4) Kamu ilk ve ortaokullarındaki öğretmenlerin görüşlerine göre daha önce afet ve acil durum ile karşılaştınız mı ve böyle bir durumda acil durum planlarına ihtiyaç duydunuz mu?**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ek B: Veri Toplamak İçin Kullanılan Kontrol Listesi

SIRA NO	<i>Lütfen okulunuzda oluşabilecek afet ve acil durumlara yönelik olarak hazırlanan planlarınızla ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.</i>	Var	Yok	Yetersiz
----------------	--	-----	-----	----------

1.GENEL TEDBİRLER	1	Tüm tehlikelere yönelik acil yardım planınız var mı?			
	2	Afet ve Acil durum planınız varsa bu planda afet ve acil durum tanımını bulunmakta mıdır?			
	3	Afet ve Acil durum planınızda acil durum uygulamasının amacı var mıdır?			
	4	“Afet Acil Yardım Planı Giriş” kısmında olması gereken: İçindekiler var mı?			

5	“Afet Acil Yardım Planı Giriş” kısmında olması gereken: Sayfa değişikliklerinin dizini var mı?			
6	“Afet Acil Yardım Planı Giriş” kısmında olması gereken: Dağıtım listesi var mı?			
7	“Afet Acil Yardım Planı Giriş” kısmında olması gereken: Onay yazısı ve ilgililerin tarihli imzaları var mı?			
8	“Afet Acil Yardım Planı Giriş” kısmında olması gereken: Kampüs içindeki binaların büyüklükleri, kullanım amaçları ve konumlarıyla ilgili bilgi var mı?			
9	“Afet Acil Yardım Planı Giriş” kısmında olması gereken: Saate bağlı olarak nüfus hareketi belirtilmiş mi?			
10	Planınız için yapılan bir plan tehlike analizi var mı?			

SIRA NO	<i>Lütfen okulunuzda oluşabilecek afet ve acil durumlara yönelik olarak hazırlanan planlarınızla ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.</i>	Var	Yok	Yetersiz
----------------	--	-----	-----	----------

1.GENEL TEDBİRLER	11	Plan tehlike analizi bir afet sonrasında mı yapıldı?			
	12	Plan tehlike analizi çok amaçlı mı?			
	13	Acil durumların sınıflandırılması planınızda yer almakta mıdır?			
	14	Planınızda Acil durum müdahale ekiplerinin görev ve sorumlulukları belirlenmiş mi?			
	15	Acil durum planınızda tatbikatlara yer veriliyor mu?			
	16	Her tatbikat için bir kontrol formu oluşturduunuz mu?			

17	Acil durum esnasında(tatbikatında), Acil durum anonsları yapılıyor mu?			
18	Plan olası tehlikelere karşı zarar azaltmayı içeriyor mu?			
19	Afetlere odaklı iyileştirmeyi içeriyor mu?			
20	Afetlere odaklı müdahaleyi içeriyor mu?			
21	Acil durum müdahale planınızda yönlendirme işaretleriniz var mı?			
22	Acil durum müdahale ekiplerine afet öncesinde gerekli eğitimler verildi mi?			
23	Planda Olay Komuta Sistemi var mı?			
24	Acil durum organizasyonu yapılmış mı?			

SIRA NO	<i>Lütfen okulunuzda oluşabilecek afet ve acil durumlara yönelik olarak hazırlanan planlarınızla ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.</i>	Var	Yok	Yetersiz
----------------	--	-----	-----	----------

1.GENEL TEDBİRLER	25	Plan yerel acil durum birimleriyle (itfaiye, polis vb.) ortaklaşa mı yapıldı?			
	26	Planın binadaki tüm çalışanlar, öğrenciler ve ziyaretçiler için geçerliliğini belirleyen sistem var mı?			
	27	Acil durum operasyonları için kimin sorumlu olduğu belirtilmiş mi?			
	28	Acil durumu yönetim merkezinin yeri, alternatifleriyle beraber, planı ve içinde bulunacak eşyaları belirlemiş mi?			
	29	Acil durumda haber verilecek kişiler, unvanlarıyla beraber yazılı mı?			

30	Müdahaleyi yapılan ekibe, yiyecek, yakıt, acil durum aydınlanması ve su gibi lojistik destek nasıl sağlanacak?			
31	Yerinde sığınak oluşturma/Kitlen-yat egzersizleri yapılıyor mu?			
32	Öğrencilerin ve personelin acil durum sinyal/işaretlerini anladıkları ve sonrasında ne yapacakları konusunda bilgilendirildiler mi?			
33	Özürlü kişilere acil durum nasıl iletilecek, özellikle duyma güçlüğü bulunanlara ve olası Türkçe bilmeyenlere nasıl durum iletilecek?			
34	Basın sorumlusu ve bilgiyi aktarma/onaylatma için kurallar var mı?			

SIRA NO	<i>Lütfen okulunuzda oluşabilecek afet ve acil durumlara yönelik olarak hazırlanan planlarınızla ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.</i>	Var	Yok	Yetersiz
----------------	--	-----	-----	----------

1.GENEL TEDBİRLER	35	Müdahaleyi kimin yöneteceği belirlendi mi?			
	36	Acil durum fonksiyonları için telefon zincirini kimin başlatacağı belli mi?			
	37	Önemli evrakların güvenliğinden kimin sorumlu olduğu belli mi?			
	38	Gerekli ve hassas konumdaki personelin ve ekipmanları korumak için neler yapılacağı belirlendi mi?			
	39	Öğrencilere ve personele verilecek acil durum kitapçığının hazırlanmasından ve dağıtılmasından kimlerin sorumlu olduğu belli mi?			
	40	Planda öğrencilerin velilerine teslimini belirleyen bir prosedür var mı?			

41	Yeni işe girenlere acil durum planı konusunda ve görevi noktasında onları kimin bilgilendirmekten sorumlu olduğu belli mi?			
42	Güvenlik önlemlerinin öğrencilere ve personele periyodik olarak uygulanmasından ve hazırlanmasından kimlerin sorumlu olduğu belli mi?			
43	Yönetim ve lojistik bölümünde detaylandırılmış lojistik hazırlık ve destekten kimin sorumlu olduğu belli mi?			
44	Liderliğin devamı açısından üç vekil veya yedek vekil var mı?			

SIRA NO	<i>Lütfen okulunuzda oluşabilecek afet ve acil durumlara yönelik olarak hazırlanan planlarınızla ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.</i>	Var	Yok	Yetersiz
----------------	--	-----	-----	----------

1.GENEL TEDBİRLER	45	Kaynak ve bilgi talebi formları ve bunların iletilmesi için gerekli prosedür var mı?			
	46	Hangi evrakın kıymetli olduğunu belirleyen açıklama ve nasıl korunup saklanacağını belirtilmiş mi?			
	47	Acil durumdan muhasebeyi ve raporları kimlerin tutacağı belli mi?			
	48	Acil durum esnasında yardım edecek diğer gönüllü kurum ve kuruluşlar belirlendi mi?			
	49	Okulunuza acil durum esnasında yardımda bulunacak gönüllü ve/veya resmi kurumlarla yapılan karşılıklı işbirliği anlaşmaların listesine sahip mi?			

50	Aydınlatma ekipmanları, ilkyardım malzemeleri, yangın ekipmanları ve diğer gerekli acil durum alet ve edevatın listesi var mı?			
51	İlave kaynak ve yardım ihtiyacınızın kim belirleyeceği ve nasıl temin edileceği belli mi?			
52	Acil durum planının yıllık gözden geçirilmesi konusunda prensipler var mı ve toplantıya yerel acil durum yönetim personeli de katılıyor mu?			
53	Yapılan test, egzersiz, uygulama, tatbikat ve gerçek acil durumlarında planın eksiklerinin belirlenip düzeltilmesini sağlayan prensipler var mı?			

SIRA NO	<i>Lütfen okulunuzda oluşabilecek afet ve acil durumlara yönelik olarak hazırlanan planlarınızla ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.</i>	Var	Yok	Yetersiz
----------------	--	-----	-----	----------

1.GENEL TEDBİRLER	54	Okulunuzu etkileyecek çevre faktörlerinin haritası var mı? Çevre yolu, yüksek gerilim enerji hattı, tren yolu, hava alanı, elektrik üretim santrali, endüstri merkezleri, ham petrol ve LPG tankları vb. harita üzerinde belirtilmiş mi?			
	55	Acil durum anında kriz masası kurulmuş mu ve bu kriz masasının çalışma prensipleri belirlenmiş mi?			
	56	Acil durum operasyonunda ilgili olan kişi ve kurumların irtibat bilgileri, telefon ve adresleri planda belirtilmiş mi?			
	57	Her tehlike için özel acil durum sırasında olay yerinde yapılacakların kontrol listeleri var mı?			

58	Tahliye güzergâhındaki kapı veya koridorlarda cam panel bulunuyor mu?			
59	Koridorlar boyunca kilitli kapılar, raflar ve diğer depolama üniteleri yer almakta mı?			
60	Görev ve görevliler tablosu var mı?			
61	Planın düzenli olarak güncelleştirilmesi ve gözden geçirilmesi için planda gerekli sistem var mı?			
62	Planınız profesyonel kişilerce ve yerel acil durum yöneticisi tarafından incelendi mi?			
63	Binalarda bulunan yakıcı madde, yangın söndürme ekipmanları, ilkyardım çantalarının vb. gibi önemli noktaların yerlerini gösteren kroki var mı?			

SIRA NO	<i>Lütfen okulunuzda oluşabilecek afet ve acil durumlara yönelik olarak hazırlanan planlarınızla ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.</i>	Var	Yok	Yetersiz
----------------	--	-----	-----	----------

	64	Acil durum müdahale planınızda binaların yangından korunması hakkındaki esaslara (yangın koridorları, yangın güvenlik holü, yangın söndürme butonu, yangın söndürme tüpleriniz) uygun bir planınız bulunmakta mıdır?			
2.ACİL ÇIKIŞ	65	Acil durum işaret levhaları kolayca görülebilir ve anlaşılabilir mi?			
	66	Okul binanızda acil çıkış kapısı ve yangın merdiveni var mı?			
	67	Acil çıkış yolları ve kapıları doğrudan dışarıya veya güvenli bir alana açılıyor mu?			
	68	Sınıf ve acil çıkış kapıları dışarıya doğru açılıyor mu?			

	69	Acil çıkış kapıları, çalışanların acil durumlarda hemen ve kolayca açabilecekleri şekilde mi?			
	70	Acil çıkış kapıları kilitli, bağlı veya herhangi bir engelle kapatılmış durumda mı?			
3.YANGIN ÖNLEMLERİ	71	Elektrikli ya da alevli ısıtıcıların yakınında kâğıt vb. kolayca tutuşabilecek malzemeler depolanmış mı?			
	72	Tehlikeli gaz, yanıcı madde ve yangın söndürme tüpleri sarsıntılarda düşmeyecek şekilde konumlandırılmış mı?			
	73	Okulunuzda yangın söndürme tüpleri ve malzemeleri var mı?			

SIRA NO	<i>Lütfen okulunuzda oluşabilecek afet ve acil durumlara yönelik olarak hazırlanan planlarınızla ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.</i>	Var	Yok	Yetersiz
----------------	--	-----	-----	----------

74	Okulunuzda yangın alarm sistemleri bulunuyor mu?			
75	Yangın ile ilgili talimatlar var mı?			
76	Yangın söndürme ekipmanları ve talimatları görülebilir ve ulaşılabilir bir yerde mi?			
77	Yangın söndürme ekipmanı (araçları/aletleri) düzenli olarak kontrol ediliyor mu?			
78	Okulunuzda yangın konusunda eğitim almış personel var mı?			
79	Okulunuzda yanıcı ve parlayıcı maddeler uygun bir şekilde saklanmakta mıdır?			
4. İLK	80 Okulunuzda ilkyardım/revir odası mevcut			

		mu?			
	81	Okulunuz yeterli ilk yardım malzemeleri ile donatılmış mı?			
	82	Okulunuzdaki ilkyardım malzemeleri bulunduğu yerler uygun şekilde işaretlenmiş mi?			
5.ÖĞRENCİ VE VELİLER	83	Okulunuzdaki öğrenci velileri Afet Planlama Komitesinde yer alıyor mu?			
	84	Okulunuzdaki öğrenci velileri acil durum malzemeleri tedarikinde yardımcı oluyor mu?			
	85	Okulunuzdaki öğrenci velileri acil durum tatbikatlarına ve eğitimlerine katılıyor mu?			

SIRA NO	<i>Lütfen okulunuzda oluşabilecek afet ve acil durumlara yönelik olarak hazırlanan planlarınızla ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.</i>	Var	Yok	Yetersiz
----------------	--	-----	-----	----------

	86	Okulunuzda bulunan öğrencilere, evde afetlere karşı nasıl hazırlanacakları ve afetlerde nasıl davranacakları konusunda bilgi veriliyor mu?			
6. ÖĞRETMENLER	87	Okulunuzdaki öğretmenler deprem başladığında, "çök, kapan, tutun" hareketlerinin nasıl yapılacağını biliyorlar mı?			
	88	Okulunuzdaki öğretmenler, afet ve acil durumlardan sonra ne zaman sınıflarda kalıp ne zaman sınıfların tahliye edileceğini biliyorlar mı?			
	89	Okulunuzdaki öğretmenler, yaralıları aciliyet durumlarına göre sınıflandırıp öncelik sırasına koymayı(triaj) biliyorlar mı?			

	90	Okulunuzdaki öğretmenler, ilkyardım uygulamayı biliyorlar mı?			
	91	Okulunuzdaki öğretmenler, psikolojik ilkyardım uygulamayı (korkanları ve kriz geçirenleri rahatlatmayı vb.) biliyorlar mı?			
7.HABERLEŞME	92	Okulunuzda afet ve acil durumlarda, haberleşmek için önceden belirlenmiş koşucu/kurye öğrenciler var mı?			
	93	Okulunuzda afet ve acil durumlarda haberleşmek için uydu telefonu var mı?			
	94	Okulunuzda afet ve acil durumlarda haberleşmek için anons sistemi var mı?			
	95	Okulunuzda afet ve acil durumlarda haberleşmek için uzak mesafe el telsizi var mı?			
	96	Okulunuzda afet ve acil durumlarda haberleşmek için acil durum uyarı sistemi (siren vb.) var mı?			

SIRA NO	<i>Lütfen okulunuzda oluşabilecek afet ve acil durumlara yönelik olarak hazırlanan planlarınızla ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.</i>	Var	Yok	Yetersiz
----------------	--	-----	-----	----------

8.AFET SONRASI İYİLEŞME	97	Afet ve acil durumlardan sonra okulunuzda afet yardımı için kayıt tutma gereçleri ve mali yardım kaynakları belirlendi mi?			
	98	Okulunuzda afetten sonra kayıp çalışanlar veya öğrenciler için izlenecek yol belirlendi mi?			
	99	Okulunuzda afetten sonra öğrenci ve velilere psikolojik destek verebilecek kurum ve kuruluşlarla önceden yapılmış anlaşmalar var mı?			
	100	Okulunuzda afet ya da acil durumların ardından binalara kısa zamanda dönülemediği durumunda öğrenciler için belirlenmiş alternatif öğretim programları var mı? (Eş düzeyde sınıfların birleştirilmesi, uzaktan öğretim, grup öğretimi, vb.)			

Ek C: Çanakkale İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün Anket Çalışması İzin Belgesi

T.C.
ÇANAKKALE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 60305806-44-E.9031738

07.05.2019

Konu: Anket Çalışması

MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE ÇANAKKALE

İlgi : Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 24/04/2019 tarihli ve 1900061358 sayılı yazısı.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Afet Eğitimi ve Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Melve UYGUN tarafından "Okullarda Afet ve Acil Durum Yönetimi Planlaması ve Öğretmen Görüşleri: Çanakkale İli Örneği" konulu tez çalışması kapsamında, Mayıs/ Haziran 2019 ayları arasında, ekte adı geçen okullarda görev yapan öğretmenlere yönelik anket/ ölçek araştırma çalışması ve görüşme formu yapılma isteği ilgi yazısıyla teklif edilmekte olup, Müdürlüğümüz Anket-Araştırma İnceleme Komisyonunca incelenerek uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, Olurlarınıza arz ederim.

İşıl KORKMAZ
Sube Müdürü

OLUR
07.05.2019

Ferhat YILMAZ
Millî Eğitim Müdürü

Ek :
1-Komisyon Raporu (1sayfa)
2-Okul Listesi (3 sayfa)

Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile Aynıdır.
12.05.2019

Leyla GÜLEÇ
Şef

Millî Eğitim Müdürlüğü Valilik Binası 3. Kat
Elektronik Ağ: tefbis17@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Zilek MORKAVUK-GÜNEŞ
Tel: 0254 217 11 35-117

FORM: 2

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Merve UYGUN
Kurumu / Üniversitesi	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Araştırma yapılacak iller/ilçeler	Çanakkale Merkez
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	İlkokul,Ortaokul
Araştırmanın konusu	"Okullarda Afet ve Acil Durum Yönetimi Planlaması ve Öğretmen Görüşleri:Çanakkale İli Örneği"
Üniversite / Kurum Onayı	Var
Araştırma/Proje/Ödev/Tez Önerisi	Tez Çalışması
Veri Toplama Araçları	Anket Formu ve Görüşme Formu
Görüş İstenilecek Birim/Birimler	Öğretmenler
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
UYGUNDUR	
Komisyon Kararı	Oybirliği ile alınmıştır.
Muhalef Üyenin Adı ve Soyadı:	

KOMİSYON

06.12.2019
Komisyon Başkanı
İsmail KORKMAZUye
Süheyla H. YURDUSEVUye
Gül Tuğba KOCABIYIKOĞLU

Ek D: Araştırma Yapılan Okulların Listesi

	İLÇE ADI	KURUM ADI	ADRES	TEL
1.	MERKEZ	Çanakkale Ticaret Borsası İlkokulu	Esenler Mahallesi, Demokrasi Cd. No:2, 17000 Çanakkale Merkez/Çanakkale	(0286) 212 02 11
2.	MERKEZ	Akçapınar İlkokulu	17100 Akçapınar Köyü/Çanakkale Merkez/Çanakkale	(0286) 233 43 23
3.	MERKEZ	Arıburun İlkokulu	Cevat Paşa Mh. Dar Sk. Pk:17100 Merkez/Çanakkale, 17100	(0286) 217 20 49
4.	MERKEZ	Atatürk İlkokulu	Barbaros Mh. Atatürk İlkokulu Pk:17020 Merkez/Çanakkale, 17020	(0286) 218 21 01
5.	MERKEZ	Barbaros Hayrettin Paşa İlkokulu	Barbaros Mahallesi, Atatürk Cd. No:212, 17020 Çanakkale Merkez/Çanakkale	(0286) 217 58 16
6.	MERKEZ	Hüseyin Akif Terzioğlu İlkokulu	Hamidiye Mahallesi, Zafer Sok. Hamidiye Mahallesi 960 Toki Konutları 8/1, 17110	(0286) 263 14 01

			Kepez Belediyesi/Çanakkale Merkez/Çanakkale	
7.	MERKEZ	İstiklal İlkokulu	İsmetpaşa Mh. Asaf Paşa Cd. Pk:17100 Merkez/Çanakkale, 17100	(0286) 217 12 70
8.	MERKEZ	Kumkale 100. Yıl İlkokulu	Kumkale Beldesi Çanakkale-İzmir Karayolu 20. Km., Kumkale Köyü, Çanakkale Merkez, Çanakkale	(0286) 288 00 45
9.	MERKEZ	Özlem Kayalı İlkokulu	Esenler Mahallesi, Atilla İlhan Caddesi, Çanakkale	(0286) 217 20 15
10.	MERKEZ	Vali Fahrettin Akkutlu İlkokulu	Barbaros Mahallesi, Yosun Sk. No:2, 17100 Çanakkale Merkez/Çanakkale	(0286) 217 48 83
11.	MERKEZ	Anafartalar İlkokulu	İsmetpaşa Mh. Gök Sk. Pk:17100 Merkez/Çanakkale, 17100	(0286) 217 94 77

12.	MERKEZ	Kepez Atatürk İlkokulu	Boğazkent Mahallesi, Menevis Sk. No:21, 17110 Kepez Belediyesi/Çanakkale Merkez/Çanakkale	(0286) 263 05 73
13.	MERKEZ	18 Mart İlkokulu	Cevat Paşa Mh. İnönü Cd. Pk:17100 Çanakkale Merkez/Çanakkale, 17100	(0286) 217 48 72
14.	MERKEZ	Mustafa Kemal İlkokulu	Cevat Paşa Mh., Veli Yasin Cd., 17100 Çanakkale	(0286) 217 10 99
15.	MERKEZ	Erenköy İlkokulu	Erenköy 18 Mart CaddesiNo:19, 17000 Çanakkale	(0286) 223 30 07
16.	MERKEZ	Karacaören İlkokulu	17100 Karacaören Köyü/Çanakkale Merkez/Çanakkale	(0286) 213 74 24
17.	MERKEZ	Atatürk Ortaokulu	Barbaros Mah. Gazi Sok. No:19, 17200 merkez/Çanakkale	(0286) 218 17 81
18.	MERKEZ	Cevatpaşa Ortaokulu	Esenler Mahallesi,	(0286) 212 61

			Demokrasi Cad. No:52, 17000 Merkez/Çanakkale Merkez/Çanakkale	68
19.	MERKEZ	Şemsettin Fatma Çamoğlu Ortaokulu	İsmetpaşa Mahallesi, Tuğsavul Cad./yesari Asım Ersoy Sok. No:3, 17000 Çanakkale Merkez/Çanakkale	(0286) 217 45 15
20.	MERKEZ	Şehit Ömer Halisdemir İmam Hatip Ortaokulu	Cevat Paşa Mahallesi, Veli Yaşın Cd. 4/B, 17000 Çanakkale Merkez/Çanakkale	(0286) 212 11 73
21.	MERKEZ	Kepez Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu	Cumhuriyet Mahallesi, Şehit Yüzbaşı Oktay Güngördü Cad. No:4, 17110 Kepez Belediyesi/Çanakkale Merkez/Çanakkale	(0286) 263 50 05
22.	MERKEZ	Cumhuriyet Ortaokulu	İsmetpaşa Mahallesi, Hasan Mevsuf Sk. No:27, 17000 Çanakkale	(0286) 217 12 41

			Merkez/Çanakkale	
23.	MERKEZ	Şinasi ve Figen Bayraktar Ortaokulu	Barbaros Mahallesi, Şht. Gürol Cd., 17020 Çanakkale Merkez/Çanakkale	(0286) 217 18 83
24.	MERKEZ	Kumkale Ortaokulu	17100 Kumkale Köyü/Çanakkale Merkez/Çanakkale	(0286) 288 00 45
25.	MERKEZ	Akçapınar Ortaokulu	17100 Akçapınar Köyü/Çanakkale Merkez/Çanakkale	(0286) 233 43 23
26.	MERKEZ	Ömer Mart Ortaokulu	Esenler Mahallesi, Özgürlük Cd. No:4, 17000 Çanakkale Merkez/Çanakkale	(0286) 217 20 15
27.	MERKEZ	Hüseyin Akif Terzioğlu Ortaokulu	Hamidiye Mahallesi, Rauf Denктаş Cd, 17110 Kepez Belediyesi/Çanakkale Merkez/Çanakkale	(0286) 263 14 03
28.	MERKEZ	Gazi Ortaokulu	İsmetpaşa Mahallesi, 17100 Çanakkale Merkez/Çanakkale	(0286) 217 12 75
29.	MERKEZ	Turgut Reis Ortaokulu	Barbaros Mahallesi, FATİH CADDESİ	(0286) 217 29 41

			CİLVEGÖZÜ SOKAK, 17020 Çanakkale Merkez/İstanbul	
30.	MERKEZ	Erenköy Ortaokulu	Erenköy 18 Mart Caddesi No:19, 17000 Çanakkale	(0286) 223 30 07
31.	MERKEZ	Çanakkale koleji	İzmir Yolu 12. Km., Güzelyalı, 17100 Çanakkale Merkez/Çanakkale	(0286) 232 86 86
32.	Merkez	Merkez Işıklar Muharrem Yılmaz Ortaokulu	17100 Saraycık Köyü/Çanakkale Merkez/Çanakkale	(0286) 243 03 46
33.	Merkez	Hafız Halil Atan Ortaokulu	Boğazkent Mahallesi, Manik Ali Cd., 17110 Kepez Belediyesi/Çanakkale Merkez/Çanakkale	(0286) 262 07 47

Okullar 2019 yılı Mayıs-Haziran ayları arasında ziyaret edilmiştir.

Özgeçmiş

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Merve UYGUN

Doğum Yeri: Gökçeada

Doğum Tarihi: 08.06.1993

EĞİTİM DURUMU

Lise Öğrenimi: Gökçeada Anadolu Lisesi

Ön Lisans Öğrenimi: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İş Sağlığı ve Güvenliği

Lisans Öğrenimi: Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Fen Bilgisi

Öğretmenliği

Lisans Öğrenimi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil

Yardım ve Afet Yönetimi

Yüksek Lisans Öğrenimi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Afet Eğitimi ve Yönetimi Anabilim Dalı Afet Eğitimi ve Yönetimi

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

BİLİMSEL FAALİYETLERİ

Bildiriler -Uluslararası –Ulusal: Maya İ., Uygun M. , "Okullarda afet ve acil durum yönetimi

planlaması", XII. International Congress of Educational Research, RİZE, TÜRKİYE, 25-28

Nisan 2019, pp.150-162

İŞ DENEYİMİ

Balıkesir – Altıeylül Zağnospaşa Ortaokulu/ Fen Bilgisi Öğretmeni (2014-2015)

Gökçeada Kariyer Etüt Merkezi/ Fen Bilgisi Öğretmeni (2015-2016)

Çanakkale Us Sınav Özel Öğretim Kursu/ Fen Bilgisi Öğretmeni (2019-2020)

İLETİŞİM

E-posta Adresi: mrvvuygun61@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3311-1439